ÅRBOG 1989-91

20. ÅRGANG

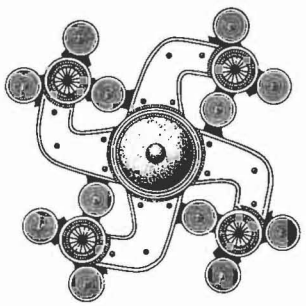

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Udgivet af Historisk-topografisk Selskab
for Gladsaxe Kommune

Omslagsbillede:	Luftfoto af Søborg, ca. 1965
Bomærke:	Jordfund fra Højgården 1905
Redaktion:	*Ebbe Fels* *Arne J. Hermann* *Erik Starup*
Grafisk tilrettelæggelse:	*Erik Starup*
Grafisk produktion:	*Johnsen+Johnsen a/s*
	ISSN 0440-9809

Indhold

Forord 5

Mit Søborg
Af *Henning Ehlers Olsen* 7

Søborg er verdens navle
Af *Lui Beilin* 45

Gladsaxe – huse med sjæl og identitet
Af *Arne J. Hermann* 64

Personalia 94

SELSKABETS PUBLIKATIONER

Gladsaxebogen 1. Af *C. L. B. Cramer.* 2. oplag 1979.
Gladsaxebogen 2. Af *Mogens Lebech.* 1. oplag 1971.
Gladsaxebogen 3. Red. af *Ebbe Fels* m.fl. 1. oplag 1991.

Medlemspris
Gladsaxebogen 1: kr. 60,00
Gladsaxebogen 2: kr. 60,00
Gladsaxebogen 3: kr. 150,00

Årsskrift	1968: kr. 11,50
	1969: kr. 11,50
	1970: kr. 11,50
	1971: kr. 11,50
	1972: kr. 14,00
	1973: kr. 18,00
	1974: kr. 18,00
	1975: kr. 21,00
	1976: kr. 29,00 (for medlemmer kr. 22,00)
	1977: kr. 32,00 (for medlemmer kr. 24,00)
	1978: kr. 36,00 (for medlemmer kr. 27,00)
	1979: kr. 48,00 (for medlemmer kr. 36,00)
	1980: kr. 48,00 (for medlemmer kr. 36,00)
	1981: kr. 56,00 (for medlemmer kr. 42,00)
	1982: kr. 56,00 (for medlemmer kr. 42,00)
	1983: kr. 56,00 (for medlemmer kr. 42,00)
	1984: kr. 80,00 (for medlemmer kr. 60,00)
	1985-86: kr. 80,00 (for medlemmer kr. 60,00)
	1987-88: kr. 80,00 (for medlemmer kr. 60,00)
Folketællingen	1787: kr. 60,00 (for medlemmer kr. 45,00)
Postkort:	1 sæt enkelte kr. 18,00 (for medl. kr. 11,00)
	1 sæt dobbelte kr. 32,00 (for medl. kr. 18,00)

Kontingent:
Enkeltmedlemmer: kr. 60,00
Husstande: kr. 85,00
Foreninger, firmaer og institutioner: kr. 170,00
For pensionister og unge under uddannelse ydes en nedsættelse på kr. 10,00 i ovennævnte beløb.

Kontingent og betaling for publikationer sendes til:
Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune, postgiro 6 48 34 37,
kasserer Birte Madsen, Buegården 19, 2. tv., 2880 Bagsværd. Tlf. 39 69 53 33.

Selskabet er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening.

Forord

En ny årgang af vor årbog er hermed endelig »på gaden« - denne gang dækkende perioden 1989-91.

Normen er efterhånden, at en årbog dækker to kalenderår, hvilket skyldes såvel arbejdsmæssige som økonomiske årsager. Det større interval denne gang har en tredie årsag: arbejdet med Gladsaxe-bogen III, som lykkeligt blev bragt til ende i 1991. Bogen blev uddelt til vore daværende medlemmer, bl. a. som kompensation for den udeblevne årbog.

Og nu til årets publikation:

»Ak, ingensteds er Roserne saa røde/ og ingensteds er Dunene saa bløde, / som de, vor Barndoms Uskyld hvilte paa« (Jens Baggesen. 1797) og »Home, sweet home« er begreber, som kan siges at være typiske for hele indholdet.

Henning Ehlers Olsen og *Lui Beilin* har begge berettet om deres barndoms Søborg, beskrevet i to forskellige tidsperioder og milieuer. Begge skrevet med en kærlighed til et Søborg, som ikke findes mere. *Arne Hermann* har foretaget en højst interessant odyssé på udkig efter mere eller mindre særprægede husnavne og forsøgt at rubricere dem på en både morsom og tankevækkende måde.

Men – læs selv: god fornøjelse.

En obligat og hjertelig tak til vore forfattere og til Gladsaxe Byråd for aldrig svigtende interesse og økonomisk bevågenhed skal slutte dette forord.

Marts 1992

Ebbe Fels
Formand

Søborg, set sådan lidt fra oven, ca. 1965.
Billedet viser begge erindringsforfatteres boliger på Søborg Hovedgade, nemlig Henning Ehlers Olsens i nr. 88 (senere 84) og Lui Beilins i nr. 102. Selv om billedet er væsentligt yngre end erindringerne, er Hovedgaden næsten uændret siden 1930'erne. De store nedrivninger og nybyggerier er endnu ikke begyndt.

Mit Søborg

Erindringer omkring Søborg Hovedgade 1930 - 1960

Af *Henning Ehlers Olsen*

Søborg Hovedgade nr. 88

Jeg er født på Søborg Hovedgade nr. 88, så min første verden var den midterste del af Søborg Hovedgade og de tilstødende veje.

Mine forældre, Holger og Gerda Olsen, var begge fra Falster. Min far var egentlig snedker, men det havde været svært at finde arbejde, så da de giftede sig i 1928, ville de til København, hvor de tænkte på at starte en forretning; at det blev i Søborg var en tilfældighed. Men den 1. november 1928 åbnede de så en grøntforretning på Søborg Hovedgade nr. 88, og det var begyndelsen til 35 år som »Grønthandler Olsen«. Far var da 25 og mor 28 år.

Butikken og den bagved liggende lejlighed lå længst oppe mod nr. 90 i den store ejendom nr. 86-88, med Apoteket og (dengang) »Søborg Bank«, hvor Jyske Bank residerer i dag. Lejligheden var lille og mørk, med vinduer mod nord, og far kaldte den undertiden for et fængsel. Fugtig var den nok også, så det var måske på den måde, at jeg pådrog mig den bronkitis, som plagede mig i min barndom.

Men her blev jeg altså født den 6. juli 1930, og her boede vi til 1938. Det var svært at få grøntforretningen i gang – der måtte lånes penge hos min morfar – men ret hurtigt gik det alligevel fremad. Jeg har senere spurgt mine forældre, om depressionen, der satte ind netop, da de åbnede, betød noget, men det syntes de ikke. Folk skulle jo have de daglige fornødenheder, og det var dem, man solgte mest af. Allerede i 1930 købte far en brugt bil, så han selv kunne bringe sine varer hjem fra Grønttorvet, nuværende Israels Plads.

Om de solgte blomster lige fra begyndelsen, ved jeg ikke, men da de begyndte på det, blev det et aktiv for forretningen. De var begge, men især min mor, dygtige til at lave buketter, dekorationer og kranse, bl.a. til mange begravelser fra Søborg Kirke.

Egentlig kunne man undre sig over, at forretningen kunne gå i et udpræget villakvarter, hvor der selv på Hovedgaden var mange haver bag husene – om der var andre grønthandlere, eller »gartnere«, som de også blev kaldt, ved jeg

Her står Holger Olsen bag disken i sin butik Søborg Hovedgade 84. Han stammede fra Falster og var oprindeligt snedker, men på grund af de vanskelige tider slog han sig på grønthandelen, hvor han begyndte i etageejendommen lige over for Søborg Skole. Her delte han hus med Søborg Apotek og Søborg Bank. I 1938 flyttede han til »knasten« ved nr. 84, hvor der senere kom renseri og nu frisørsalon. Foto ca. 1950.

ikke. Der var nogle, der selv havde både grøntsager, frugt og blomster, men der var dog også mange, som ikke havde, i hvert fald ikke det hele. Og far fik hurtigt skabt sig et ry for kvalitetsvarer, ikke de billigste, men de bedste. Desuden solgte han selvfølgelig også meget, som slet ikke kunne produceres i haverne, som for eksempel konserves, æg, røgede sild, krydderier og sydfrugter, d.v.s. druer (som kom hjem i store trætønder, nedlagt i korksmuld), citroner, appelsiner, bananer m.m. Blomsterne, der solgtes, var den gang oftest afskårne – undtagen til jul – og det var mest de finere, der ikke kunne plukkes i haverne.

I denne verden voksede jeg op, nærmest som enebarn. En lille søster døde af mellemørebetændelse 5 måneder gammel, og så fik jeg en ny søster, da jeg var 7 år gammel. Mor åbnede butikken om morgenen kl. 8 og passede den, til far kom hjem fra torvet, og derefter måtte hun dagen igennem være parat til at komme ud og ekspedere, når der var brug for det, så der var ikke megen tid til at underholde mig.

Den gang kunne kunderne som en selvfølgelig ting få varerne sendt, og far har haft mange bybude i tidens løb, undertiden også nogle lidt ældre, som kun-

ne ekspedere – og lege med mig. Jeg legede i den store gård, hvor der var cykelskure og haver bagved. Foruden mig var der i ejendommen kun eet barn, en jævnaldrende pige, men jeg kunne da ikke lege med en pige, og forøvrigt kom hun aldrig ned!

I vores del af haven byggede en legekammerat fra et nabohus og jeg »huler« af appelsinkasser, som var af meget sejt træ og med skillerum i midten. Apoteket lå – og ligger stadig – i den anden ende af huset, og de havde i gården en stor affaldsbeholder. Den gang havde fabrikkerne tid, råd og ressourcer til at lægge mange slags medicinglas og tuber m.m. i papæsker, hvoraf en del tilsyneladende blev smidt ud af apoteket. Dem samlede vi op, satte på hylderne, og så legede vi apotek. Hvis vi havde spurgt på apoteket – eller hjemme – havde vi nok ikke fået lov, men det gjorde vi ikke, og jeg tror heller ikke, det var særlig risikabelt at tage de temmelige rene, tomme papæsker. Men i dag, med megen kemi og mange kanyler, kan børn forhåbentlig slet ikke få fat i apoteksaffald, farligt eller ufarligt.

Inde hos naboen i nr. 90 (hjørnet af Carl Blochs Allé) skete der spændende ting. I baghuset var der et malerværksted, hvor de malede ligkister! De var vistnok beregnet til brænding, i hvert fald var de buede, både i låg og bund, sikkert i krydsfiner. De kom ubehandlede fra en snedker, vistnok henne i baghuset til nr. 92, og forlod værkstedet ad en slidske fra 1. sal, fint hvidmalede. Men der var ingen børn i nr. 90.

Det var der derimod i nr. 92-94 og Carl Blochs Allé 1-3-5. Der var mange, men som ene, lidt forsagt – og lidt for tyk – udefra kommende, kom man ikke altid med i legen. Men min bedste legekammerat i lange tider var en søn af bagermester Ludvigsen i nr. 92. Der fik vi tit lov at tage et lækkert »Rosenbrød« (var det 10 øre, eller måske kun 8 ?), og undertiden »kom vi til« at tage en håndfuld rosiner i kassen i bageriet. Oppe i lejligheden havde de et stort skab med en grammofon til at trække op, det havde vi ikke hjemme. Men vi måtte sjældent bruge den, for bager Ludvigsen sov jo om dagen og bagte om natten.

En spændende legeplads for drenge var de store byggepladser, og jeg mener at kunne huske, da både Carl Blochs Allé 3-5, hjørnet af Hovedgaden og Vilhelm Bergsøes Allé, og den store ejendom på hjørnet af Niels Finsens Allé, hvor »Magasæng« (Magasin du Nord) (i dag Jysk Sengetøjslager) og Fona lå i mange år, blev bygget omkring 1940. Det var vist denne sidste grund, vi havde kaldt cirkuspladsen, og mon ikke det er virkelighed, at jeg kan se et cirkustelt for mig på dette sted.

På disse byggepladser brugte man den tids store »gravkøer«, på larvefødder og med skovlen gravende udad. Men især husker jeg mændene, som bar op på stilladserne, som altid var af træ. Arbejdsmændene havde nogle små åg med en lille »hylde« og to håndtag. De blev stillet på et højt bræt, nærmest i skulderhøjde, og på dem læssede man så et bestemt antal af de tunge mursten på en be-

Henning Ehlers Olsen beretter om, hvorledes man som dreng på Søborg Hovedgade gjorde store øjne, når der blev bygget nyt og stort på den tidligere så stilfærdige forstadsgade. Dette er ejendommen »Søborggård«, som intet har med den oprindelige gård at gøre. For den havde sin jord på den anden side af Hovedgaden. Ejendommen her blev bygget i 1940, og til højre for Handelsbanken anes skiltet med »Magasin du Nord«, stormagasinet i København, som havde filialer både i Bagsværd og Søborg. Ældre husker både græssende kvæg, lillebilholdeplads og cirkus på denne grund, Søborg Hovedgade 40-48. Foto ca. 1950.

stemt måde, så de ikke faldt af. Så slyngede man en kæde eller et reb over, gik ind under åget og tog det på skulderen. Derpå gik man op ad de efterhånden højere og højere stiger og læssede af deroppe til murerne. Eller også bar de en høj, tragtformet beholder til mørtel. De var nok lige så tunge. Ved de højeste byggerier kunne der være elevatorer, men de tunge åg skulle stadig bæres til og fra.

Det var lykken at komme ind på sådan en byggeplads efter arbejdstid; tænk hvad man kunne finde af sten, træ og fine søm! At det var forbudt – og også farligt – at kravle på stilladserne måtte man se bort fra. Og der skete jo aldrig noget, så vidt jeg da husker!

Mine forældre elskede at køre ud i bilen om søndagen, efter de lange arbejdsdage, som jo også omfattede lørdagen. Vi havde en personbil, for en lastbil ville ikke kunne bruges til privat kørsel, og biler med større eller mindre ba-

gagerum fandtes ikke. Så om hverdagen var bagsædet og dets ryglæn taget ud – der var fire døre – og mor havde syet betræk til dørene, siderne og forsædets ryglæn. Når far kom fra torvet, var bilen tit læsset til taget med varer. Lørdag eftermiddag hjalp jeg så far med at lave bilen om igen, og om søndagen kørte vi lange ture, især i Nordsjælland. Om sommeren i godt vejr kørte vi næsten altid til Julebæk nord for Helsingør. Vi elskede at bade der, og vi havde både frokost og eftermiddagskaffe med. Vi havde et stort, kvadratisk telt, som man kunne stå op i, så vi kunne klare både omklædning og spisning i skygge eller regnvejr.

Søborg Hovedgade

Tredivernes Søborg Hovedgade – det var en gade med et temmeligt anderledes og kønnere udseende end nu.

Der var sporvognsskinner op til »sløjfen« (ved nuværende Høje Søborg), hvilket gjorde resten af det brostensbelagte gadeareal ret smalt. Det var tilladt at holde langs fortovet med biler, men det betød, at de kørende biler ikke kunne være der samtidig med sporvognen og så måtte køre bagved den, men der var jo heller ikke *så* mange af dem. Cyklisterne måtte også køre udenom de holdende biler; der var mange, der cyklede, og cykelsti var der ikke, i hvert fald ikke før Wergelands Allé og Carl Blochs Allé.

Sporvognen, »16'eren«, var både nødvendig som forbindelse til byen og meget irriterende. *Fra* endestationen på Søborg Torv kunne den komme raslende ned ad bakken i fuld fart, især når jorden var frosthård – mon ikke vognstyreren og konduktørerne på forvogn og bivogn undertiden trak afgangen lidt for længe ud ? – hvorefter den huggede bremserne i for at standse ved første stoppested, ved det gamle posthus og »Borgernes Hus« og lige ud for, hvor vi boede fra 1938.

Men i vognen var der så til gengæld altid plads, så man kunne sidde ned den halve time, det tog at komme til Nørreport Station (hvis da ikke optugtelsen gik over naturen, så »en stor dreng« rejste sig op for »en voksen«, når der blev fuldt).

Hjemad skulle man huske at se, om 16'eren gik helt til Søborg; ellers måtte man stå af på Bispebjerg og vente på den næste. Måske kom man først til at sidde ned omkring takstgrænsen ved Emdrupvej, og så skulle man betale 15 øre for det sidste stykke. Ofte gik jeg i stedet for, for så måtte jeg beholde pengene til billetten.

Men hvis sporvognen undertiden kom for sent *fra* endestationen, kom den også jævnligt for tidligt *til* endestationen, så den sneglede sig op ad bakken, inden vi endelig kunne stå af ved sidste stoppested ved Vilhelm Bergsøes Allé.

Sporvognen var den eneste kollektive mulighed for at komme ind til byen.

Beboerne i Søborg i 1930'erne følte sig noget uden for lands lov og ret, men man havde da fået sporvogn. Det var linje 16, som i 1924 var blevet ført ud til nuværende Høje Søborg (tidligere »Søborghøj«). Men man måtte betale en ublu ekstratakst for at passere kommunegrænsen til København ved Emdrupvej. Her ses det, der blev til Søborg Torv, på et fotografi fra omkring 1952, hvor et helt nyt bybillede er ved at tegne sig. Det netop fuldførte kollektivhus Høje Søborg I ses til højre bag sporvognssløjfen. Hvor boderne og butikkerne ligger til venstre, rejste Høje Søborg II sig umiddelbart efter, at dette fotografi blev taget – i årene 1953-54.

Udad mod Herlev, Gladsaxe, Bagsværd og Lyngby gik der »Røde Rutebiler« fra 16'erens endestation, og »på tværs« kunne man tage trolleyvognen over mod Gentofte Amtssygehus og Hellerup. Den havde to stænger op til luftledninger og kørte ikke på skinner, men på gummihjul. På Lyngbyvej inde fra byen kørte gule trolleyvogne, mens »vores«, nr. 26, oprindelig var en ældre model, som var blå. Senere blev de vist røde. Den kom fra Strandvejen via Hellerup Station og Kildegårds Plads til Søborg. Her kom den op ad Jonas Lies Vej, havde endestation på Hovedgaden skråt overfor sporvognens endestation, og kørte så igen ned ad Dickens Allé.

Søborg Hovedgade har altid været præget af vild forvirring, men ikke uden charme. Her ses to af de ældre etagehuse med en fordums herskabsvilla imellem. Her boede en af byens matadorer, sagfører Andr. Grundtmann, som havde kontor på Nørregade inde i København. I basarbygningen foran med Schou og tobakshandel har Egebjerg siden bredt sig. Foto ca. 1957.

Hvis der ikke var så megen trafik, var der til gengæld mange flere butikker end nu. Fra omkring endestationen og ned til efter Dyssegårdsvej var der en næsten ubrudt række af butikker. Man kunne købe næsten alt på Søborg Hovedgade, og der var adskillige af mange af dem. I den nærmeste omegn af os husker jeg således mindst tre bagere, tre købmænd, tre grønthandlere foruden min far, to slagtere, flere møbelforretninger, radioforretninger og isenkræmmere. Der var mange tøjforretninger, flere cykelsmede, frisører, lædervarer, legetøj, farvehandlere, boghandlere, broderihandlere, »Importøren«, Schous Varehus, og tre rulleforretninger.

Jeg var meget optaget af en af disse, som lå i kælderen under frisøren i nr. 74. Her kunne man oppe fra gaden se den store, tunge kasse på tøjrullen køre frem og tilbage over rullerne, som konen lagde på – uden at få fingrene i klemme! Kassen faldt så ned i den ene side, vippede op på tilbagevejen, og faldt ned til den anden side.

Søborg Hovedgade 76-70 som de ældre vil kunne huske det, og med netop det brogede billede som Henning Ehlers Olsen beskriver i sin erindringsartikel. Fra venstre ses slagtermester Sven E. Noers forretning, og derefter yderligere en række villaer fra århundredets begyndelse forsynet med »knaster«, der gav mulighed for et virvar af nærbutikker. Hele striben forsvandt i 1988 for at give plads for etagebebyggelsen »Hulegårdsparken«.

Forbrugerkort — ja, det maa vi vel bære,
Tiderne er jo — for Tiden lidt svære,
men Kød skal De ha', og Kød kan De faa,
naar blot De som hidtil til Noer vil gaa

Noer er Navnet, der borger for Kvaliteten

SVEN E. NOER

Slagter- og Viktualieforretning

Søborg 515

Søborg Hovedgade 76

Lukketider
Ugens først 4 Hverdage Kl. 17
Fredag Kl. 18
Lørdag Kl. 19

Annonce i Folkebladet for Gladsaxe Kommune 1943.

Men mest spændende var det, når manden sad ved bordet inden for vinduet og lavede cigarer. Han tog de store tobaksblade og skar, snittede og rullede. Til sidst blev cigarerne lagt i riller på et langt bræt, et tilsvarende blev lagt over, og der blev skåret langs kanten. Så var de færdige!

Tænk at eje en sådan butik!

En anden butik af ganske særlig interesse lå i nr. 70 under farvehandleren på hjørnet af Eriks Bøgh Allé. Der kunne man nemlig – om sommeren – købe »mælkeis« i »muslinger« til – var det 5 øre? – og vafler, der var lidt dyrere.

En tredie interessant butik var fiskehandleren, som havde butik i kælderen under »Dinjoh«, en manufakturhandel lige inde ved siden af i nr. 82. Oppe fra gaden og nede i butikken kunne man betragte de levende ål, rødspætter og andre fisk, som svømmede rundt i store bassiner med en vandstråle i hjørnet. Hertil kom isvognen hver dag. Store mænd lukkede den isolerede kasse på ladet op og trak med lange hager isstænger ud, lagde dem på skulderen, som var dækket med et stort stykke læder, og bar dem ned. Som regel kunne man få fat i et stykke is og sutte på det, men det skuffede nu noget, for det var jo kun frosset vand!

Der var flere interessante butikker nede ad gaden. Det var ostebutikkerne med de store ruder, hvor vandet løb ned ad ruden for at køle, og det var kaffeforretningerne med de store kaffemøller med hjul, der drejede rundt, ofte med forskellige farver lys på.

De mange butikker gav et vældigt liv, for husmødrene – de var jo hjemme, mens mændene var på arbejde – skulle i flere forskellige butikker, for der var ingen supermarkeder, hvor det hele kunne købes under eet. Og forøvrigt var der heller ingen køleskabe hjemme, højst isskabe til den slags is, som også fiskehandleren brugte, eller kun et »flueskab«, så fødevarer kunne kun opbevares meget kort tid. Især om lørdagen kunne man komme til at vente længe i fødevarebutikkerne – også hos far. Men til gengæld kunne man selvfølgelig krydse Hovedgaden, for der var hverken lyskurve, fodgængerovergange eller »jerntæppe« i midten!

Flytning til Søborg Hovedgade nr. 84

I 1938 ønskede »Søborg Bank« at inddrage vores butik og lejlighed i banken, så vi flyttede det korte stykke ind i nr. 84, lige overfor Posthuset.

Her var forholdene meget bedre. Butikken, der var bygget til ind mod Apoteket, var noget større, der var kælder under, og bagved var der et pænt stort baglokale med kakkelovn, og et køkken. Vi flyttede ind på 1. sal, hvor der var to stuer, soveværelse, køkken og sidst, men for mig ikke mindst, et lille værelse udskilt fra spisestuen, som jeg fik. Der var kakkelovne i de to stuer og ellers ingen varme i de andre rum.

I mere end tre årtier havde Holger Olsen en anset frugt- og grøntforretning på Søborg Hovedgade. Det var et hårdt slid, og fortjenesten var beskeden. Men den flittige grønthandlerfamilie Olsen kunne glæde sig til det sidste over en stor og tilfreds kundekreds. Her har vi butikken på Søborg Hovedgade 84, som den så ud, fra den flyttede hertil fra nr. 88 i 1938, og til Holger Olsen måtte dreje nøglen om først i 1960'erne. Til venstre ses gavlen af Apotekets bygning. Foto ca. 1950.

Her boede vi til 1955. Også her var der en gård bagved med cykelskure og en stor have, som vi delte med de eneste andre beboere på 2. sal. Der var to forretninger mere i selve ejendommen, nærmest ved en købmandsbutik og så en, hvor det skiftede noget oftere, bl.a. var der en antikvarboghandel.

Her levede jeg så mine egentlige drengeår, med skolegang, familieliv og fritidsliv, meget af tiden i skyggen af det, min generation kalder »krigen«, altså 2. verdenskrig.

Krigen

Den 9. april 1940 gik jeg i 3. klasse og var 9 år. Jeg husker intet fra om morgenen derhjemme, om mor fortalte mig noget, eller om far var på torvet som sædvanligt, hvad jeg dog mener, at han må have været.

I hvert fald gik jeg i skole. Og dér står een lille scene klart for mig: Pludselig kom nogle af de så ofte omtalte tyske flyvemaskiner lavt hen over skolen. Vi

styrtede til vinduerne og så dem. Jeg lagde særlig mærke til det korsformede mærke, der var på siderne – altså ikke Hagekorset – og påstod så højlydt, at det måtte være finske maskiner! Det *kunne* godt ligne det finske flag, selvom farverne ikke passede men var i sort og hvidt. En af pigerne (jeg husker endnu hendes navn!) græd og måtte op og trøstes hos frøken Olsen. Tænk at tude på sådan en spændende dag!

Jeg husker ikke, om vi gik helt normalt i skole den dag. Men vi små har sikkert ikke registreret, hvor svært det må have været for lærerne at fortsætte undervisningen.

Hjemme er det mørkelægningen, jeg husker. Privat bilkørsel blev straks indskrænket, og lygterne skulle males mørkeblå eller sorte med kun en smal, hvid stribe. Alle vinduer skulle dækkes, så lyset ikke kunne skinne ud; mere besværligt var det, at også butiksvinduet skulle tildækkes. Der skulle laves en »sluse« af stof omkring døren, så der heller ikke kom lys ud den vej. Om det hele blev nået den 9. april, husker jeg ikke, men i hvert fald måtte mor ofre to lagener, som blev farvet mørke, til denne sluse.

Derefter fortsatte dagliglivet stort set som før, i hvert fald for en dreng på 9 – 10 år. Noget nyt, og noget som optog os meget, var at der på et tidspunkt blev organiseret en indsamling til børn i Norge, hvor krigshandlingerne jo var langt mere omfattende end i Danmark.

Men efterhånden strammede det til på alle områder. Allerede under de hårde vintre i begyndelsen af krigen måtte vi bruge tørv til vore to kakkelovne samt den i butikkens baglokale. Tørvene kunne ikke »brænde over« til næste morgen, de gav en mængde aske, og som årene gik, blev de af ringere og ringere kvalitet og var ofte våde. Man kunne købe lidt koks, men de slog slet ikke til, og brænde var også svært at skaffe. Tøj var der heller ikke for meget af, så man syede om og købte brugt. For eksempel var mit konfirmationstøj i 1944 købt brugt efter en annonce.

Vi så sjældent tyske soldater i Søborg. Jeg husker dog enkelte gange, hvor der kom en lang kolonne af soldater marcherende ned ad Hovedgaden, mens de sang – og som de kunne synge! En enkelt gang holdt en lang kolonne med hestevogne hvil hele vejen op ad bakken. Bagefter var alle rutens bagerbutikker tømt!

Ved folketingsvalg var der afstemningssted på Søborg Skole, og således også ved valget midt under besættelsen, i marts 1943. Min politiske interesse blev nok vakt ved denne lejlighed, måske især fordi min far, som ellers aldrig tog del i udadvendte aktiviteter, havde meldt sig ind i Dansk Samling og havde en af deres plakater hængende i butiksdøren. (Mange år senere var det naturligt for mig at deltage aktivt i Kristeligt Folkeparti's arbejde).

Heller ikke den 29. august 1943, da den danske regering gik af, skete der vist noget særligt i Søborg. Mine forældre og jeg tog med sporvognen helt ud til

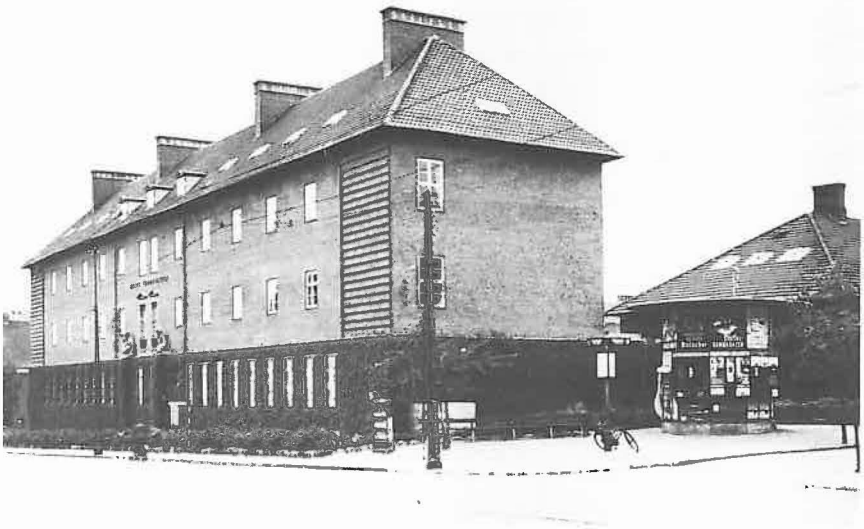

Under anden verdenskrig var det ikke ualmindeligt, man beskyldte folk, man af en eller anden grund var kommet på kant med, for at være nazister. Henning Ehlers Olsen beretter om flere eksempler på personer, som man generede på forskellig vis. På fotografiet af hjørnet Søborg Hovedgade/Frødings Allé i slutningen af 1930'erne ses Søborg Skoles store hovedbygning mod Hovedgaden og en af de oprindelige pavilloner med Frødings Allé. På hjørnet ses »Søborg Telefonkiosk«, som blev saboteret i efteråret 1943. - Men, som det ses af annoncen i Folkebladet for Gladsaxe Kommune kort efter, følte indehaveren, at det var en helt meningsløs aktion.

Paa given Foranledning ønsker jeg gerne offentliggjort, at jeg ikke er og aldrig nogensinde har været Medlem af noget politisk Parti eller nogen Sær-Bevægelse. Politik, og hvad dertil hører, har altid ligget mig fjernt. — Jeg haaber, at de ansvarsløse Rygtesmede, der har sat Rygter om mig i Omløb, i Fremtiden vil undersøge de Spørgsmaal, som de føler sig kaldede til at blande sig i, betydeligt bedre, saaledes at det ikke skal komme til at gaa ud over flere, der som jeg er ganske sagesløse.

Harald Bahnsen
fh. Søborg Telefonkiosk.

den anden endestation på Enghave Plads, blev siddende og kørte hele vejen tilbage igen; på den måde kom vi to gange over Rådhuspladsen. Jeg mindes ikke, at vi så noget særligt dramatisk, men jeg husker udmærket den uhyggelige stemning, blandet med den typiske, danske nysgerrighed hos de mange mennesker på gaden.

Der var nogle jødiske familier i Søborg, og nogle af dem var kunder hos far. Jeg husker, at man kunne komme forbi nogle af dem på gaden og høre, at de talte et eller andet uforståeligt sprog, som jeg senere fandt ud af var jiddish. Jeg havde leget med en jødisk dreng, som gik en klasse over mig. Pludselig en dag i oktober 1943 var hele familien væk, og rygtevis vidste man godt, at de var flygtet til Sverige, og man vidste vist også, hvem der havde hjulpet dem. Da familien kom hjem efter krigen, kom min ven i min 4. mellem. Vi skulle i faget dansk også lære, eller prøve på at lære, at tale svensk, og det kunne han flydende nu. Han kunne endda sige »syv« på svensk!

Generalstrejken i sommeren 1944 var jeg ked af, at jeg ikke rigtig oplevede, fordi jeg var på sommerlejr i netop den uge. Men det havde været ret dramatisk. Far havde lukket butikken som alle andre, men folk skulle jo have noget at spise, så de blev ekspederet fra bagdøren, så længe der var noget at sælge. Bl.a. tog far budcyklen og tog ud på landet for at skaffe nogle flere kartofler. Far havde altid brugt konservesdåser under kasserne, så de kunne stå skråt på hylderne, og på mange af dem var etiketten for længst forsvundet. Men også disse dåser blev revet væk, selvom ingen anede, hvad der var i dem. Vi havde nogle bekendte, 3 søstre og deres gamle mor, som boede tæt ved Nordhavn Station, altså lige ved Frihavnen, hvor der blev skudt en del. De turde ikke blive og begav sig til fods ud til os, hvor de fyldte godt op i vores lille lejlighed – så det var held i uheld, at jeg ikke var hjemme. Moderen blev kørt en del af vejen på ladet af vores budcykel. Der var næsten ingen vand, så der var store problemer både med madlavning, vask og toiletbesøg. Jeg fik også fortalt, at folk havde stået i kø udenfor bager Gregersen overfor, og at en bil med soldater var kørt forbi med geværerne rettet mod køen, uden at der dog blev skudt.

På hjørnet af Hovedgaden og Frødings Allé overfor kirken lå der en kiosk, som blev sprængt i luften – jeg husker ikke præcis hvornår – og den brændte længe – brandvæsenet kunne være meget længe om det, når de ville! Bagefter vrimlede det med børn på tomten, som fandt blyanter og viskelædere og penneviskere, som var blevet solgt til skoleeleverne i kiosken.

Man sagde, at indehaveren var nazist. Denne betegnelse brugtes almindeligt om dem, som man vidste – eller mente at vide – var tyskvenlige. Og vi vidste, hvem der var nazister! En manufakturhandler lidt nede ad gaden fik ustandselig sine vinduer knust og måtte hurtigt nøjes med nogle små »huller« i ellers bræddebeklædte vinduer – som også fik overmalet hagekors! Den 5. maj 1945, befrielsesdagen, konfiskerede modstandsbevægelsen under stor opmærksom-

Søborg Hovedgade 90-84 omkring 1960. Ejendommen til venstre (hjørnet af Carl Blochs Allé) blev nedrevet i 1983, mens ejendommen 86-88 med bank og apotek står endnu. Til højre for apoteket ses Holger Olsens grøntforretning med hvid markise.

hed – jeg var der selv – hans bil, der stod opklodset i hans garage. Men den dag i dag ved jeg ikke, om han overhovedet var skyldig i noget som helst.

Lillejuleaften i 1944 sad vi som sædvanlig ved aftensmaden, da der lød et vældigt brag. Huset rystede, skærmene på lysekronen sad skævt, og der lød en vældig klirren af glasskår. Fars butiksvindue var på grund af julen fyldt med juleblomster, som ville være usælgelige, hvis de var fulde af glasskår, så vi styrtede ned og fandt til vor lettelse, at ruden havde holdt. Forøvrigt var det på det tidspunkt meget svært at skaffe så store ruder, så der var mange, der ligesom nazisterne måtte nøjes med små ruder og brædder for resten.

Sagen var den, at der lige bag ved vores have lå en ret lille fabrik, med indgang fra Vilhelm Bergsøes Allé, som fabrikerede våbendele til tyskerne. Fabrikken var, til trods for mørkelægningen, oplyst om natten og vist også bevogtet. Men denne aften var de ansatte til julefest på Borgernes Hus, og det var altså lykkedes nogle sabotører at komme ind på fabrikken. Arbejderne kom stormende ud fra julefesten og vi andre fra husene, men man turde ikke gå ind, hvis der skulle komme flere eksplosioner eller udbryde brand, men det gjorde der nu ikke. Om man nåede at genoptage fabrikationen inden befrielsen, husker jeg ikke.

Der var også »Schalburgtage«, det modsatte af sabotage, d.v.s. at tyskerne eller deres danske håndlangere udførte sprængninger som gengæld. Således lød der en dag et drøn, som ganske vist kom langt væk fra. Inden længe vidste vi, at det var en villa helt oppe i den øverste ende af Kildebakkegårds Allé. Jeg cyklede derop og så, at huset simpelthen var væk, men man havde dog varslet de omkringboende, så de undgik de største skader ved bl.a. at åbne vinduerne inden sprængningen.

Beboerne i villaen var ikke hjemme, de var nemlig gået under jorden i frihedskampen. Nogle af mine forældres bekendte havde forbindelse til dem, og ejeren skal have sagt, at det var meget godt, hvad der var sket, for nu stod flygelet da ikke og tabte stemningen i det kolde og derfor fugtige hus!

Modstandsbevægelsen mærkede jeg ikke meget til, selvom jeg godt vidste, at den eksisterede. Jeg er ret sikker på, at mine forældre ikke deltog i noget ud over at give de illegale blade videre, men det gjorde ovennævnte bekendte. En nat kimede han på vores klokke, fordi han var blevet advaret om at forsvinde hjemmefra. Han sov så hos os et par nætter, men flyttede så hjem igen. En anden gang havde vi en sønderjyde boende, som samme bekendte skaffede et falsk identitetskort. Han var flygtet fra tysk krigstjeneste under første verdenskrig og var nu gået under jorden.

Når der var luftalarm, havde vi ingen chance for ikke at høre sirenen. Den sad nemlig på nr. 92, hjørnet af Carl Blochs Allé. I alle lidt større ejendomme skulle der være en »husvagt«, men da der slet ingen egnede var ved siden af i nr. 86-88, blev min far udpeget til det. I begyndelsen tog han det meget alvorligt og vækkede, som han skulle, alle fire familier, når der var alarm, men det frabad de sig i tydelige vendinger, så det holdt han hurtigt op med – også fordi de allesammen var kunder hos ham! Men desværre for far var der een, apotekeren, som altid gik i beskyttelsesrummet i kælderen, så der måtte far holde ham med selskab. Ganske vist bød apotekeren på ægte cigarer, men far ville hellere have været i sin egen seng og undværet cigaren!

I vort eget hus, nr. 84, blev der også indrettet et beskyttelsesrum til de to familier, men jeg mindes ikke, at vi nogensinde brugte det til dette formål.

Den 4. maj 1945, befrielsesaftenen, er beskrevet så tit. Kort fortalt oplevede jeg, at vi åbnede vinduerne, så snart vi havde hørt budskabet i radioen, og råbte det ned på gaden. Resten af aftenen var jeg og en kammerat på Hovedgaden sammen med hundreder af andre søborgensere. Vi kørte op og ned ad Hovedgaden med sporvognen, hvor konduktøren havde opgivet at billettere, og hvor al den gamle mørkelægning var revet ned. Man besøgte hinanden, drak ægte kaffe fra hidtil tillakkede dåser og røg ægte tobak. Der var en del fyrværkeri, og nogle raketter »kom til« at gå ind over taget på skolen, der var belagt med tyske flygtninge. Den aften lå den mørk og stille, og ingen bekymrede sig om, hvad man tænkte og følte derinde!

Her er Søborg Skole fra en lidt usædvanlig vinkel. Skolen begyndte i 1908 med lave pavillionbygninger, men måtte hurtigt udvides i takt med den hastigt voksende befolkning. Den store bygning mod Hovedgaden kom til i 1926. Her gik Henning Ehlers Olsen i under- og mellemskole 1937-46, hvorefter han kom i gymnasiet på Lyngby Statsskole. Yderst til venstre på den store etagebygning med bank og apotek ses Holger Olsens forretning med markise. Foto ca. 1935.

For at gøre krigen færdig, kan jeg fortælle, at da den engelske feltmarskal Montgomery, der havde modtaget den tyske kapitulation, besøgte København otte dage senere, forsøgte nogle forældre, blandt andre mine, at få os fri fra skole, så vi kunne tage ind og se ham. Vi *fik* ikke lov, men vi *tog* lov, med vore forældres tilladelse, og jeg så ham da også, uden at der skete os noget på skolen.

Vores klasselærer, hr. Alleslev, var vist frihedskæmper, og han havde kontakt med nogle englændere – som vi ellers så lige så lidt til, som vi havde set til tyskerne – og på den måde var min klasse om bord på et engelsk krigsskib ved Langelinie. Det var naturligvis en stor oplevelse, men det eneste, jeg i dag husker tydeligt, er duften fra de engelske cigaretter!

Søborg Skole

I min skoletid bestod Søborg Skole af 2 ældre pavilloner ved henholdsvis Frødings Allé (opgang A) og Wergelands Allé (opgang E). Det var de ældste dele, med en stor korridor gennem midten af bygningen og to klasseværelser til hver side i stueetagen. Ovenpå i opgang E var der vist håndarbejdslokaler.

Længere henne ad Frødings Allé kom først en indgang til skolegården og så »Skolebetjenten«s bolig. På Wergelands Allé var der indgang på hjørnet, og efter opgang E fulgte en nyere bygning med opgangene F og G. Så vidt jeg ved, var lærerværelset på første sal i F.

Ud mod Hovedgaden lå også den gang den nuværende bygning, med opgangene B og D i hver sin ende og C i midten, med opgang til Inspektørens og Viceinspektørens kontorer og med nedgang til drengenes og pigernes gymnastiksale.

Alle disse bygninger dannede tilsammen de tre fløje til den store skolegård, mens der på den fjerde side var toiletter og »læskure«. Der var sportsplads nede i Wergelands Allé, men skolegården blev også brugt til boldspil.

Her mødte jeg i 1. klasse den 12. august 1937. Vi skulle gå i 1.c, så der må have været mindst to klasser mere. Vi skulle have klasseværelse i opgang G henne i hjørnet. Der har nok været mest fredeligt, når vi små skulle ud i skolegården, hvor særlige, afskærmede afdelinger til de mindste endnu ikke var opfundet. Næste år gik jeg i 2.b og derfter videre til 5.b, men hvorfor »c« blev til »b«, ved jeg ikke.

Alle lærerne blev kaldt »hr.« og »frøken«, men om frøkenerne var frøkener, ved jeg ikke. I hvert fald havde vi frk. Engelstoft til dansk og skrivning, frk. Rasmussen til regning, og frk. Buch til religion. Et par år senere kom frk. Ella Petersen til i geografi, og frk. Herdis Olsen overtog dansk.

Mine erindringer om disse lærere er i dag meget få og tågede. Jeg husker frk. Engelstoft som rar, stilfærdig og god til at lære os de første skridt på lærdommens lange vej, fra »Svanemappen«, hvor der var bogstaver til at klippe ud og tegninger til at farvelægge, til »Svanebogen« og de første skrivehefter.

Frk. Rasmussen var stor og tung og nok lidt skrappere. Men hendes system til at lære os talkunsterne husker jeg klart. Hun havde samlet mange af den tids »bærepinde«: Når man i forretningerne havde fået sine indkøb pakket ind og med snor om, blev der sat en lille træpind med rille i midten i snoren, så man kunne bære i den, uden at snoren snærede i fingrene. Disse bærepinde havde frk. Rasmussen bundtet med 10 i hver, og så jonglerede hun og vi med dem og lærte både at lægge sammen og trække fra.

Frk. Buch husker jeg som en meget gammel dame, som mildt, men myndigt lærte os »Nu titte til hinanden« udenad – læse kunne vi jo ikke endnu. Men det er jo ikke sikkert, at hun var så gammel!

Efterhånden som vi kom op i klasserne, kom vi til at »bo« andre steder på skolen; jeg tror, at jeg har haft klasseværelse i alle de opgange, der var.

Ingen havde nærmere til skole end jeg – jeg skulle jo bare lige over gaden. En gang senere skulle vi skrive stil om »Min skolevej«, men *den* måtte jeg bede mig fritaget for! Jeg gik ind på skolen i hjørnet ved Posthuset. Lige indenfor stod mælkemanden i spisefrikvarteret og solgte kvarte sød til 11 øre – *med* isat sugerør af strå!

Henning Ehlers Olsen tjente til sine universitetsstudier ved bl.a. at være reservepost i Søborg. Meget bekvemt, da posthuset lå lige overfor. Søborg fik sit første rigtige posthus i 1922 på hjørnet af Hovedgaden og Wergelands Allé. Men det blev hurtigt for lille, og i 1984 kunne man indvie et nyt på hjørnet af Jonas Lies Vej. Foto ca. 1960.

I frikvartererne var alle naturligvis ude, og kun i slemt uvejr og i streng kulde måtte vi blive inde. Også madpakken og mælken blev normalt fortæret ude, men i det dårligste vejr skulle vi først ud, når madpakken var spist. Det var forbudt at forlade skolen i skoletiden for alle elever, så selvom jeg kunne se min far og mor ovre i butikken i nr. 84, nyttede det ikke noget at tænke på at smutte hjem.

Der var gårdvagter i frikvartererne, som skulle sørge for, at alle klasser stillede op to og to, når det ringede ind. Derefter fik klasserne efter tur lov at gå ind. Undertiden kom »Viceren« – viceinspektør Ole Andersen – ud og deltog i gårdvagternes arbejde. Så skete der noget! Der var ikke så mange slagsmål i skolegården, og når vi skulle ind, var der mere stille i rækkerne, og de bevægede sig også hurtigere. Sommetider stod han på trappen, og så skulle man bukke, når man gik forbi ham. Han var ret lille og haltede en del, så det var let at efterligne ham, når han ikke så det, halte af sted og med strakt pegefinger råbe: »Hov du der, hov du der!« Men han var sikkert et ganske almindeligt og rart menneske, som blot udførte sit arbejde på den måde, som man nu gjorde det den gang. Senere, i mellemskolen, fik jeg ham i botanik og zoologi, og jeg

mindes især hans enorme flid med at hente planter hjem til undervisningen. Han behøvede ikke at spørge os, hvor han mon havde fundet dem, de var altid fra Søndersø.

Der var også en viceinspektrice, frk. Herdis Olsen, som jeg havde fået i dansk. Hun overlod vist skolens disciplin til hr. Andersen og havde nok selv mere administrative pligter. I hvert fald måtte hun jævnlig forlade, eller udeblive fra, timerne. Og det var jo herligt! Mindre herligt var det, at hun, når hun måtte gå, brugte den i dag heldigvis helt utænkelige taktik at sætte en af de artigste og dygtigste elever op til katederet. Denne skulle så skrive eventuelle uromagere op på tavlen til senere formaning eller afstraffelse fra frøkenen. Rødmende må jeg erkende, at jeg ofte blev brugt til denne trafik – en ubehagelig og forøvrigt også umulig opgave!

Men ellers husker jeg også frk. Olsens undervisning som grundig og solid.

Inspektøren hed H.M. Lorentzen. Men han blev nu kaldt »Overlærer«, hvorfor ved jeg ikke; måske fordi han var det. (Mand og mand imellem gik han også under navnet »Morfar«). Vi syntes, at han var gammel, men vi havde stor respekt for ham; at blive sendt på kontoret var bestemt ikke noget ønskværdigt. Men han, såvel som mange af de øvrige lærere, var kunder hos far, og jeg erfarede efterhånden, at de fleste – også Overlæreren – var rare mennesker.

Allerede i 1. klasse fik vi karakterbog. Jeg har min endnu. Der står dog kun to eksamenskarakterer i 1. klasse, i mundtlig dansk og mundtlig regning; hvordan det foregik, har jeg ikke den mindste erindring om. Fra 2. til 5. klasse fik vi tre gange terminskarakterer i mdl. dansk, skr. dansk, skrivning, mdl./skr. regning, og orden med skriftlige arbejder. I 5. klasse fik vi i 2. termin også karakterer i »stavning« og »vers«. Der var eksamenskarakterer i skr. dansk, skrivning, skr. regning og orden. I 4. klasse står der i de to første terminer »Nr. 2 af 31 Elever. H. Olsen«. En sådan nummerering, som vi i dag finder meget utiltalende, brugtes også senere i mellemskolen, hvor vi tilmed i flere år blev anbragt i klassen efter vore numre, de dygtigste bagerst!

I de små klasser kunne vi spare op på skolen. Lærerinden havde en stor kasse, hvor der i låget var 36 sprækker som i en sparebøsse, en til hver af os, og under låget var der 36 små blikæsker. Lærerinden førte regnskab med vore indbetalinger og satte pengene ind på en bog i Sparekassen. Vi fik også et blad, fra hvilket jeg dog kun husker en tegneserie – meget pædagogisk – om »Peter Spar og Søren Sold« og et motto, der lød omtrent: »Hvis du passer på ørerne, passer kronerne på sig selv!« Senere fortsatte jeg opsparingen direkte i Sparekassen, som oprindelig havde til huse i et hjørne på Posthuset. Man afleverede sin sparekassebog, som blev bragt over til nogle store pulte i baggrunden, hvor bankmanden slog op i store protokoller og skrev ind. Til sidst blev ens navn eller nummer råbt op, og man afleverede pengene og fik sin bog. Man kunne også få billeder til at sætte ind i et album.

Skolen havde en årlig udflugt, en for de store og en for de små. Jeg husker, hvordan jeg et år stod foran fars butik og så de store elever køre af sted i sporvogne med to bivogne, hvad der ellers aldrig var. De skulle helt ned og se den nye Storstrømsbro, som var blevet indviet i 1937. Hvor jeg glædede mig, til det blev min tur! Men ak, da det *blev* min tur, var der krig, og jeg kom aldrig længere, end hvor de små altid kom, til »Bøndernes Hegn« i Hareskoven!

Mellemskolen

I min gamle karakterbog står der til sidst efter 5. klasse: »Oprykket i 1. Ml.« Men først skulle man gennem den altafgørende »Mellemskoleprøve«. Der er senere sagt meget om det urimelige i at afgøre børns fremtid og dele dem allerede i 11 års alderen, og rigtigt er det, at mange af dem, der ikke kom i mellemskolen, ikke fik meget mere ud af deres skolegang. Og jeg tror ikke, at vi heldige senere brugte mange tanker på dem, der kom i »Fri Mellem«. Det er pinligt at måtte erkende bagefter.

Jeg gik i mellemskolen på Søborg Skole fra 1942 til 1946. Mellemskolen var en god skole for dem, der kom der. I hvert fald har jeg personligt altid været glad for at gå på Søborg Skole. Vi lærte meget, og jeg mindes ikke, at der var de store problemer i vores klasse – der var vist kun een på hvert trin – men det skal så også siges, at jeg havde let ved at lære og hele tiden befandt mig blandt de bedste. Hvordan det føltes at være blandt de sidste, ved jeg ikke meget om, uden tvivl har det været anderledes! Et symptom herpå kan ses i min karakterbog, hvori man kan konstatere, at antallet af elever begyndte med at være 34 og ved udgangen af 1. mellem 30. Ved udgangen af 2. ml. var tallet nede på 24, efter 3. mellem 23, og i slutningen af 4. ml. 21!

Vi havde hr. Binger i dansk, K.V. Alleslev i regning og matematik, og han var vor klasselærer, viceinspektør Andersen i »naturhistorie«, fru Clemens Nielsen i engelsk, hr. Petersen i tysk og hr. Nielsen i sløjd. Der var flere, hvis navne jeg ikke mere husker. Men jeg kan ærligt sige, at vore lærere gav os en omfattende og god undervisning i et godt system og i en velfungerende skole.

Naturligvis var lærerne forskellige; mange ting er glemt, så det er ofte kun tilfældige glimt, der står tilbage. Matematik var – og er – ikke min stærke side, men ikke desto mindre blev jeg af hr. Alleslev undertiden brugt som privat bybud i skoletiden. Jeg har både bragt morgenbrød og avis til hans private bopæl og hentet hans cykel hos cykelsmeden. Det husker jeg, fordi han havde givet mig koden til låsen, men jeg kunne ikke få den op, så jeg måtte bære cyklen op ad Hovedgaden. Da var jeg sur! Jeg tog ingen skade af det, og jeg kom heller ikke bagefter i faget, men jeg følte, at det satte mig udenfor fællesskabet i klassen.

Jeg holdt – og holder – meget af historie, så jeg kunne godt lide dette fag. Men desværre fulgte det rygte hr. Poulsen fra årgang til årgang, at ham kunne man drille, og det gjorde man så. Vistnok var der mange år, hvor han havde besvær med at styre sine klasser, og i sådanne tilfælde kan læreren – eller den enkelte elev – ikke stille noget op imod det, og det påvirkede ham naturligvis psykisk.

Fru Clemens Nielsen ser jeg for mig, mens hun hørte os i engelske gloser, som man skulle kunne udenad, og man blev hørt, mens man stod op – og med lukket bog. Eller mens hun lærte os i kor at sige: »A »y« after a consonant is changed into »i« or »ie« before we add the ending«. Men hun lagde den solide grund til, at jeg fik lyst til at studere engelsk, som jeg siden gjorde.

Til »Tysk-Petersen« nærer jeg livslang taknemmelighed, fordi han utroligt grundigt og ihærdigt lærte mig at analysere. Det havde jeg jo nok lært i dansk, men det var altså i tysk, at det for alvor blev slået fast for mig og gjorde det langt lettere for mig senere hen at studere sprog. Der var mange remser om »N-bøjning«, han-, hun- og intetkøn, forholdsord der styrer akkusativ, dativ eller begge dele, o.s.v. Hvis vi ikke kunne dem, blev det skrevet op i hans lille sorte bog. Så kunne vi bare komme, når vi havde lært dem, og blive slettet i bogen! Det var en brav kamp for at få det hele slettet, som kun få nogensinde vandt helt. Jeg ved ikke, om det var rigtigt, men det sagdes, at han havde været med i Første Verdenskrig og havde været udsat for gasangreb.

Drenge havde sløjd, og piger havde håndgerning og husgerning. Jeg holdt meget af faget sløjd, selvom jeg en af de første gange, jeg havde en sav i hånden, arbejdede »på egen hånd« og fik et ar, som jeg lige nu sidder og ser på! Tegning var også rart, selvom jeg aldrig blev god til det. Gennem brug af vandfarver lærte vi om farverne. Vi tegnede mange geometriske mønstre, lærte at tage hensyn til perspektivet, og nåede også frem til mere frie tegninger, men det kunne jeg ikke rigtig.

Fysik – eller »Naturlære«, som det hedder i karakterbogen – sagde mig ikke noget, men mit værste fag var dog gymnastik. Jeg var ikke god til noget i det fag, og jeg blev altid valgt som en af de sidste, når der skulle vælges hold. Dér kendte jeg til at være sidst, og det var slet ikke rart, og resultatet var, at jeg aldrig har haft lyst til at dyrke nogen form for sport!

Jeg husker ikke, at der foregik ret meget andet på skolen om dagen end undervisning, og jeg mindes ikke, at mine forældre nogensinde var på skolen til forældremøde eller lignende. Der var dog den allerede nævnte årlige udflugt og lidt julehygge, samt en årlig udstilling af arbejder fra håndgerning, sløjd og tegning. Jeg har endnu nogle af tegningerne, og sikkert fik vi stolte børn vore forældre til at komme og se.

Vi gik jo i skole alle ugens seks hverdage, men til gengæld havde vi flere fridage, end man har nu. Vi fik sedler med hjem hvert halve år med liste over

Mit Hjem.

Blandt alle Hjem, synes jeg, at mit eget er det bedste, og det vil jeg nu beskrive.

Mit Hjem ligger paa Vesterbrogade Nr. 84 lige overfor Posthuset og Tivoli. Ved Siden af ligger Apoteket og Privatbanken. Bagved har vi en stor, dejlig Have med en Græsplane, flere Æble- og Pæretræer og mange Blomster. Bagest i Haven ligger „Gyngehuset", som bare er et Skur, og hvori vi har Tørv, Haveredskaber og lignende. Imellem Haven og Huset er en lille Gaard, hvor jeg har tilbragt mange fornøjelige Timer med Leg. Til selve Huset, der er opført i to Etager under sidste Verdenskrig, er der senere bygget en Butik, hvor vi nu har Grønsagsforretning; foruden den er der en Kolonialforretning og en Antikvarboghandel.

I Lejligheden paa 1. Sal som bestaar af 3 Værelser og Kammer og en dejlig stor Altan, bor vi.

Naar man gaar ind gennem Døren til Lejligheden, er man i Entreen. Den

første Dør til højre fører ind til W. C., den næste til Køkkenet. Gaar man ind til venstre kommer man ind i Spisestuen, og gaar man ligeud, kommer man ind i Dagligstuen. Til højre inden for Døren i Dagligstuen fører en Dør ind i Soveværelset og derfra ud paa Altanen. Spisestuen har engang været større, men nu er der taget et Stykke af, hvor jeg har mit Værelse.

Paa mit Værelse har jeg en Reol, en Divan og et Skrivebord, hvor jeg altid skriver og laver mine Lekt Lektier. I Spisestuen har vi en Sofa, som kan slaas ud, og som vi sover paa, naar vi har Gæster. Der har vi ogsaa et Skab, Radio, Kakkelovn, Spisebord og Stole. I Dagligstuen er der en Sofa, 3 Lænestole, min Fars Skrivebord, Telefon og et Orgel. Ogsaa her er der en Kakkelovn. Paa mit Værelse er der et, i Spisestuen to og i Dagligstuen to Vinduer, der vender ud mod Gaden. I Soveværelset er mine Forældres og min lille Søsters Senge, et Toiletmøbel og et Klædeskab. I henholdsvis Dagligstuen

og Sovevarelset er der et Vindue, der vender ind mod Apoteket. Køkkenet er stort og rummeligt, og der er et Vindue, der vender ud mod Gaarden. Vi har saaledes næsten Sol hele Dagen, da vi har Vinduer til tre Sider. Ved Siden af Køkkenet er der et lille Kammer, hvor vi har Støvsuger, Kludeskab, Ske og meget andet. Dagligstuen og Spisestuen laa tidligere omvendt; men i Foraaret byttede vi om paa dem, da det passede bedre at have en lille Spisestue og en stor Dagligstue.

Butikken er stor, og bagved er der et Værelse og et Køkken. Der spiser vi vores Mad om Hverdagen og om Sommeren spiser vi den i Haven, hvis Vejret er godt.

Ovenover bor nogle rare og flinke Mennesker, som vi er glade for at bo sammen med.

Vi er saa glade for vor Lejlighed, at det vilde være os en stor Sorg, hvis vi af en eller anden Grund var nødt til at flytte.

kommende fridage. Om aftenen var der »Aftenskole«, men det var en helt anden verden og kun for de voksne.

Under krigen havde vi jævnligt alarmeringsøvelser. Når klokken ringede på en bestemt måde, skulle vi skynde os ud på gangen, stille op på to rækker og ile – ikke løbe! – ned i gymnastiksalene. Når de rigtige alarmer kom, gjorde vi naturligvis det samme. Alle vinduerne på begge sider i de to gymnastiksale var tildækket med tykke planker, så vi altid brugte lys i gymnastiktimerne. Her sad vi så under alarmerne. Der kunne ikke undervises, og det var jo meget behageligt, men det blev hurtigt kedeligt, og jeg mindes ikke, at der blev gjort ret meget for at underholde os. Dog var der på et tidspunkt på skolen hele tre drenge, som var i Radioens Drengekor, og de sang undertiden for os.

En dag i efteråret 1944 kom der ordre til, at Søborg Skole skulle rømmes straks til brug for tyske flygtninge. Jeg gik i 3. mellem, og vi store hjalp til med at rydde klasseværelserne. Vi tømte dem for alt, hvad der kunne fjernes og stablede bordene op i den ene ende. Det var jo spændende – mon vi nu slap for at gå i skole? – og vi var meget heltemodige, for vi fjernede også gardinerne og endog håndtagene til radiatorventilerne. Så kunne de have det så godt! Sådan var stemningen på det tidspunkt, der var ingen medlidenhed, og vi vidste intet om, hvilke lidelser de ankommende tyskere havde været igennem.

Mod forventning kom der ingen tyskere den dag, så skolen lå øde, mørk og tom om aftenen. (Jeg boede som sagt lige overfor). Det danske politi var arresteret på det tidspunkt, så der var kun det såkaldte »vagtværn«, og de kom forbi, men kørte igen. Så hen på aftenen begyndte nogle at knalde alle de mange ruder på hele skolen, uden at nogen greb ind. Jeg kan endnu høre denne lyd af glas, der blev knust, og det blev ved i lang tid. Mine følelser var meget blandede. Som ovenfor nævnt var vi nærmest ligeglade med de kommende beboere, og jeg havde jo selv tidligere på dagen været med til at pille ved radiatorerne. Der var noget tiltrækkende ved dette, at det for en gangs skyld var rigtigt at knalde så mange ruder som muligt, men alligevel – på ens egen skole; det *var* jo hærværk, og den slags gjorde man nu engang ikke, og hvem mon skulle betale?

Jeg ser for mig, hvordan jeg, da tyskerne var kommet, ude fra Wergelands Allé så dem stå og pille de sidste skår ud af hjørnerne og feje vindueskarmene rene, og jeg husker, at jeg en dag fandt et bræt fra stakittet ved et af de nyopførte beskyttelsesrum fuldt af små glassplinter; uden tvivl var det blevet brugt til rudeknusningen.

Disse flygtninge så vi ikke meget til, men jeg mener dog, at de, meget mod fars vilje, kom og købte ind i forretningen; regningen skulle sendes til kommunen! Efter befrielsen måtte de handlende ikke sælge direkte til dem. Til gengæld havde blandt andre far leverancer til deres forplejning på skolen. Undertiden kom jeg der med varer. De skulle afleveres i skolekøkkenet, der vist lå i

kælderen i bygningen ud mod Frødings Allé. Jeg brød mig ikke om at komme dér på »min« skole, og hvor ellers heller ingen danskere kom undtagen i embeds medfør. Tyskland og alle tyskere havde nu været fjenden under krigen, og det hang ved. Men det var trist at se alle disse fattigt udseende mennesker drive omkring som i en fangelejr.

Hvis vi havde håbet at slippe for at gå i skole, brast håbet snart. Vi skulle nu deles med eleverne på den nye Marielyst Skole om deres bygninger, således at vi hver anden uge gik om formiddagen og hver anden uge om eftermiddagen. Jeg husker ikke de præcise tidspunkter, men formodentlig blev timerne skåret ned til 40 minutter. Vi drenge kendte forøvrigt turen, da vi i forvejen var gået derover til sløjd, som vi ikke havde på Søborg Skole.

Om tiden på Marielyst Skole, som den gang lå på åben mark, kan jeg ikke erindre meget, kun at det var mærkeligt at være på en så moderne skole med den store, helt moderne aula.

Jeg kan heller ikke huske, hvornår vi kom tilbage til vores egen skole, men hele skolen gik samlet til indgangen ved Wergelands Allé, hvor skolebetjenten hejste flaget.

Skoleåret begyndte i august, da jeg kom i skole i 1937, men på et tidspunkt skiftede det til april. Imidlertid skulle man igen til at begynde i august fra 1946, og det fik en særlig betydning for nogle af os. Vi var fem fra 4. mellem, som skulle i gymnasiet, og vi skulle bestå »Den lille latinprøve« inden. Undervisningen hertil plejede skolen at give i de tre måneder fra april til juni, hvor vi havde afsluttet mellemskolen og endnu ikke havde begyndt i gymnasiet. Men det år skulle eleverne fortsætte frem til sommerferien i et forlænget skoleår, og så måtte vi klare latinprøven samtidig, hvad vi da også gjorde alle fem, under dygtig ledelse af en datter af inspektøren, Ragna Lorentzen.

I juni 1946 sluttede så mine 9 gode år på Søborg Skole, men jeg kan intet huske fra afslutningen! Nogle gik nu ud, andre skulle fortsætte i realklassen, og jeg var altså blandt de fem, der fra Søborg Skole var blevet optaget i gymnasiet. Fra at have boet lige overfor skolen, skulle jeg nu cykle til Lyngby Statsskole og til en helt ny tilværelse.

Hjem og fritid

Grønthandelen, eller »Frugt- og Blomsterhandelen« gav det daglige brød. Far havde en urimeligt lang arbejdsdag. Han stod op omkring kl. 5 og var i gang det meste af dagen til halv syv eller syv om aftenen. Undertiden sagde han, at om lørdagen havde han kun halv arbejdsdag, for da arbejdede han kun fra fire til fire! Men han kunne lide sit arbejde, og han havde let ved at omgås mennesker. Han var reel med varer og priser, og hans kunder – især de kvindelige – kunne lide at blive ekspederet af ham. Han havde altid en kvik bemærkning pa-

rat og en glad latter. Mor sagde, at han kunne tillade sig at sige meget mere til kunderne, end hun kunne.

Far var oprindelig snedker, som nævnt i begyndelsen, og han havde midt i tyverne arbejdet som snedker i Paris i tre år. I Søborg havde han to eller tre fransk-fødte kunder, blandt andre en fin, ældre dame, fru Thierry, i nr. 96. Far talte flydende fransk med dem i butikken, og de andre kunder måbede!

På Grønttorvet gik man rundt til grossisterne og købte sine varer, og far bar dem så hen til bilen uden brug af nogen form for vogn. En af grundene til, at far stod så tidligt op, var, at når han kom så tidligt ind, kunne han holde med sin bil i udkanten af selve pladsen, mens de senere ankommende måtte gå længere med deres varer.

Når far kom hjem ved ni-tiden, skulle alle varerne læsses ind i butikken, og så kunne mor – måske – gå ind og passe sit, mens far overtog butikken. Så vidt der var tid, fik han hver dag en god middagssøvn, og bagefter fortsatte han, til de lukkede, om det var kl. 17.30 eller 18, husker jeg ikke. Om lørdagen var det kl. 14.

Mange varer kom hjem i større partier, også direkte fra firmaer og gartnere, og hver kunde skulle have sine indkøb valgt ud, vejet og pakket ind i papir eller poser. Brune, almindelige papirposer, naturligvis, for plastic var ikke opfundet. Nogle varer var dog afvejede, f.eks. de fleste bær, og gulerødder, radiser og andre lignende mindre varer var bundtede, men de skulle alligevel pakkes ind, når det grønne var revet af. Der var meget affald, både grønt og vådt og andet, som skulle fjernes efter lukketid; kassen skulle gøres op, næste morgens indkøb skulle forberedes, og alle kasserne skulle sorteres og stilles klar til at blive læsset i bilen næste morgen. Så der gik let en til halvanden time efter lukketid, før vi kunne spise til aften. Nutildags sker de fleste forberedelser til åbning og lukning tilsyneladende indenfor åbningstiden, men det ville far bestemt ikke have brudt sig om, og kunderne heller ikke.

Jeg hjalp til på forskellig måde, undtagen med selve det at ekspedere. Det brød jeg mig ikke om, heller ikke da jeg blev ældre, for jeg vidste for lidt om varerne og prisen på dem, og vægten kunne jeg ikke bruge rigtigt – men det skal da også indrømmes, at det ikke interesserede mig!

Derimod bar jeg varer ind og kasser ud og sørgede for, at mange ting var på plads. Men det, jeg gjorde mest, var at køre varer ud, enten på den lille budcykel med lad foran eller på vores »Long John« med det større lad og et lille hjul allerforrest. Der var naturligvis aldrig tale om, at jeg skulle have løn for det, men der var jo ofte lidt drikkepenge at tjene. Den allerbedste tjans var at bringe varer ind ved siden af til apotekerfruen. Det kunne ikke være nemmere, og så gav hun meget rigelige drikkepenge!

Jeg havde lov til at tage og spise al den frugt, jeg ville, i butikken (dog ikke det dyreste og sæsonens første), så jeg har spist mængder af god frugt af mange slags.

Desuden spiste vi ofte selv noget af det første af sæsonens varer – bær, blomkål, druer, bananer – alt kunne jo kun købes, når det var årstiden til det – fordi der ikke var blevet solgt ud, og fordi mange af disse varer var letfordærvelige. Så jeg var priviligeret på nogle måder.

Under krigen blev det umuligt at få gummidæk, og jeg husker både hjul, hvor der på fælgen var sat fjedre og derpå en træring med påsømmet brugt gummi, og gamle dæk uden slange i, men fyldt med en eller anden geléagtig masse, som let sivede ud. Vi havde en kunde på en sidevej til Kildebakkegårds Allé, Silene Allé, og en til ovre på den anden side af Slangerupbanen, på Ericavej. Så vidt jeg husker, var ikke hele Kildebakkegårds Allé asfalteret, så at køre på grusveje med sådanne dæk, og med f.eks. bær, æg i »løs vægt« i pose, eller andre sarte ting kunne give sved på panden!

Op til jul var der ekstra travlhed. Dengang solgtes der et meget mindre udvalg af potteplanter end senere, næsten kun røde julebegonier og røde eller hvide alpevioler, men dem solgtes der til gengæld masser af. De var i brune lerpotter. Allerede tidligt i december tog vi meget kraftigt, grønt crepepapir, som lå i brede, meterlange baner, klippede på langs, så banernes bredde passede til urtepotternes højde, og på tværs, så det enkelte stykke, lidt trukket ud, kunne nå om potten; dertil tynde strimler. Når så en plante var solgt, blev et stykke crepe viklet om potten, derefter blev strimlen trukket helt ud, så folderne i papiret forsvandt og farven derved blev lysere, hvorved den kunne nå tre – fire gange omkring. Det hele blev sat fast med et par knappenåle, og så blev der lavet fine tunger i den øverste kant, som ragede lidt op over potten. Hvis papiret lå klar, tog operationen kun få sekunder; jeg lærte det aldrig, men det så flot ud!

Efter det grønne papir kom juledekorationerne, som vi selv lavede. Det var især min mor god til, og der solgtes mange af dem. Adventskranse var først ved at komme frem; vi havde dem færdige, men vist flest bare som grønne kranse.

Meget af alt dette blev lavet om aftenen, og som mindre fik jeg så et hjørne af kælderen, hvor jeg kunne lave mine egne juledekorationer.

For resten stod byens store juletræ lige overfor på hjørnet ved skolen og lyste ind i vore stuer hver aften. Den gang kunne der godt være elektriske pærer helt ned, uden at nogen slukkede eller stjal dem. Sidste søndag før jul, hvor forretningerne også den gang havde åbent fra kl. 16 til 20, spillede et orkester under træet.

En del kunder brugte enten en plante eller en dekoration som julehilsen til venner og bekendte, og far måtte bringe dem ud over store dele af København. Før krigen, og måske også efter, blev bilen efter lukketid d. 22., 23. og 24. december fyldt med disse blomster – indpakkede og med kort på – og jeg bragte dem så ind til folk, mens far ventede i bilen og fandt den næste adresse frem. Under krigen, da bilen ikke måtte bruges, kørte jeg mange gange med sporvogn over hele byen med to, tre eller fire blomster i favnen for at aflevere dem

forskellige steder. Helst fik jeg mig anbragt lige bag ved vognstyreren i de ofte overfyldte vogne, for der blev planterne mindst mast!

Med alt dette er det ikke underligt, at til min barndoms juleaftener hørte altid en meget træt far, som næppe orkede at gå en enkelt gang om juletræet, og som havde besvær med at holde sig vågen.

Krigen havde andre virkninger. Bilen blev klodset op, og senere skulle alle dæk afleveres. Far måtte derfor cykle de ca. 7½ km. til torvet på sin Long John, som så blev toplæsset med varer. En kollega nede i den store ejendom ved Søborghus Kro havde en lastbil med gasgenerator, og far og en kollega, Otto Hansen på Gladsaxevej, fik de fleste varer kørt hjem på den under hele krigen. Far selv havde som nævnt cyklen fuld den lange vej hjem op over Bispebjerg Bakke. Men tilmed havde han allerede før krigen fået leverancen til kantinen på »Jul. Hansens Trikotagefabrik« ovre ved Lyngbyvej. Det var en konstant og velkommen ekstra indtægt, men under krigen betød det, at far på sin cykel flere gange om ugen måtte den vej rundt med varer og så hjem ad Emdrupvej – også op ad bakke en del af vejen.

Ikke mærkeligt, at far døde i 1967 af et opslidt hjerte i en alder af kun 64 år.

Krigen medførte også, at al import af varer ophørte, og derfor forsvandt mange slags frugt og andre varer. Hylderne blev mere og mere tomme. Far fik sat et par baner bordpapir op for at dække det værste. Men vi ved alle, at danskerne ikke led nogen nød, og jeg mindes ikke, at der nogensinde var katastrofestemning i forretningen. Jeg kan ikke huske, hvad der var af sjældent forekommende varer, men der *var* begrebet »faste kunder« i mange forretninger, for eksempel havde tobakshandleren inde i nr. 82 en stor protokol med plads til alle faste kunders navne; de andre kunne intet få. Der var også det begreb, min far kaldte »bukkevarer«, d.v.s. de gemte varer, den handlende måtte bukke sig ned under disken for at finde, og som ikke alle kunne få. Men jeg ved, at far prøvede at være retfærdig med fordelingen. Jeg ved også, at det forekom, at han fik lidt ekstra tobak inde ved siden af til gengæld for lidt ekstra af fars egne varer; og det *var* muligt at skaffe lidt flere rationeringsmærker på Torvet.

Tilfældigvis kan vi få et lille indblik i den tids priser. Under udarbejdelsen af disse erindringer havde jeg et af mine gamle skrivehefter fra »2.b Lokale F 32« fremme. På nogle ubrugte sider står en masse tal. Heftet er fra 1938/39, men tallene kan godt være et eller to år senere.

Sagen var den, at hvert år i januar førte min mor, som havde handelsskoleeksamen, sidste års regnskab til selvangivelsen. Far dikterede køb og salg for hver eneste dag i hele året, og mor førte tallene ind i en stor kassebog med en måneds regnskab på hver dobbeltside. For ikke at kede mig for meget imens skrev jeg også tallene ned i mit hefte og prøvede at få det samme resultat som mor i sammentællingen, hvad sjældent lykkedes. (Mor må have hjulpet mig, for i februar ses hendes blækrettelser på min blyantsskrift).

I heftet findes tallene for januar til august i et år omkring 1940, og de er talt sammen for februar: »Solgt« for 4.381,11 kr., »Købt« for 2.600,34 kr. – altså for hele måneden. Hvis man tæller sammen for marts, er der solgt for 5.163,66 og købt for 3.438,56 kr. Nogle af de største tal for salg en enkelt dag er 1.536,72 og 900,26 kr., og for køb 1.172,64 og 860,05 kr., begge køb iøvrigt dagen efter de ovenfor anførte salgsbeløb. Det har uden tvivl været lørdage måske i forbindelse med påsken. De allerfleste dage er der solgt for mellem 100 og 300 kr., men der er også adskillige dage med salg under 100 kr., især i årets første måneder, og slet ikke i sommermånederne.

Centrum i min tilværelse var imidlertid ikke så meget butikken som lejligheden på 1. sal. Jeg havde jo mit eget lille værelse, hvor jeg havde min seng, mit skrivebord, en reol og et skab. Her tilbragte jeg megen tid, med lektielæsning, frimærker og »Meccano«. Det var byggesæt af metalstænger og -plader, som kunne skrues sammen. Der var mange forskellige størrelser og længder, og man kunne få forskelligt tilbehør, f.eks. en motor. Da jeg havde en del bronkitis, måtte jeg undertiden blive hjemme fra skole, og jeg har brugt utallige timer med disse ting. bygget skibe, flyvemaskiner og møller. Hurtigt blev jeg også glad for bøger, og allerede i konfirmationsalderen begyndte jeg at interessere mig for de danske kirkebygninger, en interesse, som aldrig har forladt mig. Da de allierede hære begyndte at rykke ind i Tyskland i 1945, tegnede jeg hele tiden fronterne ind på kort, man kunne købe bl.a. hos »Politiken«, som mine forældre holdt. Jeg har et par af disse kort endnu.

Alle, der oplevede dem, kan huske de kolde vintre i begyndelsen af besættelsestiden. Langs fortovskanterne var der høje snevolde, som enten de handlende eller de arbejdsløse skovlede op. Dem var det uimodståeligt at trampe oppe i, så sneen blev spredt igen. De handlende blev vrede, og mødrene også, når vi kom hjem med skistøvlerne fulde af optøet sne.

Vi havde ingen forsatsruder – og thermoruder var ikke opfundet – så i disse vintre frøs vinduerne til hver nat med et tykt lag is. Om morgenen måtte man så ånde et hul og måske hjælpe til med en varm fingerspids for at kunne se termometret udenfor. Efterhånden som isen tøede, hvis den nåede at gøre det, blev det drivende vådt i vindueskarmene, så der måtte lægges klude for at opsuge det værste. Og væden ødelagde mørkelægningsgardinerne, som efterhånden mest var af papir. At åbne vinduerne var næsten umuligt, de var frosset fast.

Det første, der skulle gøres om morgenen, var at tænde op i de to kakkelovne. Hvordan far klarede sig endnu tidligere om morgenen, aner jeg i dag ikke! Når mor havde tændt op, kunne jeg med lidt held vente, til der var lidt varme, og så tage mit tøj og smutte ind bag kakkelovnsskærmen og klæde mig på der.

Efter skoletid løb vi på skøjter, selvom jeg – som i al form for sport – aldrig blev god til det. Skøjterne skulle spændes uden på skistøvlerne, og for mig gik

de ofte løs, og jeg kunne ikke holde fødderne lige på dem. Vi havde to steder. Det ene var den lille sø mellem Gorkis Allé og Zolas Allé. Jeg har en uklar erindring om, at man skulle gennem nogle private haver, men at ejerne fandt sig i det. Den anden mulighed var Utterslev Mose nede ved Frederiksborgvej/ Rådvadsvej. Der var bedre plads, og isen var hård og fin i lange tider.

Der var endnu længere til badevand om sommeren. Der var et friluftsbad ude ved Furesøen, men det var ferskvand, som det ikke var besværet værd at cykle så langt efter. Så i stedet måtte vi cykle helt over til stranden foran Charlottenlundfortet. Det gjorde vi til gengæld meget ofte, og også jeg husker den tids somre som varme og lange. Det gør vist de fleste om deres barndoms somre, men jeg tror dog, at de lange og kolde vintre virkelig efterfulgtes af tilsvarende lange og varme somre.

Om sommeren havde vi i lang tid kaniner, som kunne fodres med noget af alt det grønne affald fra butikken. Vi fik nogle af dem slagtet og spiste det udmærkede kød. Både min søster og jeg fik også huer af deres pels, efter at skindet var blevet garvet af en, som havde fundet en levevej ved det i de svære tider under krigen.

En eller to somre havde vi også et par gæs, der gik på græsplænen bag i haven, og som skulle slagtes om efteråret. De fik også affald, men skulle også have en del korn, som var svært at skaffe, de trådte græsset fuldstændigt væk, de ville ikke ind om aftenen (så de ikke blev stjålet), og naboerne, det vil igen sige kunderne, klagede over deres skræppen. Så det holdt vi op med. Gris havde vi ikke, som en del havde, selvom det ikke var lovligt, men far fik da skaffet nogle »halve grise«; under de givne omstændigheder måtte man klare sig, så godt man kunne.

Mine forældre var tredie generation i »Luthersk Missionsforening«, en pietistisk lægmandsbevægelse i lighed med Indre Mission og som denne inden for folkekirken. Fra deres allerførste tid i København kom de derfor i foreningens missionshus inde i byen ved Nørreport. Der var altid møde om søndagen kl. 18, så der kom vi så godt som hver søndag. Allerede før jeg kom i skole, kørte far mig derind hver søndag formiddag til søndagsskole og hentede mig igen. Under krigen måtte jeg tage sporvognen, efterhånden sammen med min søster, og igen om aftenen tog vi sporvognen derind. Også senere, efter krigen, fortsatte vi med at komme der, og endnu senere fandt jeg min kone der.

Denne tilknytning betød, at vi trods vor kristne indstilling ikke kom ret meget i Søborg Kirke, selvom den lå så nær. Senere var mor dog i en årrække medlem af Søborg Motetkor, som var tilknyttet kirken. Jeg var også en tid med i YA, yngste afdeling i KFUM, som holdt til i menighedshuset bag ved kirken, og to år under krigen var jeg med på deres sommerlejre.

I oktober 1944 blev jeg konfirmeret i Søborg Kirke, på det sidste hold hos pastor Th. Leth, som døde ret kort tid efter. Jeg husker næsten intet fra kon-

Henning Ehlers Olsen på sin seks-års fødselsdag d. 6. juli 1936 i haven bag Søborg Hovedgade 88, hvor der foruden bank og apotek den gang også var Holger Olsens frugt- og grønthandel. Fra venstre ses: Jørn Ludvigsen, søn af bageren på Søborg Hovedgade 92, fødselsdagsbarnet Henning, Abram Beilin fra Søborg Hovedgade 102 (lillebroder til Lui Beilin, også bidragyder til denne årbog) og »Bitten«, Birthe Trærup Sark, niece til hr. og fru Wentzel Hansen, fotografen i hjørnehuset, Søborg Hovedgade 90.

firmationsforberedelsen, kun at han nok var altfor rar og derfor ikke rigtigt kunne holde styr på flokken.

Min konfirmationsdag var lige ved at blive ødelagt, fordi min far, som ellers aldrig var syg, endnu ikke var kommet sig efter en voldsom halsbetændelse. Penicillin fandtes ikke, men han fik da noget medicin; han var ikke med i kirken, men deltog i familiesammenkomsten derhjemme. Uden for kirken spurgte mange mennesker, hvor grønthandler Olsen dog var, og det kunne mor ikke tage efter al travlheden, selvom det var velment, så hun græd lidt.

Som det også fremgår af ovenstående lille episode, kendte mine forældre – og derfor også i nogen grad jeg – mange mennesker. Kundekredsen var stor og boede vidt omkring. Dertil kom nogle, som via den ellers spinkle tilknytning

til menigheden ved Søborg Kirke blev venner og bekendte, blandt andre grønthandler Christensen på hjørnet af Maglegårds Allé, og malermester Herluf Falkenberg Andersen på Carl Blochs Allé. Denne familie tillige med isenkræmmer Selmer Petersen i nr. 92 og fotograf Wentzel Hansen i nr. 90 kom meget sammen med mine forældre, især under krigen, hvor det jo var så umuligt at komme ret langt.

Selv i spærretiden besøgte vi hinanden. Fra vores gård i nr. 84 kravlede vi gennem hækken ind i gården til nr. 86-88. Som husvagt havde min far nøgle til en port i den anden ende af denne gård – oppe hvor vi havde boet en gang – og derfra kom vi ind i gården til nr. 90. Derfra skulle vi så bare gennem en uaflåst port og på åben gade snige os lige over til nr. 92 eller til Carl Blochs Allé 6. Det gik altid godt, også den gang vi stod i mørket oppe i en koksbunke i gården til nr. 90, mens en vægter kontrollerede bankens dør!

Bortset fra kirke og menighedshus deltog vi ikke meget i Søborgs kulturliv, hvis der var noget. Jeg mener at kunne huske den oprindelige biograf, en lav bygning, der lå lidt nede og tilbage fra gaden. Fastelavns mandag var der ekstra billige eftermiddagsforestillinger, så man kunne få brugt de penge, der var raslet ind om formiddagen. Så blev forhuset bygget til, og lige efter krigen blev der bygget en ny sal udenom den gamle, som derefter blev revet ned. Min far havde en lille andel i dette byggeri, idet han skaffede biografdirektøren lidt svensk valuta, så han kunne tage over og studere svenske biografer. Nu er biografen for længst nedlagt.

På Søborg Skole, og formentlig også på andre skoler, var der aftenskolehold. Min mor gik flere år til syning, mens det var helt nødvendigt at kunne sy brugt tøj om, noget vi jo alle gik med. Meget senere gik min far på kursus om foto, en hobby han havde haft fra sine unge dage, og som der efterhånden blev lidt mere tid til at dyrke.

At måtte blive hjemme for det meste under krigen forhindrede os dog ikke i en gang imellem at tage toget ud, i stedet for de dejlige bilture, vi havde haft før krigen. De offentlige trafikmidler var ofte overfyldte, men vi tog alligevel for eksempel med S-toget til Klampenborg, med Nærumbanen – »Grisen« – til »Det danske Schweiz«, og endda af og til helt op til vort elskede Julebæk. Ofte måtte vi stå op meget af vejen. I Helsingør skiftede vi til Hornbækbanen, som om muligt om sommeren var endnu mere overfyldt. Om eftermiddagen tog vi så hele turen igen den modsatte vej, for at nå hjem inden spærretiden.

Mine forældre begyndte først at holde egentlig ferie sammen i 1948; det skyldtes ikke bare krigen, men også at butikken skulle passes året rundt, og der var ikke råd til at betale nogen for at gøre det. Og senere viste det sig hvert år, at indtægter og udgifter gik lige op, når de var på ferie og en anden passede forretningen, så i den tid var fortjenesten nul, og ferieudgifterne kom oven i. For mit eget vedkommende holdt jeg som barn sommerferie hos mine bedsteforæl-

Søborg Hovedgade var før i tiden en handelsgade med et hav af små nærbutikker, hvor man kunne få alt, og hvor konkurrencen var stor, fordi der var mange butikker af samme slags. Her ses strækningen mellem Runebergs Allé og Selma Lagerløfs Allé omkring 1960 – netop i de år, hvor mange af de mindre handlende tænkte på at dreje nøglen om.

dre på Falster, hvor så min far eller som oftest min mor kom nogle få dage. På skolen kunne vi få gratis togbillet til ferien, når vi bestilte den i forvejen.

Hjemme gik megen tid, som allerede nævnt, med skole, lektier og den hjælp i butikken, jeg kunne give. Dertil kom mit engagement i Luthersk Missionsforening, hvor jeg, efterhånden som jeg blev ældre, cyklede ind, ofte sammen med en søn af ejeren af »Duplex«, radioforretningen på hjørnet af Runebergs Allé. Tit kom min bedste klassekammerat om eftermiddagen, og vi gik så altid ned ad Hovedgaden, helt ned forbi »Gartnervænget« med »Hovedstadens Brugsforening«, som min far som privat forretningsindehaver ikke kunne lide, forbi »Kaffebaren« – datidens cafeteria – på hjørnet af Plantevej, og ned til »Star«, den store legetøjsforretning næsten nede ved Grøntoften. Der vendte vi om og gik samme vej tilbage.

Efterkrigstiden

Det tog lang tid, inden krigens besværligheder var overvundet, og i det daglige fortsatte livet nogenlunde som før. Men rationeringerne begyndte at forsvinde, sydfrugterne begyndte langsomt at dukke op, og endelig kunne far skaffe dæk

og benzin og få bilen ud af den garage ovre i Runebergs Allé, hvor den havde stået under hele krigen – uden at have taget skade. Endnu i 1948, da vi skulle til en familiebegivenhed i Jylland, måtte man have tilladelse til at køre ud over eget amt og naboamtet. I 1949 var det for første gang muligt at køre gennem Tyskland, og mine forældre kørte til Paris, hvor de var blevet forlovede i 1925.

En ny tilværelse begyndte for mig, da jeg i august 1946 begyndte i 1. G på Lyngby Statsskole, der på det tidspunkt var det nærmeste gymnasium. Der gik kun bus een gang i timen, så i de tre år havde jeg ikke andet valg end at cykle de ca. 4 km., hvad jeg så gjorde i al slags vejr, uden at blive syg en eneste dag. Vejen gik ud ad Hovedgaden og til højre ad Buddingevej. Den første »nye« rådhusbygning var bygget, men alle bygningerne i området af mere offentlig art fandtes ikke, og heller ikke den store rundkørsel. »Slangerupbanen« krydsede vejen i niveau.

Min gymnasietid på Lyngby Statsskole falder uden for denne artikels rammer. Blot så meget herom, at jeg fortsat klarede mig godt, bestyrkedes i at ville studere engelsk på Universitetet, og blev en lykkelig student i juni 1949.

Efter sommerferien i 1949 begyndte jeg så at læse til cand. mag. på Københavns Universitet, og jeg blev færdig i januar 1956. Den eneste studiekammerat, jeg har holdt forbindelse med lige siden, er Arne Hermann, som siden flyttede til Søborg og blev en kendt person bl.a. i lokalpolitiske og -historiske sammenhænge. Det er på hans opfordring, at disse erindringer skrives.

Den daglige cykeltur til Frue Plads var længere, men jeg havde dog nu sporvognen som reserve. I 6 år cyklede jeg ind, og hverken jeg eller nogen andre af mine studiekammerater blev motoriserede. De første knallerter kom frem i denne periode - »Disella«en - og jeg husker godt, hvor gerne jeg ville have haft sådan en, når jeg trådte i pedalerne op over Bispebjerg Bakke!

Jeg boede altså hjemme. ligesom de fleste andre københavnske studerende, og mine forældre betalte de fleste af mine udgifter, hvilket netop kun kunne lade sig gøre, når jeg boede hjemme.

Det var meget få, der selv tjente til livets ophold i studietiden, og der var ikke mange stipendier eller legater. Selvom mine forældres og mine egne økonomiske forhold var beskedne, fik jeg aldrig andet end et beløb, der strakte til at købe en stor ordbog.

Men jeg var dog begyndt at tjene noget, nemlig ved postvæsenet. Under krigen og mange år frem sendte man mange flere pakker til hinanden end nu, og især til jul var pakkemængden enorm. Derfor begyndte jeg omkring 1950 i pakkeposten ved juletid, og ret snart efter også i brevposten. Op til jul sad de faste postbude hjemme og sorterede de vældige mængder af post, og vi afløsere bragte den så ud.

Den gang mødte postbudene kl. 6 og gik ud med den sorterede post kl. 7. Det afhang naturligvis af brevenes antal og af ruten, hvornår man var færdig. På

»små« dage og på de ældre budes ruter (Hovedgaden, for eksempel) kunne det tage mindre end to timer, på andre dage og ruter mere end fire timer. Man mødte igen kl. 11.30 og gik ud kl. 12 med en mindre portion, og kl. 15.30 mødte man for tredie gang for at gå ud kl. 16. Om eftermiddagen delte dog to mand de tre ruter, hvert distrikt var opdelt i. På denne sidste ombæring var der mange aviser, der skulle med, både »Information« og »Berlingske Aftenavis« og vistnok en til. Om lørdagen bortfaldt denne ombæring. Til jul gik det ud i ét, til vi var færdige, og det kunne godt blive sent på eftermiddagen den 24. december. Også 1. juledag blev der omdelt post og pakker om formiddagen.

Efterhånden fik jeg en del at gøre på posthuset, som jo lå lige overfor. Når der opstod akut mangel på et postbud, ringede budformanden over eller sendte en mand over gaden, og jeg kom så og tog vedkommende rute. Det kunne både være som telegrambud – også det brugtes jo meget mere end nu – ved pakkerne, eller ved brevene. Et andet postbud havde så sorteret brevene, men det kunne godt være særdeles vanskeligt at følge ruten og finde husene i et ukendt distrikt! Jeg havde den fordel, at studierne var så frie, og der var ingen mødepligt, så jeg havde forholdsvis let ved at møde uden varsel. Ofte var det også kun en morgentur, så jeg kunne læse bagefter, og alt i alt gik det ikke ud over studierne.

En lang overgang havde jeg endda en fast morgentur i det hastigt voksende industrikvarter ude ad Tinghøjvej, og en årrække havde jeg seks ugers ferieafløsning hver sommer.

På denne måde fik jeg et vældigt kendskab til Søborg. I forvejen havde jeg jo været bybud for min far, og nu færdedes jeg overalt i Søborg postdistrikt, fra Sønderengen/Dyssegårdsvej i den ene ende, over Mørkhøj – som endnu nærmest var en landsby – til Buddinge med Gammelmosevej og Buddingevej i den anden ende.

Jeg husker ikke mere, hvad jeg kunne tjene, men jeg syntes, at jeg fik arbejdet godt betalt. Hjemme havde jeg den aftale, at jeg kunne spare en del af disse penge op. Jeg var blevet forlovet i slutningen af 1950, min forlovede var kontorassistent og samlede udstyr, som man gjorde den gang, men jeg ville også gerne kunne bidrage lidt til bosætningen, når vi engang kunne gifte os, hvilket skete i 1955.

Udover posten tjente jeg en lille smule ved nogle få, korte vikariater på min gamle skole, Søborg Skole (mærkeligt at komme der som lærer!) og et par vintre havde jeg aftenskolehold i engelsk.

I 1955 var det svært at skaffe noget at bo i, men ved hjælp af en af fars kunder fik vi en lille lejlighed på Lykkesborg Allé; man skulle være gift og flyttet ind inden 6 uger for at få en sådan lejlighed, så det blev vi.

I maj 1956 blev jeg indkaldt som soldat på Sjælsmark Kaserne. Jeg havde fået udsættelse studietiden igennem, men det var slet ikke morsomt at møde som

næsten 26-årig med kone og næsten nyfødt datter. Tilmed var tjenestetiden 18 måneder, og da jeg blev taget til befalingsmand, var den 24 måneder. Men turen hjem var da overkommelig, især da friheden blev lidt større, da jeg blev sergent og jeg endelig fik en – brugt – knallert.

Vi flyttede fra Søborg for stedse efter soldatertiden, da jeg fik stilling på Viborg Katedralskole. Da, i 1958, var de store forandringer begyndt. De gamle landsbyer var ved at forsvinde i Mørkhøj, Gladsaxe og Buddinge, og industrien bredte sig mellem dem. Nye veje blev anlagt, fjernsynsmasten var rejst, og Søborg Torv var blevet bebygget med noget så ukendt som et kollektivhus, og med en fødeklinik.

Men det egentlige Søborg forblev uændret indtil videre, og det blev navnet Gladsaxe, der først blev kendt, med en borgmester Erhard Jacobsen, »Høje Gladsaxe« og en TV-by. – Men da var jeg rejst.

I 1954 fik Søborg Hovedgade nr. 84 en ny ejer, som selv ville benytte lejligheden på 1. sal. Mine forældre flyttede så ud på Buddinge Hovedgade og beholdt forretningen endnu nogle år. Men i 1963 fik de et godt tilbud fra et selvbetjeningsrenseri om afståelse, og det tog de imod. Det var ikke blevet mindre anstrengende at drive forretning med årene og med alderen. Men mange kunder var kede af det.

På en måde kan man sige, at Grønthandler Olsen var blandt de første af den alt for lange række af mindre forretningsdrivende, som drejede nøglen om. Resultatet ser vi i dag, hvor de fleste fødevareforretninger er afløst af de store supermarkeder. Det nære samfund, som der var for eksempel på Søborg Hovedgade, er forsvundet, og butikkerne er bygget om til lejligheder, blevet bodegaer, eller er revet ned.

Efter salget af forretningen fik min far forskelligt arbejde som arbejdsmand via bekendte, og min mor var afløser i en blomsterforretning. Men fars hjerte var som tidligere sagt udslidt, og han døde ret pludseligt i december 1967 og blev begravet fra Søborg Kirke under stor deltagelse også af gamle kunder, som ikke havde glemt ham.

Mor flyttede få år senere fra Buddinge ind til København, hvor hun døde i 1989, 88 år gammel.

Det kan godt være, at jeg er lidt nostalgisk anlagt, ikke mindst for øjeblikket, hvor disse sider bringer de mange halvglemte minder frem. Men jeg må tilstå, at jeg er ked af, at det gamle Søborg – »mit« Søborg fra for kun fyrre år siden – ikke findes mere. Søborg Hovedgade er delvis ødelagt, og der er kun spredte rester af den tids atmosfære at finde nu. Men selvfølgelig kan og skal tiden ikke skrues tilbage. Nye tider kan have nye kvaliteter for nye borgere.

Men: Det gamle, som det nye bygger på, også i et ungt forstadskvarter som Søborg, bør ikke glemmes, og derfor har jeg nu også givet mit beskedne bidrag til, at det ikke sker.

Søborg Torv med Høje Søborg I og II samt sporvejssløjfen med linje 16, som det tog sig ud fra luften på et postkort fra 1955. Linje 16 betjente Søborg fra 1924 til 1962, hvor den afløstes af bus 43. I øverste venstre hjørne ses den nyplantede Søborg Park Allé og rækkehusene, som kun delvis har fortrængt kolonihaverne, ligesom Søborg Park Allé kun delvis er ført gennem Søborg Torv til Hovedgaden. Dickens Allé ses til højre og Jonas Lies Vej nederst til venstre. Hele nederste halvdel af billedet blev i 1984 bebygget med dels det nye posthus på hjørnet af Jonas Lies Vej og Hovedgaden og dels det store byggeri »Søborg Torv Øst« med etageblokke mod Hovedgaden og rækkehuse mod Dickens Allé.

Søborg er verdens navle

Erindringsforvirringer om jøderne i Søborg, fortalt af en indfødt

Af *Lui Beilin*

Hvor langt kan man huske tilbage? Det er ikke godt at vide, men hvor gammel er man, når man står på sin hovedpude og holder godt fast i hovedgærdet. Så kunne jeg nemlig med en lille gysen få hovedet så langt uden for sengen, at jeg kunne kigge ind til mor og far gennem døren til spisestuen. Det kneb lidt, for døren ind til soveværelset var behængt med et gammelt tykt gardin. Det holdt på varmen om vinteren, når vi allesammen krøb sammen foran kakkelovnen.

Som jeg ser dette billede for mig, er jeg igen hjemme i Søborg, verdens navle. Soveværelset er der såmænd stadigvæk, hvis det da fortsat er soveværelse. Jeg er nemlig født i det, i den hvide ejendom over for Søborg Kirke. Vi havde kvistlejligheden Søborg Hovedgade 102, dengang hed den Frederiksborgvej, men ejendommen ser næsten ud som i 1919, da jeg kom til verden på hjørnet af Niels Finsens Allé.

Nu bestemmer man som bekendt ikke selv, hvor man vil fødes, og for en jøde er det helt tilfældigt. Det kommer an på, hvor – med et fint ord – skæbnen har kastet ham hen.

Mine forældre, møbelsnedker og lærer Samuel Beilin og herreskrædder Lea Beilin, var kommet til Danmark henholdsvis i 1906 og 1907. Min far flygtede fra den russiske zars militær, hans »trolovede« tog toget og kom til København året efter, og da far havde fået en krog at sove i i et værelse i Prinsensgade, hvor kammerater af begge køn også havde fået en stump husly, var der naturligvis også plads til mor.

Der var ikke så mange dikkedarer dengang, folkeregister var et ukendt begreb. De kom fra byen Stjedrin i Hviderusland og forsikrede hinanden om, at de kun skulle være her en kort overgang. Så gik færden videre til Amerika. Det var jo dér guldet lå på gaderne og bare skulle samles op.

Men de havde nok ikke fået snakket med skæbnen først. Far fik arbejde i Sct. Hansgade hos kammeraten fra Rusland, Leiser Lietmann, der havde etableret sig med et møbelværksted i al beskedenhed. I Ravnsborg Tværgade startede en anden ven og kollega, Iser Kvetny, sit værksted, i et tredje lokale i samme

Her står Lui Beilin, forfatteren til disse »erindringsforvirringer« i 1991 og peger op mod den lille lejlighed på kvisten, Søborg Hovedgade 102. Nu er der mere trafik, end da han kom til verden i 1919 – som barn af to jødiske emigranter fra Østeuropa, hvor den russiske zars pogromer sendte mange jødiske medborgere mod vest. En ikke ringe del havnede i Søborg, de fleste snedkere og skræddere, som også Lui Beilins forældre var det. De kom hertil fra Hvidrusland i !906 og 07 og flyttede ind på Søborg Hovedgade 102 i 1914, da huset knapt var færdigt.

Mange af de oprindelige gårde i Gladsaxe Kommune blev i en overgangsfase, da jorderne var blevet udstykket til gartnerier og boliger, hjemsted for mindre industrivirksomheder – således bl.a. maskinsnedkerier. Her er et fotografi fra »Kildebakkegård«, der lå på Kildebakkegårds Allé 152. I 1914 købte vognmand Johs. Nielsen gården og tilbød Iser Kvetny halvdelen af bygningerne, mens jorderne blev udstykket, fortrinsvis til gartnerier. Iser Kvetny solgte i 1918 til J. Jacobsen, Søborg Møbelfabrik, som siden flyttede til Maglegårds Allé og nu findes på Gladsaxevej 400. Efter en afstikker til Palæstina 1919-22 kom Iser Kvetny atter til Søborg, hvor han i 1935 byggede en stor, ny fabrik på Gladsaxevej 118-26. Siden voksede virksomheden og flyttede til Birkerød. Foto ca. 1922.

kvarter gik hans bror Marcus Kvetny også i gang med et snedkerværksted, og kolleger og gamle kammerater fik arbejde hos dem. Det gjaldt om hurtigst muligt at skaffe sig en levevej, og unge, som de var, og initiativrige, som de også var, fik de stablet noget på benene, der viste sig at kunne føre dem fremad, opad.

En dag fik Iser Kvetny, som jeg kaldte onkel, besøg af en mand, der navngav sig Johs. Nielsen. Han havde købt Kildebakkegård i Søborg og tilbød onkel Iser at købe halvdelen for 16.000 kr. Han tog ud og kiggede på det – og slog til. I en fart fik han solgt jorden fra og indrettede sit snedkerværksted her, og her fik min far så nyt arbejde.

Det var i 1914, samme årstal som står på kirken.

I den mellemliggende tid var mine forældre flyttet fra Prinsensgade til Baggesensgade, men min mor, der havde født min storebror Jacob i 1912, ville ikke

bo længere i de triste københavnske gader og foreslog min far at flytte til Søborg, så barnet kunne få noget frisk luft og lidt grønt at vokse op i. Jo, hun har været en kvinde med fremmelige tanker, som min far i begyndelsen var lidt skeptisk over for, fordi hans interesser i fritiden for en stor dels vedkommende lå i København, hvor de fleste jøder boede.

Men flytningen blev da en realitet, selv om trappen op til andensals lejligheden på Søborg Hovedgade 102 endnu ikke var fuldt færdig.

Nu skal det bemærkes, at min fars skepsis kunne hænge sammen med, at omgangskredsen og andre hånligt omtalte det daværende Gladsaxe sogn som »langt ude på landet«. Og så indeholdt karakteristikken endda også en god portion sandhed.

Nemlig den, at der indtil 1901 slet ikke *var* noget, der hed Søborg.

Gladsaxe sogn, som det dengang hed, hvad vi nu kalder kommune, bestod af fire byer: Gladsaxe by, Mørkhøj by, Bagsværd by og Buddinge by. Den største af gårdene i Buddinge by var »Søborggård«, der omfattede jorderne ved den nuværende Runebergs Allé og havde sine arealer mellem Hovedgaden og Gladsaxevej/Marienborg Allé fra Søborghus Allé til Aakjærs Allé. På min fødselsattest fra 1919 står da også, at jeg er kommet til verden i »Søborggård sogn«.

Så det var ikke så mærkeligt, at ejendommen, som mine forældre flyttede ind i, ikke var fuldt færdig. Der var i det hele taget ikke ret meget byggeri at tale om, og udstykningen var jo først begyndt 13 år, før de kom hertil.

Men mine forældre var ikke de eneste jøder, der flyttede til Søborg eller som boede der allerede, og det blev en hel lille verden, som jeg skulle komme til at trives i side om side med den etablerede »indfødte« befolkning, som altså ikke talte ret mange sjæle.

Onkel Iser var zionist dybt i sit gode hjerte. Det er et menneske, og først og fremmest en jøde, der anser Israel – dengang Palæstina – som sit hjemland. Og vi har da også en bøn, der kort og godt lyder: »Næste år i Jerusalem«.

Da onkel Iser havde drevet værkstedet i Kildebakkegård fra 1914 til 1918, solgte han til snedkermester J. Jacobsen, Søborg Møbelfabrik, og flyttede i 1919 med familie til Palæstina. Det varede dog kun 3½ år, så var der ikke mere at gøre for ham i Mellemøsten, og familien flyttede tilbage.

Vel ankommet fik han med sønnen Isidor lov til at genstarte i broderens, Marcus Kvetnys ejendom på hjørnegrunden Søborg Hovedgade 37/ Søborghus Allé 1-3, hvor han havde startet sit nye værksted.

Det varede nu ikke så længe, inden de to onkler skiltes, og onkel Iser flyttede til Nielsens kælder i baghuset Søborg Hovedgade 62 (bag Søren P.). Det var fortsat de gamle kolleger, der arbejdede hos ham foruden de indfødte søborgensere og andre, der var kommet til.

Men der var sket så meget i Søborg, hvor den vigtigste begivenhed naturlig-

Her er et stykke af Søborg Hovedgade omkring 1960 i al sin brogethed, som vi nok snart må sige farvel til. Det er mellem Niels Bohrs Allé og Søborghus Allé, hvor der nu er planer om total rydning og nyt etagebyggeri. Ejendommen med det flade tag på hjørnet af Søborghus Allé med »Schou«, »Korsetter« og »Damekonfektion« faldt allerede i 1980. Men på det andet hjørne med »Cyclekompagniet« (nu »Kruses Varmeteknik«) står ejendommen endnu, som da Marcus Kvetny byggede den først i 1920'erne. Ejendommen, der har adresse Søborg Hovedgade 37, huser stadig sønnen Herman Kvetnys snedkerværksted. Lige til venstre for Kvetnys ejendom (der bar navnet »Håbets Bo«) ses skorstenen fra det store industrihus, der lå med adresse Søborg Hovedgade 31 (tidligere Fætrenes Vej), hvor nu boligbyggeriet »Moseparken« ligger.

vis var, at Lui, med det jødiske navn Lebele, lille Lui, var kommet til verden og begyndte at udforske den så godt han nu kunne.

Lidt efter lidt opdagede han det hele. Feimann Zafnes, en af snedkerne hos onkel Iser, boede på førstesalen i et lille forblæst hus i det næsten øde område Høje Søborg. Onkel Lippe, snedkermester Leiser Lietmann, boede i Niels Bohrs Allé 17.

Feimann var spændende at besøge. Han spillede på strengeinstrumenter, især mandolin og balalajka, og senere hen fandt jeg ud af, at han ikke alene lærte fra sig til talrige elever, men også at han dirigerede adskillige mandolinorkestre rundt omkring.

På dette fotografi fra 1928 ser vi en ganske flot villa på Søborg Hovedgade 36, hjørnet af Dyssegårdsvej. På facaden ses skilte med »Skrædderi« og »Brdr. Majew« (der var genbo til Kvetny). På grunden byggedes der i slutningen af 1950'erne en etageejendom med bl.a. »Greco«, Norsk Fars« og »Kiosk Centrum«. Hos skræddermester Salomon Majew arbejdede Lui Beilins moder.

Lippe havde en fabrik på Frederiksberg, Dansk Kontormøbelfabrik, og han var det første »familiemedlem«, der fik bil. I deres dejlige have i Niels Bohrs Allé legede jeg mange gange om ugen. Foruden tante Manie bestod familien af sønnen David og datteren Martha, og hun var den dejligste legekammerat, jeg kendte. Deres villa var – som det var tilfældet mange steder – forsynet med en kælder, men hos dem var en del af den bolig for »tjenestepigen«.

Sådan én var der vist nok ingen andre jøder, der havde.

På hjørnet af Runebergs Allé og Gladsaxevej (nuværende 114) boede skræddermester Altermann, som vi dog kun kom hos en sjælden gang.

I Kiærs Allé 4 boede skræddermester Golmann, der var flyttet til Søborg i 1919. Min mor arbejdede hos skræddermester Salomon Majew, der havde værksted/forretning i hjørneforretningen hos Marcus Kvetny, kaldet onkel Mottel. Denne havde en søn, Herman, men han var ældre end jeg, så det var min storebrors omgangskreds. I det hele taget var jeg den lille allevegne, og min mor tog mig med på arbejde. Jeg sad på skrædderbordet og »syede«. Engang imellem kom fru Kvetny, der for mig var tante Michle, og hentede mig ud i haven, hvor jeg fik lov til at plukke vindruer.

På Niels Finsens Allé 19-21 havde familien Majew, hvad Lui Beilin karakteriserer som »Danmarks første boligfællesskab«. I vejviseren 1928 møder vi således her skrædder Lejser Majew, skrædder Oskar Majew, skrædder Salomon Majew, skrædder Max Majew og kontorist Peisja Majew. Og i nabovillaen, Niels Finsens Allé 17, finder vi skræddermester Kaj Majew. Foto 1991.

Ægteparret Kvetny havde et stort areal, med flere huse, og M. Kvetnys Møbelfabrik var kendt viden om. Bygningen lå, hvor den fortsat ligger. Men ud imod Søborghus Allé, lå en villa, der var familiens beboelse, og vindruerne voksede på dens sydside. I villakælderen havde onkel Mottel startet sit snedkerværksted, inden han opførte fabrikken i 1924. Der var også en hønsegård, og jeg havde nok at gøre med at udforske den verden, der her udfoldede sig for mine øjne.

På et vist tidspunkt sidst i 20'erne bortforpagtede onkel Mottel sit møbelværksted, fordi han ville holde en pause i snedkeriet. Men det viste sig hurtigt, at han ikke kunne dy sig. Han måtte have fat i værktøjet og indsnuse duften af træ og spåner. Det bevirkede, at han lavede sig et beskedent værksted i kælderen under ejendommen på hjørnet ud imod Søborg Hovedgade, og her var jeg bogstaveligt talt en daglig gæst og nød onkels repertoire af bemærkninger. Da han en dag forærede mig et natbord, som jeg kørte hjem med på min legevogn med al muligt besvær, steg han naturligvis yderligere i min beundring.

(I ejendommen boede også en anden »træmand«, billedskærer Sjøstrand. Han var far til min skolekammerat Willy, den senere berømte cirkusdirektør Willy Moreno).

Da onkel Mottel opførte basarbygningen i tilslutning til hjørneejendommen kunne han ikke udleje alle butikkerne. Der stod én ledig og onkel og tante blev derfor pludselig også skræddermestre med tøj fra nevøen Benjamins fabrik! Jeg tror at butikken hed »Søborg Beklædningsmagasin«. Det varede nu ikke så længe, så var onkel tilbage igen ved sit snedkeri. Salomon Majew, på jødisk Sleme, havde en kone, Oda, som jeg elskede. De boede i Niels Finsens Allé 19-21 i, hvad jeg vil kalde Danmarks første bolig-fællesskab. Slemes forældre boede på første sal. Broderen Oscar med hustruen Line, boede i den ene ende af stueetagen, i den anden boede så Sleme og Oda med udgang til haven. For enden af denne havde sønnen Kaj, på jødisk Chaim, sin villa, hvor han boede sammen med Anna. En tredje bror, Peter, må have boet sammen med forældrene.

Skråt over for, i nr. 8, boede Jacob Aisen, hvis datter jeg kom til at gå i skole med i Søborg Skole. Der var mange børn, men vi kom der ret sjældent. Aisen var produkthandler, og hans køretøj var en lille hestevogn. Han var så gode venner med sin hest, at den kunne få lov til at stikke den store snude ind i stuerne. Hesten kendte selv de veje, Aisen benyttede, og flere af de jødiske beboere i kolonihaveforeningerne Liljen og Taga på Tagensvej fortalte mig, at Aisen ofte sov på vej hjem ad Tagensvej. Hesten gik bare stille og roligt, hvor den skulle.

Der boede også jøder andre steder i Søborg og længere ude i kommunen. På Rådhuspassagen 21 havde Chaim Brudzewsky med familie deres hjem. På Buddingevej 222 (den hvide villa, hvor der senere kom ungdomsklub) boede malermester Feivel Friedmann, en af fars kammerater fra den socialistiske bevægelse i Rusland. Han blev senere en af de store i sin branche. Friedmann var far til de berømte brødre, landsholdsspilleren, advokat Alex Friedmann, og malermester Harald Friedmann, der drev firmaet videre.

Kasketmager Katz boede på Valdemars Allé 52. Han havde en søn, der spillede så godt violin, at han blev spået en fremtid som den nye Jascha Heifetz. Det blev dog ved spådommen.

På hjørnet af Niels Finsens Allé 47 og Carl Blochs Allé boede skræddermester Moritz Weisdorff i en stor villa med et lille baghus, der havde være hestestald. Han var et kapitel for sig i jødernes søborgensiske historie.

Nu har jeg stillet alle mine brikker op, så spillet kan begynde.

Familien Beilins verden var større og rigere end de to små kvistværelser lod ane. For havde de hverken gods eller guld indtog min far blandt jøderne i Norden en betydelig plads som mesteren i jiddish, det sprog, som alle jøder talte i de byer i Østeuropa, hvor de kom fra. Min mor var lige så interesseret, og beg-

ge var ivrigt optaget af at læse og skrive jiddish, de var ivrige teateramatører, og far gav sig i kast med talrige store forestillinger på jiddish, mest kendt er i dag »Spillemand på en tagryg«, der i virkeligheden er bygget over en serie romaner af forfatteren Scholem Aleichem. Stykker som »Kong Lear« og tilsvarende store dramaer fandtes oversat til eller skrevet på jiddish og blev spillet af amatørerne under fars ledelse.

Det kan nævnes, at en af forestillingerne fandt sted i det daværende »Emdruplund«, et kro-etablissement med sal, krohave osv. på hjørnet af Emdrupvej og Frederiksborgvej, nu ligger der en skole, Holbergskolen, under Københavns Kommune.

Jeg var selvfølgelig med, når der skete noget, og der var altid noget på færde.

Men i virkeligheden elskede jeg at lege alene. »Altid alene«, klagede min mor. Det var nu ikke så mærkeligt. For når begge var på arbejde, var det ikke altid sikkert, at der var nogen til at tage sig af mig.

På det andet hjørne af Niels Finsens Allé, Søborg Hovedgade 104, var der en grønthandel, nabo til politistationen. Begge huse blev revet ned i 1959, og i dag står der en stor rød etageejendom.

Den grønthandel og grønthandler Schliebitz ved siden af kirken forærede mig rask væk tomme frugtkasser. Dem brugte jeg til dels at lave møbler af, dels til at lave hylder af i vores kulkælder, der var en yndet legeplads, og her legede jeg med politibetjent Hansens Vagn og senere politibetjent Larsens Tommy, og vi kom unægteligt til at se godt ud.

Jeg havde skruer, bolte, søm, tråd, brædder og andre stumper af alt muligt at lege med. Det skyldtes, at vores underbo, der hed Aage Nielsen, var mekaniker og opfinder. Han forærede mig masser af teknisk affald plus diverse tekniske håndbøger, som jeg »læste« i og »tegnede« i med stor energi. Nogle af dem var store som aviser og hvert andet ark var blankt. Det stod tidligt klart, at jeg skulle være noget med det skriftlige. Jeg var da heller ikke mere end 9 år, da jeg rejste mit telt i gården og satte et skilt på indgangen: »Kvik« – »redaktion og ekspedition«.

En dag lavede jeg en legevogn. Hjulene fik jeg fra den barnevogn, som jeg ikke brugte mere. Den var flot, vognen. Jeg udstyrede den med fodbremse og håndbremse. Bag på ladet byggede jeg en kasse, der havde en lem. Den vogn bragte mig rundt i Søborg til hele galleriet af jødiske hjem.

Jeg kørte baglæns nedad Søborg Hovedgade eller Niels Finsens Allé. På den måde kunne jeg skubbe mig selv, og da færdslen på fortovene eller for den sags skyld på kørebanen ikke var af overvældende dimensioner, kom jeg rask afsted.

Det var spændende at suse ind hos Oda. Jeg elskede hende og kunne blive i haven hele dagen. Hendes svigerfar, den gamle Majew, havde et stort skæg og var en af de meget få mennesker, jeg kendte med skæg. Han havde geder. Hver

Familien Beilins nabo i en tilsvarende lille to-værelses lejlighed på kvisten, Søborg Hovedgade 102, var – som Storm P. ville have sagt det – »en gevaldig mosekalsk familje«. Det var maskinsnedker Carl Rasmussen med kone og seks børn, som alle kom til at gøre sig gældende i det lokale liv, ikke mindst som aktive i det lokale DUI-orkester, der siden blev til »Søborg Harmoniorkester«. På dette fotografi fra omkring 1945 ses orkestret på Søborg Skole, hvor vi møder hele den mandlige del af familien: 1. Fader Carl, der var med til at stifte orkestret i 1918, samt sønnerne 2. Carl junior, 3. Gerhard, 4. Ernst, 5. Knud og 6. Svend. Ernst, der siden blev en kendt malermester, var formand for orkestret 1970-81 og er stadig aktivt spillende.

dag trak han dem ned til græsmarken på hjørnet af Søborg Hovedgade og Niels Finsens Allé over for Niels Bohrs Allé. Her var også holdeplads for »508«-lillebilerne.

Når jeg stod på køkkenbordet derhjemme og holdt godt fast i kvistvinduet, kunne jeg se helt over til J.E. Ohlsens Enkes gartnerier og frømarker i Vangede. Jeg var så glad for det sjove navn, men jeg turde ikke vove mig så langt væk. Men når naboens, maskinsnedker Carl Rasmussens drenge Ernst og Gerhard og min storebror Jacob ville med, så sad jeg og tronede på vognen og de andre skubbede. Det blev jo en hel eventyrrejse. Vi kom ikke alene til Vangede Station, men også helt over til Gentofte Sø. Men det var sjældent.

Naboens var noget for sig selv, synes jeg. De spillede på forskellige instrumenter, og de var også medstiftere af Søborg Harmoniorkester, efter at de først

var startet som DUI's orkester. Jeg skriver »de«. Rasmussens havde nemlig mange børn, sønnerne Carl, Knud, Svend, Ernst og Gerhard samt datteren Carla. Jeg syntes altid, at det var mærkeligt, at faren og moren hed Carl og Carla, det gjorde de ældste børn også, og da Carla blev gift, hed manden Knud. Han var vognmand og hed ligeledes Rasmussen. Det unge par kom til at bo på Jonas Lies Vej. Hos jøder må børn ikke opkaldes efter levende familiemedlemmer sagde min mor, derfor havde vi to brødre navne efter en bror til mor og en fætter til far.

Rasmussen-familien bevarede interessen for musik hele livet, og Ernst har i mange år været formand for Søborg Harmoniorkester.

Vi havde det dejligt med hinanden, og det, at der blev talt jiddish hos os, betragtede de som så selvfølgeligt, at både jeg og min bror, senere også min lillebror Abram, blev kaldt ved vores jødiske navne, Når mor kaldte på mig ud af vinduet, så lød det »Lebele« (»lille Lui«), og det har alle vores legekammerater sagt til os »altid«. Ja, da min bror Abram holdt 50 års fødselsdag, holdt hans legekammerat Anders Mathiasen en munter tale, og han indledte selvfølgelig med ordene »Kære Avremele«, »kære lille Abram«. Anders er søn af forlængst afdøde direktør Mathiasen, formand for menighedsrådet, der var vores bagbo. Familiens villa på Niels Finsens Allé, »Lille Rosenborg« hed den vist nok, stødte op til hegnet, der omgav haven til Søborg Hovedgade 102. For resten var jeg barnepige for Anders og hans søster Ellen Marie, og jeg tjente lommepenge ved at slå den store græsplæne. Forøvrigt beboer Anders og hans engelske hustru villaen den dag i dag.

Alle jøderne talte jiddish, og far var lærer i dette sprog, dets litteratur og kultur. Han var ved siden af sin snedkergerning »vandrelærer«, gik altså fra hjem til hjem og lærte børnene jiddish. Af og til fik også de voksne lektioner.

Men da vi selvfølgelig først og fremmest talte dansk, var vi allesammen tosprogede. Vi tænkte aldrig på det. Vi talte de to sprog i flæng, alt efter hvem vi talte med.

Ja, det var så almindeligt kendt, at da jeg i 1926-27 kom i skole i Søborg Kommuneskole, hvor K. Vedsmand var overlærer (nu: skoleinspektør), bad min elskede »frøken«, senere viceskoleinspektør Herdis Olsen, mig synge på jiddish i timen. På grund af byggeriet af en ny hovedbygning ud imod Hovedgaden, sad vi 36 børn i et kælderlokale, hvor gymnastikredskaberne var stablet op. Det var i den oprindelige pavillon ud imod Wergelands Allé. Her sad jeg så på en plint og sang af fuld hals.

Det må have været omkring samme tidspunkt, at onkel Isers værksted blev for lille, og han flyttede det til værkstedsbygningen på Vilhelm Bergsøes Allé, nu nr. 22, nabo til hjørneejendommen, hvor skræddermester Blachmann boede på første sal. Denne familie havde også flere sønner og en datter, og vi kom en del sammen med dem.

»Onkel Iser« – møbelfabrikant Iser Kvetny – genstartede småt med et lille værksted i en baggård, men virksomheden voksede og flyttede i slutningen af 1920'erne til Vilhelm Bergsøes Allé 22, hvor bl.a. Lui Beilins far arbejdede. Senere kom der rundstokkefabrik på stedet, og på dette fotografi fra 1991 ses det, at firmaet »Bimmer« holder til her. Det var karakteristisk for villaerne i det gamle Søborg, at de blev udbygget med »knaster« mod gaden til butikker, og med værksteder i baghaverne, hvor de mange driftige håndværkere indrettede mindre virksomheder. Men helt efter pionerernes drømme om en »haveby« var det jo ikke. Foto 1991.

Onkel Isers værksted blev mange år senere til Dansk Rundstokkefabrik, nu fabrikken »Bimmer«. Jeg holdt meget af at komme på værkstedet, hvor jeg kunne stå i timevis og beundre min fars håndarbejde, når han med en bugthøvl formede ben til møblerne, som blev håndpoleret af sønnerne Moritz og Isidor. Foruden sønnerne havde de også datteren Sonja, der er den eneste af dem, der lever den dag i dag. (1991).

Da også denne fabrik blev for lille, byggede de den store virksomhed »Iser Kvetny & Sønner« på Gladsaxevej over for Afrika-huset og opførte en bungalow, som det hed dengang, som beboelse ved siden af. Virksomheden blev senere solgt til »E. Jønson & Co«.

Ligesom jeg af og til blev sendt i byen til tante Manie for at låne to kroner til dagens husholdningsudgifter, var jeg også ofte hjemme hos tante Ethel. Hun havde altid travlt med at strikke. En dag sad hun i mørke, og jeg listede mig forsigtigt hen til hende. Det var i villaen på Vilhelm Bergsøes Allé. – Tante, sagde jeg, hvordan kan du sidde i mørke og strikke strømper? – Hvad skal jeg se, spurgte hun og fortsatte: – Nu har jeg strikket så mange strømper og andre ting, at mine hænder gør det af sig selv.

Nede i deres kælder var der centralvarmefyr, og det gjorde rummet lunt. Her legede vi børn, og da det var meget populært i familien at spille kort, sad drengene og »tæskede« i bordet, mens jeg så til.

Kvetny'erne var en stor slægt, og om sommeren (det må have været i begyndelsen af 30'erne) boede nevøen Benjamin og konen Henie med deres børn i et sommerhus først på Dyssegårdsvej lige over for Kvetny'erne på Søborg Hovedgade 37. Man skulle over en lille bro, der gik over grøften på dette sted. Huset var også beboet af Henies søsterfamilie, onkel Berl og tante Lea. De to kvinder var søstre til Ethel og alle var meget nære veninder af min mor. På et vist tidspunkt købte Benjamin også nabogrunden.

Hos Henie var der sønnerne Isidor, Salomon og Sally samt datteren Bertha, som vi kaldte Bebe, og hos Lea var der Bertha og Herman. Så vi var mange børn.

Søborgs jøder kom meget sammen, og jeg tvivler på, at der var en eneste mærkedag, hvor vi ikke fyldte huset hos en eller anden. Der var ikke noget, der hed invitation. Vi kom bare, og der var plads nok. Ja, hjemme hos mig blev de mindste anbragt i dobbeltsengen. Så kunne der leges der; og da der i det hele taget ikke blev stillet særlige fordringer, var der også nok på bordet, så alle kunne få en bid hjemmebagt brød og en kop kaffe eller et glas te med syltetøj eller citron.

Når jøderne kom sammen, gik diskussionen altid højt. Det var som oftest religiøse emner, der var på tapetet. Lærer Beilin forklarede og onkel Mottel var ikke sikker på, at tolkningen var rigtig. Måske havde onkel Iser fundet et citat, der pegede i en anden retning. Benjamin havde oplevet noget spændende i sin forretning. Berl var ikke i tvivl om, at Karl Marx havde ret, da han osv.

Det var også en yndet underholdning ved disse lejligheder, at far læste op af jiddishe værker.

Alle disse mennesker gik ualmindeligt godt i spand med hinanden. Måske hang det sammen med, at de trods alle de gode titler for de flestes vedkommende, i virkeligheden var småfolk, håndværkere, der sled og slæbte fra morgen til aften. Lyset brændte ofte til langt ud på natten i værkstederne og i hjemmene. Mange jøder var hjemmeskræddere. Hvor ofte så man ikke Brudzewsky løbe af sted på hovedgaden med en bylt skrædderarbejde, som skulle leveres til en kunde til bestemt tid. Sådan havde min mor det også i perioder.

Onkel Mottel fortalte altid vittigheder, men han kunne også være særdeles alvorlig.

Han var berømt i Søborg for to ting. Den ene var, at han fik fingrene skåret af i en rundsav. Han pillede dem op, puttede dem i munden og løb ind til tante, der var ligeså koldblodig som han. Hun forbandt fingrene så godt hun kunne med det resultat, at de blev reddet, omend de kom til at sidde lidt mærkeligt.

Det andet var, at han hjalp brandmændene. Der var opstået brand i Søborg Gummifabrik, som lå med indkørsel fra hovedgaden bag onkels ejendomme. Gummi er modbydeligt, når det brænder, og der opstod en situation, hvor brandmændene ikke brød sig om at gå ind i den brændende bygning. Onkel skiftede træsko og gik ind i den tætte røg og fik reddet det, der kunne reddes.

En side af jødernes liv er religionen med dens mange regler for, hvad vi må og ikke må. Det betyder nu ikke, at alle jøder er religiøse. Mine forældre var det ikke, men da der skal ti mænd til at danne en menighed, en »minjan«, var vi ofte med ved gudstjenesterne.

De foregik i vores lokale synagoge, nemlig hos skræddermester Moritz Weisdorff på hjørnet af Carl Blochs Allé og Niels Finsens Allé (nr. 47). Han havde arrangeret det hele i sin store stue, og husker jeg ret, havde han en torarulle i hjørneskabet. Gamle Majew blæste shofar (vædderhorn), når den store højtid stod på kalenderen. Det var ikke altid lige let at skaffe ti mænd, og så måtte datteren Hildur løbe Søborg rundt for at forhøre sig i de jødiske hjem, om der var mænd, der ville komme.

En jøde er »mand«, når han er fyldt 13 år. Så bliver han bar-mitsva, konfirmeret, og så kan han også bruges til »minjan«. I de jødiske hjem er børnene altid med, uanset alder, og jeg hængte selvfølgelig også i min fars ærme fra lille af. Først da jeg fyldte 13, var jeg »voksen« og gjaldt for en mand.

Det betød meget, at vi havde vores lokale synagoge. Jøder må nemlig kun bruge om jeg så må sige apostlenes heste på sabbat'en og helligdagene. Fra solnedgang fredag til solnedgang lørdag aften er det sabbat, og i dette tidsrum må der hverken køres eller arbejdes. Der må heller ikke ryges. Og kunne der ikke holdes gudstjeneste hos Weisdorffs, ja, så var der jøder, der gik den lange vej ind til synagogen i Krystalgade i København.

På hjørnet af Niels Finsens Allé 47 (hvor vejen nu er lukket) og Carl Blochs Allé havde skræddermester Moritz Weisdorff denne store villa, hvor vi ser Lui Beilin på en nostalgisk visit i 1991. Den nuværende ejer gjorde store øjne, da vi fortalte, at vort ærinde var at tage et fotografi af Søborgs første og vel også eneste synagoge, som Moritz Weisdorff havde indrettet i sin stue, så man på sabaten kunne spare den lange vej til den »rigtige« synagoge i Krystalgade – på gåben.

Den lille familie Beilin, far, mor og to, senere tre sønner, Jacob, Lui og Abram, var vel nogle af de ældste søborgensere, og vi hørte med til gadebilledet. Alle og enhver kendte os, når vi spadserede ned ad hovedgaden. Enten fordi vi skulle besøge nogen eller fordi vi skulle til byen og derfor spadserede til Bispebjerg for at spare sporvognspengene, 10-15 øre pr. billet. Det kunne også

være, at vi skulle en tur på Garhøjen eller Pærehøjen, som den hed tidligere. Her var folkelige fester, som mine forældre godt kunne lide at deltage i.

Lidt efter lidt kom jeg med i lokale foreteelser. Jeg startede som 6-7 årig i tyverne med at gå i DUI's søndagsskole hos Socialdemokratiets senere partisekretær Oluf Carlsson og Vilh. Overgård. DUI's hvide bluser var velkendte i Søborg, hvor det ellers var spejderne, der havde flest medlemmer. Herman Kvetny og Peter Majew så flotte ud i deres spejderuniformer med de store hatte. Der skulle dog gå en del år, før jeg var rigtig aktiv i DUI og senere DSU.

Som årene gik og skolegangen i Søborg gav mig både oplevelser og lærdom, opdagede jeg også verden uden for Danmark. Ikke fordi vi rejste nogen steder, – rejser var noget, man hørte om eller talte om – men i vores hjem var der kontakter til jøder og jødisk liv i andre lande. På den måde blev jeg alt for tidligt klar over, hvilke hæslige begivenheder der foregik i Stalins Sovjetunion og i det mærkelige Tyskland. Der begyndte i 30'erne at dukke politiske flygtninge op i Danmark.

Gang på gang vandrede min far rasende rundt om bordet, fordi flygtninge var blevet afvist, og når han engang opsøgte justitsminister K.K. Steincke for at hjælpe dem, blev han afvist med kulde. Hvordan kunne en socialdemokratisk minister handle sådan mod en partifælle i nød? På den anden side var det Steincke, der forbød uniformer og antisemitiske naziblade, først og fremmest »Der Stürmer«.

Jeg hadede diktaturerne og var socialdemokrat, inden jeg selv vidste, hvad det var. I mellemskolen fik jeg nogle dejlige skolekammerater. En af dem var min dansklærer, overlærer og redaktør C.C. Bingers datter Birte. Hun var blevet formand for DSU i Søborg og fik mig med som medlem. Dermed fik mit liv en linje, der skulle føre mig frem næsten til dagen i dag.

Hitler var blevet herskeren i Tyskland i 30'erne, og den forbryderiske nazisme, hvis program først og fremmest består af menneskeforagt, kunne ikke holdes inden for de tyske grænser. Som Hartvig Frisch kaldte sin bog »Pest over Europa« sådan spredtes smitten fra land til land, uanset at enhver kunne se, hvor det bar hen. Vi unge bekæmpede smitten herhjemme så meget vi kunne. Men det var svært. Marcherende unge blev også et syn på vores gade, og den lange række af nazikorps blev fulgt op af Mussolini-smittede unge konservative, der oven i købet oprettede stormtropper, som skulle beskytte deres møder. Og det var os, de skulle beskytte sig imod. I DSU måtte forbundsledelsen ekskludere Østbane afdeling, der med »Kaptajn Blod« i spidsen havde taget smitten til sig.

Når DSU holdt møde, kunne man risikere, at man blev mødt med militaristisk op-og-stå, hånden i vejret og råbet »Kampklar«, »Kampklar«, »Kampklar«. Det var modbydeligt.

Alt dette søgte vi at bekæmpe gennem møder, demonstrationer, optog, pla-

kater, transparenter osv. Både Birte, den senere stadsarkitekt Børge Erik Nilsson, søn af murer Harald Nilsson på Kiplings Allé, og flere med os havde nogle talenter og med mig i spidsen dannede vi »Den røde ring«, der leverede materialer til møderne. Jeg var også medstifter af foreningen for socialdemokratiske studerende, »Frit Forum«, med Erhard Jacobsen som initiativtager.

Da Danmark blev besat af tyskerne den 9. april 1940, var det ingen overraskelse for os. Det var en logisk konsekvens af, hvad der skete i verden omkring os, og jeg stod den morgen neden for min dør til hjemmet på Søborg Hovedgade 102 og snakkede med den senere forbundskasserer i Gartnernes Forbund, Carl Rosenberg. Vi kendte udmærket hinanden. Jeg var i mellemtiden selv blevet formand for DSU, børneleder i DUI m.m. og var som følge deraf også aktiv i Ungdomshjemmet på Erik Bøghs Allé, i partiforeningen osv. – Hvad nu? spurgte Carl. -Ja, hvad skal man svare, sagde jeg, vi må bekæmpe nazisterne med endnu større aktivitet. – Det må vi vel, sagde Carl.

Der blev holdt møder i Ungdomshjemmet om situationen, men jeg skal ikke her komme ind på de mange meninger og diskussioner, der dukkede op. Jeg skal heller ikke her komme ind på socialdemokratiets holdning til modstandskampen, som partiet desværre gik imod. Det var vanskeligt at bære, og vi var nogle, der nægtede at være passive. Da Birte og Børge kaldte på mig til et hemmeligt møde på den internationale højskole i Helsingør, gik jeg med og kom således til at tage en tørn med illegale nyheder, planlægning af handlinger m.v., og da jeg var undergruppefører i CB-tjenesten med vagtlokale på Søborg Skole i den oprindelige pavillon ud imod Frødings Allé, blev jeg i stand til at hjælpe til på forskellig måde.

Jeg havde den 19. december 1941 i Ungdomshjemmet »truffet« en dejlig pige, der boede på Højvangen 34. Hun blev min veninde – og senere kone og det er hun da lykkeligvis den dag i dag. I hende fandt jeg en ven og kammerat, der 100% gik ind for socialdemokratiet og modstandskampen. Hun hedder Ebba og er datter af maskinarbejder Jacob Schmidt og hustru Dagmar, der var kunststopperske. Hos dem traf jeg de første tyske flygtninge. Det var min svigerfar, der sagde de berømte ord: – Hvis I tager til Olympiaden i Berlin under Hitlerstyret, skal I aldrig sætte jeres ben i vores hjem mere!

Han ikke alene sagde det, han holdt ord.

Da jeg derfor fik besked af Børge på at skaffe husly til kommunistiske fanger, der var sluppet ud af Horserødlejren, var jeg ikke i tvivl om, at de kunne blive huset her.

Mange illegale personer fik et hjem på Højvangen. Flere af dem var flygtet fra tyskerne, et par var dødsdømte og slap væk.

Og i dette hus blev flere illegale blade til, bl.a. »Ungdommens Røst«.

Huset ligger jo så godt. Dengang havde man netop udgravet til vejen under Gladsaxevej, her skulle gå en sporvogn, sagde rygterne. Schmidts baghave

stødte op til udgravningen. Kom der fare, kunne man springe ud ad vinduerne, løbe gennem baghaven og forsvinde i det store hul.

Lad mig springe frem til de sidste dage af september 1943.

I begyndelsen af året havde mine forældre lagt mærke til, at nazisterne holdt udkig med vores hjem. Der stod ofte en mand på hjørnet af Lykkesborg Allé og så over på Søborg Hovedgade 102. I den tidligere politistation ved siden af grønthandleren boede nogle nazister. Vi var ikke bange, men på vagt.

På datoen kom der et bud op på CB-vagten med en besked til mig fra sygekassen Søborgs forretningsfører A.K. Jørgensen. Om jeg ville komme over på hans kontor.

Sygekassens ejendom på Carl Blochs Allé havde for år tilbage i en længere periode været hjemsted for DSU, der havde lokale under trappen. Og »A.K.« kendte jeg naturligvis udmærket. Han var medlem af sognerådet og i det hele taget en fremtrædende partifælle. Hvad ville han mon mig?

Da jeg kom ind på kontoret, sagde han straks: – Jeg skulle bede dig komme ind til Oluf på partikontoret. Han vil be' dig om noget.

Oluf Carlsson? Hvad mon *han* ville?

Under alle omstændigheder hastede det, og spekulationer måtte vente.

Jeg cyklede ind til Oluf og fik den besked, jeg havde ventet lige siden tyskerne besatte vores land:

– Lui, jeg skulle hilse fra H.C. (Hansen, L.B.) og sige, at du fra i dag ikke længere må blive hjemme. Sig til alle jøder, at tyskerne nu begynder på deres jagt på jøder her i landet. Han kunne desværre ikke selv være her.

Jeg besøgte nogle få jøder på vejen hjem og racede iøvrigt så stærkt jeg kunne fra Rosenørns Allé til Søborg Hovedgade 102. Da jeg havde fortalt min mor om beskeden, jeg fik, gik hun øjeblikkeligt rundt i Søborg og gav sin viden videre.

Vi gik hjemmefra denne aften. Birte og Børge kom og hjalp til. Vi tog kun nogle få ting med os. Mor og Abram kom hjem til overlærer C.C. Binger, på hjørnet af hovedgaden og Runebergs Allé, min far blev gemt i havehuset hos mine DSU- kammerater Lilian og Gurli Petersen på Magle Torv, min bror og kone kom til at bo hos ægteparret Artur Lindholm på Jonas Lies Vej og jeg selv fik husly hos sliber Svendsen på Grønnemose Allé.

Jeg havde omhyggeligt skjult for min veninde, hvor vi var og troede dermed at have beskyttet familien Schmidt. Men hvem der blev rasende, var Ebba. Jeg havde gjort dem mere bange i stedet for at beskytte dem. Jeg måtte aldrig gøre det mere. Hun havde ledt efter mig. Jeg holdt mig herefter strengt til hende.

For at gøre en lang historie kort:

Den 5. oktober spadserede min mor og Abram med C.C. Binger ned ad gaden som en pæn lille familie til et os ubekendt rækkehus i Emdrup. Senere fik vi at vide, at det var departementschef Jørgen Bredsdorf og hustru, der boede

her og havde stillet rækkehuset til rådighed, mens fruen var på hospitalet. Min far var bragt dertil i forvejen. Den 7. oktober fandt flugten sted. En taxa med lærer Binger og en mand mere, nemlig Jørgen Harbom, søn af manufakturhandler Harbom på Søborg Hovedgade, afhentede mig hos Svendsens, og i verdensmesterskabsfart susede Ebba på cykel ved siden af og kom først til Emdrup.

Derefter blev vi alle kørt til Havnegade ved Malmø-bådene, hvor vi blev anbragt i en fiskerbåd. Desværre måtte min storebror og kone fortsætte i taxa ud til Kongelunden, da signalmænd undervejs opdagede tyskere på jagt efter taxaer. Ligesom vi kom de helskindet til Sverige.

På sin vis var det udramatisk som vores flugt formede sig. Andre gik det jo ulykkeligt for. De blev fanget og kom i KZ-lejr. Men det kunne også gå som hos onkel Mottel. Her kom tyske soldater med en dansk stikker for at afhente ægteparret. Da der ikke var nogen hjemme, ville tyskerne gå, men stikkeren sagde: – Sønnen Herman Kvetny bor oven på. – Kender vi ikke noget til, sagde tyskerne, han er ikke på listen. Dermed forlod de huset, og han fik reddet sig væk. Jacob Aisen og hustru gjorde det mest selvfølgelige. De henvendte sig på politistationen på Maglegårds Allé, dengang Svend Fleurons Allé, og bad om beskyttelse. Politiet rekvirerede en ambulance og ægteparret blev indlagt på Bispebjerg Hospital, hvorfra de kom til Sverige.

De mennesker, der således måtte efterlade deres hjem ud i det blå, fik en enestående hjælp af Gladsaxe Kommune. For det første blev vores hjem aflåst af politiet. Dernæst passede forretningsfører A.K. Jørgensen punktligt på. at huslejen blev betalt, og det sørgede kommunen for. Endelig var det gode venner af Ebba og mig, der tog sig af det på rådhuset.

Derfor var alting intakt, da vi vendte hjem igen, jeg med Den danske Brigade 7. maj 1945, mine forældre og brødre den 7. juni. Jeg gik tilbage til General Johansens Kompagni, hvor Birte, Børge og Ebba tog deres tørn. En utrolig periode af mit liv var ved at ebbe ud.

På 40 års dagen for flugten havde Ebba og jeg inviteret hjælpere og kammerater fra dengang til middag i vores hjem bl.a. Jørgen Harbom. Han sagde:

– Jeg havde aldrig tænkt på at gå ind i modstandsbevægelsen. Men da jeg opdagede, at familien Beilin ikke mere kunne gå på gaden, blev jeg vred og besluttede mig for at være med.

Senere blev Jørgen Harbom medlem af modstandsgruppen Bopa. Desværre døde han i 1989.

Gladsaxe-huse med sjæl og identitet

Af *Arne J. Hermann*

Der var en gang – og det er meget længe siden – da menneskene havde et meget tæt forhold til deres bolig og hjemstavn. Så tæt, at de følte, at boligen havde en »sjæl«, og derfor gav de deres huse navne, der afspejlede det, der føltes som karakteristisk for stedet og det, beboerne identificerede hjemmet med.

Vi skal helt tilbage til stenalderen, da vor forfædre omkring år 3.000 f.v.t. opgav tilværelsen som omstrejfende jægere og fiskere for i stedet at rydde skov og skabe sig et liv som fastboende bønder (bonde betyder oprindeligt »boende«).

Vi kan således forestille os, at vore fire oprindelige landsbyer i Gladsaxe Kommune – Gladsaxe, Buddinge, Mørkhøj og Bagsværd – har en 5.000 årig historie bag sig, og at de fire små landsbysamfund har levet en ubrudt tilværelse præget af principielt samme livsmønster – i pagt med naturen, i afhængighed af markernes afgrøder og dyrene, suppleret med, hvad moserne og skovene kunne yde, fra ca. år 3.000 f.v.t. til omkr. år 1900, da den bymæssige udvikling satte ind.

Drømmen om eget hus

Gårdene, landsbyernes centrale elementer, suppleret med de jordløse huse til landarbejdere, håndværkere og evt. handlende, havde navne, som dels var praktiske i et samfund uden vejnavne (og da slet ikke nummerering) og dels var en tilkendegivelse af, at man havde ligesom et personligt forhold til sin hjemstavn og boligen.

Denne tradition for et nært forhold til boligen føres videre, da den bymæssige udvikling tager fart i de første årtier af dette århundrede, da villaudstykningerne breder sig på de gamle bondeagre.

Det var alvor for nybyggerne i Gladsaxe Kommunes bymæssige pionertid. Boligen var ikke et tilfældigt sted, man havnede for en tid. Næh, det var noget, man havde drømt om og slidt for. Det var folk med jævne, eller rettere: yderst

beskedne indtægter, som også måtte leve yderst spartansk, og som måtte sætte meget ind på formålet, hvis det skulle lykkes at skaffe familien egen bolig i frie omgivelser.

Det var ofte folk, der selv kom fra landet, men havde måttet søge livets udkomme i storbyen. Drømmen om at bo i eget hus med have og lys og luft omkring sig havde mange aldrig opgivet, selvom de var henvist i første omgang til at bo i brokvarterernes lejekaserner.

Drømmen om en tilværelse i det grønne kunne mange realisere i de villakvarterer, der rejste sig i Gladsaxe i det tyvende århundredes begyndelse. Og i de mange nye huses navne afspejles en lang række fællesmenneskelige håb og drømme om held og lykke – og ikke mindst et hyggeligt familieliv i frie omgivelser.

Når man fordyber sig i et emne som dette, slår det én, at skikken med at navngive sit hus og dermed give det identitet er gammel, men i stærkt aftagende siden ca. 1930.

Et meget stort antal af villaerne i de »gamle« villakvarterer i Gladsaxe Kommune – »Trekanten« og »Filet'en« i Søborg (henholdsvis ved Niels Finsens Allé og mellem Søborg Hovedgade og Marienborg Allé/Gladsaxevej) og i Bagsværd i »Regattakvarteret« og ved Aldershvilevej og Gammelmosevej – har en markant ramme iøjnefaldende placeret på husets facade med plads til husets navn – og i heldige tilfælde også årstal for opførelsen.

Men ak, i dag står et flertal af disse rammer tomme, for et nyere slægtled har ikke megen sans for den slags, og mange steder er de gamle navne enten i forfald og direkte ulæselige – eller også råt og brutalt malet eller kalket over, så de slet ikke er til at identificere.

Så er der blot tilbage et gabende tomt felt, der viser, at her har folk uden respekt for tidligere slægters livsmønster huseret.

De mange 30'er bungalows i Gladsaxe Kommune har sjældent navne, dels fordi skikken var i aftagende, og dels fordi byggestilen næppe indbyder til et prydende navn. Det passede bedre til de foregående årtiers to-etagers »murermester«- villaer.

Denne oversigt, som her fremlægges, foregiver ingenlunde at være udtømmende. Den baserer sig dels på intense studier »i marken« på Gladsaxes flere hundrede villaveje og dels på gamle vejvisere – suppleret med oplysninger fra venlige mennesker med interesse for lokalhistorien.

Men dels er mange navne forsvundet takket være tidens uforstand, og dels har mange aldrig eller kun tilfældigt fundet vej til vejviseren, og dels er mange uforklarlige og umulige at rubricere. Så en del af det foreliggende kildemateriale er ikke taget med her af hensyn til overskueligheden.

I dag oversvømmes vort modersmål af gloser med rod i det engelske. Men hvorfor yndede husejere omkring århundredskiftet at give deres hjem den engelske betegnelse »Home« ? – Der var flere af slagsen i Gladsaxe Kommune, og én af dem, nok den flotteste, ses her, hvor man tilmed også oplyser opførelsestidspunktet. Ser man godt efter på de to felter oppe under tagskægget, står der til venstre »Villa Home« og til højre »Anno 1902«. Villaen ligger på Gammelmosevej 225, ved hjørnet af Huldbergs Allé. Foto 1991.

Home, sweet home...

Det mest nærliggende, når man skal navngive sit hjem, er naturligvis at kalde det noget med »hjem« eller – hvis det skal være fint og give et pust fra det store udland – med den engelske betegnelse »home«, foruden forskellige varianter af det, besidderne forestiller sig i forbindelse med hjemmet.

Således har vi *Vort Hjem* på Maglegårds Allé 72, *Home,* Niels Finsens Allé 84, *My Home,* Uranienborg Allé 18, *Villa Home,* Gammelmosevej 225 (en stor herskabsvilla, hvor både navn og årstallet 1902 ses tydeligt i dag – se illustration).

Var man kyndig udi det engelske, vidste man, at »my home is my castle«, så på Marienborg Allé 46 kunne man finde en villa med navnet *Castle.*

Var man stemt for det mere følelsesladede, havde man *Arnen* (»hjemmets arne«!) som ses både i Selma Lagerløfs Allé 43 og i Niels Finsens Allé 86, mens familiesammenholdet smukt betænkes med *Du og Jeg* på Maglegårds Allé 56.

Der er også noget rørende ved et navn som *Fælles Flid,* et gartneri på Mørkhøjvej 89-95 (som senere benævnes *Tjørnely*). *Fælles Flid* ses også (i 1991) som navn på villa Zolas Allé 8.

Mens nogle navne præges af drømme om storhed og fine fornemmelser, er det beskedenheden, der præger et navn som *Lille Eje* på Marienborg Allé 61.

Far, mor og børn...

Men til et hjem hører også beboerne, og hvad er mere naturligt end at opkalde et hus efter en person, moderen, datteren, faderen, sønnen – eller hvad?

Vi finder da også et stort antal huse med personnavne eller navne afledt af fornavne – med kvindekønnet i overtal.

Blandt de mere uopfindsomme er huse med pigenavne som *Alma,* Zolas Allé 4, *Anitra,* Ericavej 82-90, *Bettina,* Maglegårds Allé 6, (som i dag optræder under navnet *Else* – man aner omskiftelser i familie- eller ejerforholdene) og *Carmen,* Søborg Hovedgade 76. Det var en ganske statelig villa med navn og årstallet 1911 klart at se lige til nedrivningen i 1988. Her fik Søborg sit første postkontor i form af et beskedent »brevsamlingsted«, og det var her i en tilbygning, at slagtermester Sv. E. Noer etablerede sig i 1928.

Dagmar, Carl Blochs Allé 21, *Dora,* Maglegårds Allé 11, *Doris,* Mars Allé 5 (se illustration), *Elsa,* Søborghus Allé 16, *Eirene,* Uranienborg Allé 21, *Esther,* Selma Lagerløfs Allé 43, *Gurli,* Christoffers Allé 147, *Helle,* Kiærs Allé 4 og Kiplings Allé 5, *Iris,* Marienborg Allé 22, *Karen,* Runebergs Allé 30, *Klara,* Marienborg Allé 35 og *Lilly,* Søborg Hovedgade 72, der eksisterede fra 1904 til 1986. Det var her, barber Sardrup havde til huse, og i en tilbygning startedes »Gladsaxe Sogns Bank« i 1918.

Liz, Søborghus Allé 9, *Maja,* Kiplings Allé 22 (her er en af de få steder, hvor en forklaring kan efterspores, idet huset i 1924 angives at være ejet af en enkefrue Maja Nielsen), *Margrethe,* både Selma Lagerløfs Allé 4, Wergelands Allé 15 og Gladsaxevej 6. *Martha,* Huldbergs Allé 6, *Mia,* Til Jernbanen 12, *Valborg,* Runebergs Allé 21, *Pauline,* Marienborg Allé 16, *Poula,* Stengårds Allé 71-73 og *Ruth,* Aldershvilevej 91. Her boede arbejdsmand Lars Peter Larsen, der var socialdemokratisk sognerådsmedlem 1925-43. Han gik under navnet »Lars Peter Ruth« efter husnavnet, mens konen hed Karen.

Under personnavne må også anføres *Bim,* Hesteskoen 6- 8, *Villa Erma,* Taxvej 18, *Puk,* Runebergs Allé 31 og *Tinna,* Lykkesborg Allé 35.

Blandt de langt færre drengenavne møder vi: *Alex,* Gammelmosevej 155-57, *Carl,* Stengårds Allé 47 og Kirstens Allé 10, *Carl Johan,* Søborg Hovedgade 73 og *Harry,* Søborg Hovedgade 95, med matrikelnummeret 1 b, der antyder, at det er den første udstykning fra Søborggård. Villaen, der lå mellem nuværende Aakjærs Allé og Søborg Torv, ejedes af pioneren i det nuværende Sø-

Den mest yndede navngivning på villaer var et personnavn - fortrinsvis kvindeligt. Vi har en lang række i Gladsaxe Kommune, og her er en af dem, »Doris« på Mars Allé 5. Denne del af Mars Allé (fra Gladsaxevej til Bakkedraget) blev udstykket allerede i 1903, og byggestilen præges da også af sværmeriet for det historiske – bemærk de romerske buer øverst langs hele facaden – som man dyrkede i århundredets første år. Foto 1991.

borg, gartner Carl Schliebitz, men ejendommen blev i 1913 købt af Søborg Grundejerforening med henblik på at etablere et foreningshus. Harry blev imidlertid afhændet i 1924 og i stedet erhvervede grundejerforeningen »Borgernes Hus« på Søborg Hovedgade 77, som solgtes i 1945 og blev til Steffensens Bolighus i 1956.

Yderligere havde man *Jim,* Runebergs Allé 41, Søborg Forskønnelsesforenings mønsterhus fra 1916, *René,* Maglegårds Allé 30 (fra 1906) og *Skjold,* Gladsaxevej 103, ifølge vejviseren 1924 ejet af maskinarbejder Carl Adolph Skjold Schmidt.

Også i en række sproglige forbindelser med personnavne dominerer de kvindelige navne. Mest markant blandt disse er *Mariehåb,* der lå på Bagsværd Hovedgade 138, hjørnet af Bindeledet, hvor det nuværende Bagsværd Torv med parkeringskælderen er. Mariehåb var et »lyststed« fra slutningen af 1700-tallet, tidl. kendt som »Cassesminde«. Navnet Mariehåb skyldtes kammerrådinde Anne Marie Olivarius, som overtog ejendommen i 1821.

Erindringen om afdøde slægtninge har ofte inspireret til husnavne. Her ses »Karens Minde«, der lå på den gamle Buddingevej nr. 339-41, der idag svarer til krydset Tinghøjparken/Telefonvej og Tinghøjvej. Det var et af landsbyens »jordløse huse«, som omkring århundredskiftet husede frk. Andersen-Høyers privatskole. Fotografiet er fra ca. 1940, da industrikvarteret så småt var ved at tage form. Her mødes gammelt og nyt: det vel op mod 200-år gamle bondehus og en nyopført fabriksbygning til højre, maskinfabrikken »Iron«, der kom til Buddinge i 1935. – Her er der nu kommunalt »aktivitetshus« med adresse Telefonvej 7.

Mange hyggelige navne dukker op i forbindelse med personnavne. Således *Anebo,* Selma Lagerløfs Allé 28, der ejedes af rammefabrikant Robert Peters, hvis hustru Ane var konservativt medlem af Gladsaxe Sogneråd fra 1950 til sin død i 1952 (og moder til den senere så kendte gymnastik- og svømmelærerinde Inge Peters).

I samme stil har vi *Emiliebo,* Wergelands Allé 12, og *Mariebo,* Gladsaxevej 114, hjørnet af Runebergs Allé, der ejedes af en af de mange østjøder, der slog sig ned i Søborg, skræddermester Laiser Altmann, i dag Søborg Cykelimport.

Bo rimer på ro, og hvem under ikke hinanden netop ro? Vi møder således *Karlsro* på Kiplings Allé 23, *Mariero,* Selma Lagerløfs Allé 18, hvor snedkermester Johs. Madsen etablerede et større maskinsnedkeri i 1906, som i 1947 flyttede til Gladsaxevej 315, hvor der efter dettes nedlæggelse kom »ungdomspark« i 1973.

Sofiero optræder ikke mindre end tre gange – på Kirstens Allé 12, Bagsværd Hovedgade 128, nabo til kroen, og Buddinge Hovedgade 37-39 (over for det nuværende Hovedbibliotek), hvor trævarefabrikken Dannebrog havde til huse. Den fremstillede bl.a. lister, rundstokke, tøjbøjler og bærepinde. I 1937 oplystes det, at den dagligt fremstillede ikke mindre end 160.000 eksemplarer af de dengang så populære pinde.

Men også erindringen om slægtninge har givet inspiration til mange husnavne. Således *Camillas Minde* på Aldershvilevej, hvor – iflg. Jørgen Jørgensen – skibsrestauratør Petersen kunne præstere storfrugtede engelske stikkelsbær, som han selv havde hjembragt, – bærrene var så store som blommer!

Karens Minde på Buddingevej 339-41 var et stråtækt bondehus (se illustration), nabo til den senere maskinfabrik Iron (senere igen »aktivitetshus« med adresse Telefonvej 7). Huset var omkring århundredskiftet ramme om frk. M.A. Andersen-Høyers privatskole, som i 1903 fik til huse i den ny, større villa *»Ora et Labora«* på Lauggårds Allé 13-17 (se afsnittet »Fremmede Frugter«), indtil eleverne sammen med bestyrerinden overflyttedes til den nystartede Søborg Skole i 1908.

Mariesminde, Niels Bohrs Allé 17, byggedes i 1919 af en af de mange driftige håndværksmestre, Laiser Lietmann, der var indvandret fra Østeuropa. Han fik et stort firma, Dansk Kontormøbelfabrik, der bl.a. leverede inventar, da Gladsaxe fik sit første egentlige rådhus i 1937.

Herudover kan nævnes *Mors Minde,* Kirstens Allé 2, og *Ulrikkas Minde,* Søborg Hovedgade 147-49, det »sidste hus« i Søborg, en større ejendom med gartneri og fire lejligheder, der blev revet ned omkring 1950 for at gøre plads for en stor etageejendom (mellem Vandtårnsvej og Skjoldborg Allé).

På sværdsiden møder vi *Gunnars Minde,* Niels Bohrs Allé 15 og *Vilhelms Minde,* Gammelmosevej 320, hvor Anders B. Heinze i 1918 anlagde et af kommunens mange markante gartnerier. På ejendommen byggedes i 1950'erne dels en etageejendom og dels rækkehusene langs vejen Solbærvænget. Et mere uforklarligt navn er *Dewets Minde,* Stengårds Allé 87-89. Et af de navne, som af indlysende grunde varmer mit hjerte mest, er *Arnes Minde* på Grønnemose Allé 108 (hvor navnet ses i dag).

Personnavne indgår i mange sammenhænge som f.eks. -høj, -dal, -borg, -hus, -gave, -lund, -kjær osv. Således har vi *Johannehøj,* Buddinge Hovedgade 19-23 og *Louisehøj,* Møllemarken 55, hvor der var gartneri og senere – i 1930'erne Ingeborg Helms' praktisk-teoretiske husholdningsskole. Den store fornemme villa fra omkring århundredskiftet ligger der endnu.

Brødrehøj, Søborghus Allé 5, er en større ejendom med fire lejligheder, hvor en navneplade både angiver husets navn og årstallet 1902 (se illustration). Brødrehøj er således en af de første, måske den første villa, der blev opført, efter at salget af de nyudparcellerede grunde fra Søborggård var påbegyndt. Iføl-

Familiesammenholdet har fejret mange triumfer i forbindelse med husnavngivning. Således her på Søborghus Allé 5, hvor navnet »Brødrehøj« og årstallet 1902 stadig ses smukt sort på hvidt på den ellers gule ejendom. Da udstykningen i Søborg startede i januar 1901, var det naturligt, at det første byggeri fandt sted på de arealer af »Søborggård«, der lå nærmest Hovedstaden. Således har denne ejendom været en af de – måske dén-første i den bymæssige udvikling i Gladsaxe Kommune. – Men hvor illusionen om »høj« kommer fra, er ikke umiddelbart indlysende. Foto 1991.

ge »Villabyen Søborg, et Bidrag til Byens Historie«, skrevet (i hånden) af krigsassessor H. P. Andersen i 1914, blev den første parcel solgt d. 14. januar 1901 »ved nuværende Søborghus Allé, og Salget gik herefter meget livligt.« – Vi kan gætte på, at startskuddet for Søborgs og dermed hele Gladsaxe Kommunes bymæssige udvikling netop affyredes på Brødrehøj...

I Stengårds Allé-kvarteret, hvor der var mange lavninger med vådområder, ser vi *Carolinedal*, Stengårds Allé 48, og *Emiliedal*, Stengårds Allé 78-80.

Nok så pretentiøst lyder *Carlsborg*, der lå på Søborg Hovedgade 181-83 ved Carl Møllers Allé, hvor senere Skandinavisk Gummifabrik kom til at ligge, og i 1980'erne beskyttede boliger. Bakken mellem Søborg Torv og Buddinge kaldes da også Carlsborg Bakke.

Her har vi for en gangs skyld et husnavn, som umiddelbart lader sig tolke: »Forchhammerhus« med adresse Til Jernbanen 9 (tidl. Stationsvej), lige ved den gamle Bagsværd Station. Det angives at stamme fra 1918, hvor det beboedes af to prominente Gladsaxe-borgere, læge Ellen Forchhammer og ingeniør Olaf Forchhammer, som var socialdemokratisk sognerådsmedlem 1921-25 og sidenhen stadsingeniør i Københavns Kommune 1936-52. Foto 1991.

Hvad er mere nærliggende end at benytte betegnelsen slet og ret »hus« som i *Ankerhus*, Pinievej 15, *Volmerhus*, Niels Finsens Allé 84, og *Forchhammerhus*, Til Jernbanen 9, hvor både navn og årstallet 1918 ses tydeligt i dag (se illustration). Her boede, lige ved den gamle Bagsværd Station, i en stor, højt placeret villa to kendte Gladsaxe-borgere, Olaf Forchhammer, der var medlem af Gladsaxe Sogneråd 1921-25 og stadsingeniør i København 1936-52, samt læge Ellen Forchhammer.

En af de fornemste boliger i Gladsaxe Kommune var det herregårdslignende palæ *Haraldsgave*, Skovalléen 30, der blev bygget i 1915 af forretningsmanden Harald Plum (1881- 1921) som en gave til broderen, civilingeniør Niels Munk Plum. Bygningen var et mini-herresæde i klassicistisk stil med romantiske detaljer og et tilliggende på en halv snes tønder land. Det blev i 1949 overtaget af Bagsværd Kostskole.

Om det er substantivet kjær/kær eller adjektivet, der referes til i *Carlskjær*,

Silene Allé 9, står ikke klart. Det var et gartneri, oprettet i 1907. Mindre tvetydige, men nok så rørende er *Ejners Lyst*, Zolas Allé 6 og *Jolands Lyst*, Huldbergs Allé 6. Desuden *Christinelyst*, Bagsværd Hovedgade 239-41, i det nu forsvundne Stralsund. I 1922 har det ikke husnummer, men ejeren angives som Peter Svendsen, husejer, og desuden angives Christine Svendsen, frk., assistent, som åbenlyst har givet anledning til navnet.

Axellianely på den gamle Bagsværdvej 344, som i 1940'erne blev til Aldershvilevej 122, dvs. der, hvor Bindeledet senere blev anlagt. På Søvej 30-36 lå *Carlslund.*

Besiddeglæde anes i *Christians Eje*, Buddingevej 130, mens villaen med navnet *Eie* mellem Triumfvej og Einarsvej, idag med adresse Einarsvej 94, har en helt speciel baggrund.

»Eie« var et af de mange gartnerier i Gladsaxe Kommune, som ikke mindst lå tæt langs Trimfsvejs østside. Gartneriet, der var oprettet i 1901, havde tidligere adresse på Triumfvej 58-64. Det dækkede ca. tre tønder land og var beplantet med frugttræer og buske.

Men med første verdenskrigs udbrud befalede Krigsministeriet d. 3. august 1914, at alt skulle hugges ned for at skaffe frit udsyn og skudfelt fra forterne i Lyngby og Bagsværd. Herefter gik man over til at dyrke stauder og snitblomster.

Navnet *Eie* er konstrueret ud fra forbogstaverne i ejeren Thorvald Müllers (d. 1947) døtres navne: Ellen (f. 1895), Iris (f. 1899) og Esther (f. 1903). Villaen ligger der endnu, og navnet ses tydeligt (mod havesiden). (Se illustration).

En særlig genre inden for hus-navngivningen er sammensætningen af forbogstaver med relation til familien, hvilket ofte kan give barokke resultater – og svært gennemskuelige oprindelser, hvis ikke man er så heldig at få kontakt til familie, naboer el. lignende, som kan løse gåden.

Et kryptisk eksempel er *Aaphe,* Buddingevej 102, hjørnet af Møllestien, der ligger kun et par huse fra grænsen til Lyngby-Taarbæk Kommune. Her havde gartner Emil Jespersen i århundredets begyndelse navngivet sit hus efter børnene: Alfred, Aksel, Petra, Henry og Else. – Siden kom nok et barn til. Han fik navnet Aage – og hvordan å'et skulle kunne være kommet ind er et åbent spørgsmål. Det var på denne ejendom, gartneriet *»Fortly«* opstod – med navn efter det nærliggende Lyngby Fort, som blev bygget som led i den omstridte Københavns Landbefæstning i 1880'erne.

Og selvom det falder lidt uden for denne artikels rammer, fristes man til at nævne to navne fra Gladsaxes industrikvarter, hvor man også har konstrueret navne ud fra forbogstaver. Det ene er firmaet *AJVA,* Sydmarken 22-26, som startede i 1927 og fik sit navn ved at kombinere indehavernes forbogstaver – de hed Andersen og Jensen – og da de lavede varmtvandsbeholdere, så fik man et A og et J efterfulgt af et V og A = Ajva! Fabrikken kom til Gladsaxe i 1941.

Ser man nøje efter, står der på altaanen »EIE«, hvilket er forbogstaverne i tre døtres navne (Ellen, Iris og Esther), som handelsgartner Thorvald Müller har sat et minde på villaen, der i dag har adresse Einarsvej 94. Gartneriet lå mellem Triumfvej og Einarsvej, hvor der i dag – som på de mange andre tidligere handelsgartnerier i Gladsaxe Kommune - er rækkehuse. Foto 1991.

Ligeså har man fabrikken *»ERMAX«,* Rosenkæret 1-9, der fabrikerer autodele. Den har navn efter stifterne, to brødre *ER*hard og *MAX* Larsen. Firmaet blev grundlagt i 1948 og flyttede til Gladsaxe i 1957.

Store forhåbninger...

Mange husnavne er inspireret af de mange håb og drømme om lykke, fryd, fremgang osv, som vi alle inderst inde nærer – og måske forestiller os, at en navnebesværgelse på husets facade kan sikre.

I denne kategori er det »håbet«, der dominerer. *Håbet* er således navnet på huse Bagsværd Hovedgade 79 og Selma Lagerløfs Allé 33 (se illustration), mens *Håbets Bo* var navnet på den ejendom, snedkermester Marcus Kvetny opførte på hjørnet af Søborg Hovedgade og Søborghus Allé omkring 1920.

Sallings Håb, Kiplings Allé 21, *Godthåb,* Marienborg Allé 16, og når det

Hvem håber ikke på det bedste? – og »håb« er da også motivet for et stort tal af Gladsaxe Kommunes husnavne. Her er et af de mere markante – en stor villa på Selma Lagerløfs Allé 33, en af de få villaer fra pionertiden, hvor husets navn står med al ønskelig tydelighed klart den dag i dag. Foto 1991.

skulle være rigtigt fint, så skrev man det på udenlandsk – her fransk: *Esperance,* Søborghus Allé 14.

I tråd hermed er det lykke og fremgang, der præger billedet med navne som *Lykkens Minde,* et gartneri fra 1903 på Buddingevej 418 – siden med ændret gadebetegnelse: Tinghøjvej 96-100 – og Tobaksvej (ved nuværende Skandinavisk Tobakskompagni).

Lykkens Prøve var også et gartneri (fra 1918) Triumfvej 52-56, mens villaerne *Lykkeborg* og *Lykkebo* har taget navn efter vejen Lykkesborg Allé (henholdsvis nr. 39 og 20).

Hertil føjer sig en række navne med -lyst, bl.a. den store ejendom *Jægerslyst,* Aldershvilevej 112-16. Det var oprindeligt et »lyststed«, som lå lige til 1966, hvor det blev erstattet af en etageejendom. Her ser man det særsyn, at den nye ejendom på en mindetavle ikke alene mindes navnet, men også afbilder den oprindelige ejendom sammen med dens årstal: 1805 til 1966.

Skovlyst, Bagsværd Hovedgade 259-61 var et stråtækt hus i det nu helt forsvundne Stralsund mellem Bagsværd By og Hareskoven. Mens *Sommerlyst* var et udflugtssted med en populær restaurant på Gammelmosevej 171-73.

Bevidstheden om at nå fremad i tilværelsen har tilsyneladende også inspireret en del – således *Målet,* Buddingevej 110-12, *Victoria* (latin for »sejr«) på tidligere Bagsværdvej 327 (= nuværende Godtgemt 9-15 og Aldershvilevej 109-13), hvor Bagsværd Skole havde til huse indtil 1906.

Progres (fransk for fremgang), Buddingevej 199-201, *Go-on* (fremad på engelsk), Selma Lagerløfs Allé 47, *Frem,* Marienborg Allé 4, og *Triumf,* et stort gartneri, vel et af de største og ældste i Gladsaxe Kommune, der var grundlagt 1896 af Rasmus Johannessen og videreført med godt otte tønder land af sønnen William (fra 1920). Dette gartneri fortsatte til 1954, og om dets særprægede navn beretter Robert Einfeldt i »Slægthistoriske Strejflys« (1972) bl.a.:

»Jorden har efter tur været ejet af en operasanger, en greve, en komtesse, en markedsgøgler, en pastor emeritus og en møllersvend, men beretningen vil fylde for meget i en slægtshistorie. Jeg piller blot en lille enkelthed ud, ikke fordi den er vigtig i forhold til, hvad historien ellers har at fortælle, men fordi den giver svar på, hvorfor et beskedent gartneri på en øde udmark er kommet til at bære så pompøst et navn. Det begyndte med, at møllersvenden engang i firserne tog fat på at bygge hus på jorden. Af en eller anden grund overlod han arbejdet til et par udensogns håndværkere, hvad Bagsværderne tog ham så ilde op, at de hver nat huserede på byggepladsen og ødelagde, hvad de kunne overkomme. Krigen stod på i månedsvis, men mølleren fik omsider sit hus under tag, og med front mod fjenden gav han da ejendommen navnet »Triumph«. Det lokale folkevid vrængede det hurtigt om til »Trilom« vel sagtens for derved at mindes de natlige forlystelser på byggepladsen, men måske også som et varsel om, hvad der ventede mølleren selv og hans mulige efterfølgere på den lille fattige lynglod.

I første omgang så det ud til, at varslet skulle gå i opfyldelse. Mølleren måtte gå fra stedet i 1896 og begynde som arbejdsmand. Men så kom Rasmus Johannessen til, og han fik som sagt skik på tingene. Økonomisk klarede han sig igennem, så han kunne forbedre jorden og snart efter købe et par af naboloderne. En tid forpagtede han »Haraldslund«s jorder og drev dem som landbrug, og imens blev gartneriet så meget bedre funderet, at man efterhånden glemte de gamle spottegloser. Lidt efter lidt kom der til at stå respekt om virksomheden, varigt bl.a. på den måde, at da den gamle Møllevej nogle år senere skulle døbes om, var sognerådet enigt om, at der nu kun var ét navn, der passede til forholdene, nemlig Triumfvej«.

I håbet om at kunne drive det til noget i det nye forstadskvarter kan man se *Frem,* et fotografatelier på Frederiksborgvej = Søborg Hovedgade 90, hjørnet af Carl Blochs Allé. Huset blev nedrevet i 1983 for at gøre plads for en par-

Her har vi villa »Frydenhøj« med navnet klart at se den dag i dag på Bakkedraget 31 – på den oprindelige Lauggårds grund, udstykket lige efter Søborggård som den anden i Gladsaxe Kommune, – i 1903. Villaen har som så mange andre været til mere end én familie, men århundredskifteprægget og det imposante kan man fornemme i dag – næsten hundrede år senere. Foto 1991.

keringsplads. I samme ånd er *Fortuna* (latin for lykke) lidt længere ude ad Hovedgaden, i nr. 98. Her residerede elektriker N. Christensen i en villa, som i 1939 kom til at rumme Uhls Boghandel. Siden er den blevet til Søborg Bodega.

I samme optimistiske stil har vi et par navne med »fryd«. Villaen *Frydenhøj* på Bakkedraget 31 (se illustration) og gården *Frydendal,* der havde adresse Mosevej 21-27, lige ved Utterslev Mose.

Fred og ro...

Et dybt næret ønske blandt menneskenes børn har altid været ønsket om fred, og hvad dertil knytter sig af ro, hygge, hvile, harmoni osv.

Og når det skulle være helt rigtigt, valgte man de lærdes internationale sprog, latin, hvor fred hedder »pax«. Vi har således ikke mindre end fem villa *Pax'* er: Møllemarken 17, Marienborg Allé 34, Selma Lagerløfs Allé 11 (se illustration), Bagsværd Hovedgade 152 og Niels Bohrs Allé 34.

Ingen kan vel siges at være mod »Fred«. Og vi alle ønsker da også fred – både i den store verden og hjemme hos os selv. Verden kan vi småfolk næppe gøre meget ved, men derhjemme kan vi vel hver især gøre vort – ? I Gladsaxe Kommune møder vi et stort antal huse med »fred« eller afledninger deraf. Ofte i den latinske version, »Pax«, som her på Selma Lagerløfs Allé 11 i det gamle Søborg. – Vinduerne er nye, men navnet er gammelt. Foto 1991.

Hertil knytter sig navne som *Fredbo,* Stengårds Allé 35-37, *Fredebo,* Kirstens Allé 12, *Fredensbo,* Selma Lagerløfs Allé 1, og *Fredhjem,* Lykkesborg Allé 42. Her bevirkede en tragisk tilværelsens ironi, at en brandkatastrofe i 1921 medførte, at et par børn indebrændte.

Fredensborg, Buddingevej 114-28 lyder nok så royalt, mens *Siesta* giver mindelser om afslapning i sydlandsk stil (Knuds Allé 15).

Hvile ønsker vi også alle som i *Fridags Hvile* på Gladsaxevej 92-94 (hvor der nu er Texaco-tank) og det navnkundige lyststed *Aldershvile,* hvilket også var navnet på en mere beskeden villa på Kontorvej 8, hvor der senere kom sygekassekontor (se illustration). I samme ånd var *Aldersro* på Tolstojs Allé 26, mens det måske allermest kære villanavn i Gladsaxe Kommune var: *Lille Hyggelighed* på Buddingevej 305-07, på hjørnet af Buddinge/Søborg Hovedgade, hvor rådhushaven nu har bredt sig.

Alle kender det prægtige lyststed »Aldershvile« ved Bagsværd Sø, som var Gladsaxes smukkeste og flotteste bygning til branden i 1909. Men der var også et mere beskedent »Aldershvile« på Kontorvej 8 i Buddinge (tidl. Rådhusvej) på arealet lige bag det nuværende Hovedbibliotek. På dette fotografi fra ca. 1910 ses baneformand Niels Vognsen med familie. Senere fik »Gladsaxe Sogns Syge- og Begravelseskasse« hovedkontor her, hjemme hos forretningsføreren, pianosnedker og sognerådsmedlem Carl Jørgensen.

Sol er oppe...

Solen har overalt været tilbedt som liv- og grødegiver – ikke mindst blandt nordboerne med det barske klima.

Vi ser da også denne sol- og lyskult afspejlet i en række navne som *Solhøj,* Søborg Hovedgade 81 (nabo til kirken). Her boede den gartner Schliebitz, som er omtalt som første beboer, da han startede omkring århundredskiftet som gartner i villa Harry ved nuværende Søborg Torv/Aakjærs Allé. I villa Solhøj havde hustruen Martha en »modehandel«.

Solvang, både på Venusvej 28 (se illustration), på Kiærs Allé 7 og Kontorvej 18, er i samme genre. Huset på Kontorvej var en bungalow, som kom til at huse en af kommunens første børnehaver, »daghjem«, som det kaldtes. Der kom parkeringsplads på grunden i 1985 i forbindelse med det nye rådhusbyggeri og gennemførelsen af den ny »Rådhus Allé« mellem Kildebakken og Kontorvej.

Vi har mange huse, der refererer til nordboernes forkærlighed for den livgivende sol, – således ikke mindre end tre huse med navnet »Solvang« i det gamle Søborg. Her ses et af dem, med navnet smukt bevaret, på Venusvej 28. Foto 1991.

Solhjem lå på Niels Finsens Allé 47, hjørnet af Carl Blochs Allé, hvor Gladsaxes første og vel også eneste synagoge var indrettet i en stue hos skrædder-mester Moritz Weisdorff. Der var også et *Solhjem,* Niels Bohrs Allé 19, *Solbjærg,* Dickens Allé 52 og *Solbakken,* en herskabelig grosserervilla på Søvej i Bagsværd. I samme ånd er *Lyset,* Tinghøjvej 68 og *Gry,* Maglegårds Allé 77.

Danmarks dejligst...

Vi har alle – næsten da – bondeblod i årerne, og Gladsaxe var da også et landsbysamfund, eller rettere fire sådanne, op til år 1900.

Minderne om landlivet og sværmeriet derfor – ses i navne som *Landlyst,* Mars Allé 17-19 og Marienborg Allé 24, *Landly,* Kiplings Allé 30, *Landro,* Kontorvej 10-12, et stråtækt bondehus, der måtte vige, da den »nye« sygekassebygning blev opført i 1954.

Landlivets glæder afspejles også i en række navne indeholdende begrebet »vang«, i ældre tid betegnelsen for den dyrkede agerjord.

Naturens mystik har ikke blot fascineret vore forfædre i middelalderen – næh, helt op i vor egen tid spores den verden, hvor elverpiger og andet godtfolk befolkede naturen - og menneskenes fantasi. Her ses villaen »Elverhøj«, opført 1912, Marienborg Allé 55. Bygherren var smed N. F. Nielsen, der – som så mange andre – var startet med et sommerhus nogle år før, bygget af brugte materialer. – I vinduet foroven til højre ses den gamle smeds barnebarn, som nu ejer huset, Ingrid Christensen. I Gladsaxe Kommunes oversigt over bevaringsværdige huse i Søborg (1990) er »Elverhøj« karakteriseret som »bevaringsværdig i kategori 1«. Foto 1991.

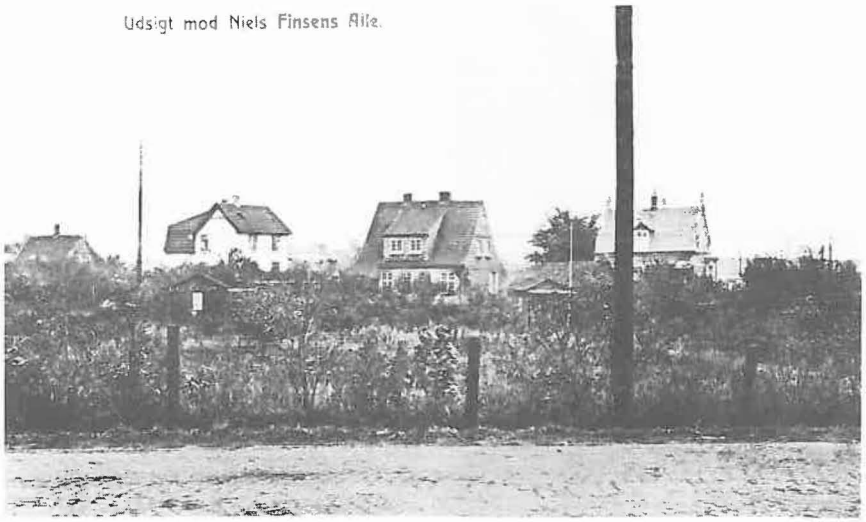

Rosenborg Slot har inspireret til ikke mindre end tre villaer i det gamle Søborg, deraf de to på Niels Finsens Allé. Men slotspræget er beskedent, og det her viste hus (bag telefonpælen) hedder da også »Lille Rosenborg«. Adressen er Niels Finsens Allé 65, men billedet på dette gamle postkort (fra 1914) er taget fra Søborg Hovedgade (dengang: Frederiksborgvej), hvis brolægning ses i forgrunden. På arealet i forgrunden byggedes få år senere den villa (nr. 106), som kom til at huse Jensen-Møllers ligkistemagasin og sidenhen Gladsaxe Bladet, til den blev revet ned i 1990 og erstattet af et etagehus med udvidelsen af »Prima« (tidl. BC).

Således *Vangen,* Frødings Allé 21, *Vangehuset,* Wergelands Allé 4, *Kildevang,* Kildebakkegårds Allé 99, *Dannevang,* Kiplings Allé 32 og *Højvang,* Kiplings Allé 17.

Elverpigerne dansede...

Men også de mere mystiske sider af naturen har fascineret i Gladsaxe Kommune. Således har folkeviseverdenens naturmystik fra middelalderen inspireret navne som *Elverhøj,* Marienborg Allé 55 fra 1912 (se illustration), *Elverkrat,* Stengårds Allé 39-41, *Ellekilde,* Stengårds Allé 59, *Gurre,* Niels Bohrs Allé 14 og *Pan,* Skovalléen 31, opkaldt efter hyrdernes og skovensomhedens gud.

Lyshøj, Dickens Allé 47 og den flotte villa på Bagsværd Hovedgade 210-12 med det gådefulde navn *Tax På Troldhøj.* Det var dyrlægens villa, som senere blev overtaget af Odd Fellow-brødrene.

At rosen blusser i Danas Have er en gammel erfaring, og vi har da også blandt de mange blomsternavne en overvægt af roser. Her ses »Rosenly« på Venusvej 4, hvortil der er fri udsigt fra Gladsaxevej, efter at hjørneejendommen blev revet ned ved vejudvidelsen for nylig. Foto 1991.

Et lidt andet gammelnordisk perspektiv anes på Højgårds Allé 32 med *Brejdablik*, bygget 1924, opkaldt efter guden Balders bolig i den nordiske mytologi.

Flora Danica...

At blomsterne og jordens øvrige frodighed inspirerede mange i Gladsaxe Kommune er helt naturligt, da både de professionelle gartnere og menigmand kunne glæde sig over at se blomster og andet godt vælde frem af netop den plet af Danmarks muld, som man møjsommeligt havde erhvervet og med flid dyrkede.

Og at netop blomsternes dronning, rosen, var den foretrukne, når der skulle gives blomsternavne, er også helt naturligt.

Men det kan nok undre, at man i det »gamle« Søborg med villaer fra de første år af det 20. århundrede havde ikke mindre end tre huse med navnet *»Rosenborg«* – alle bygget i klar imitations-stil, nederlandsk renaissance i Søborg-murermester version. Lidt smagte det da af slot, selvom dimensionerne var nok så beskedne i forhold til forbilledet.

Rosenborg, Maglegårds Allé 19, og *Lille Rosenborg* i Niels Finsens Allé både i nr. 13 og nr. 65 (se illustration).

Hertil knytter sig *Rosendal* i Kiplings Allé 26, hvor det idylliske navn (grunden skråner ned til renden, der danner skel til Vangede og dermed Gentofte Kommune) står i skærende kontrast til det faktum, at huset under anden verdenskrig beboedes af en af de mest berygtede HIPO-mænd, Hans Chr. Jensen, kendt som »Marokko-Jensen«, der henrettedes efter krigen.

Der var også et *Rosendal* på Buddingevej 428-54, senere Tinghøjvej 106-32, et ti tønder land stort handelsgartneri – et af kommunens ældste, måske det ældste – fra 1873, hvor American Tobacco byggede sit store fabrikskompleks i 1951.

Yderligere var der *Rosenly,* Venusvej 4 (se illustration), *Rosenlund,* Marienborg Allé 32 og et gartneri af samme navn med adresse på Mørkhøjvej, »Mørkhøj Mark«, for enden af nuværende Juni Allé, samt *Rosenfryd,* Aldershvilevej 86 B.

Rosenvang lå på Lykkesborg Allé 22 og *Villa Nøkkerose* på Søvej 20, i fornem 20'er palæstil, hvor ingen ringere end sognerådsformanden (1925-29) F. J. Nielsen- Kolding (1868-1937) boede.

Blomstervang var et gartneri på Pilegårdsvej 93-105, mens to andre gartnerier havde udenlandske navne, S. Mathiassens *Blossom* (engelsk for blomst), Lauggårds Allé 48 (fra 1909) og N. Chr. Kallerups på Gladsaxevej 63-73, *Hortulania* (af latin hortus = have).

Jeg gik mig over...

Gladsaxe Kommunes mange søer og andre vådområder har givet navn til en del ejendomme, hvor man ikke mindst i omegnen af Bagsværd Sø har brugt mange sø-navne.

Således f.eks. *Sølyst* ved Aldershvile, en tid under Haraldsgave, en kampestensejendom på alder med slottet, godt 200 år, nu kendt som den kommunale kursusejendom »Søgård« med adresse Slotsparken 32.

Sølyst var også navnet på et gartneri, der var grundlagt i 1903 på Mørkhøjvej 96-106, lige ved grænsen til Husum, hvor det må have været Gyngemosens vand, der har været tænkt på. Her residerede den kendte rosengartner Ove Mohr til op mod anden verdenskrig.

På Aldershvilevej 71 A (tidl. Bagsværdvej 263) ses villa *Søblink* (fra 1913) (se illustration), en herskabelig bolig med navnet som minde fra den tid, da grundene gik helt ned til bredden af Bagsværd Sø med frit udsyn og ingen Ringvej 4, som først blev anlagt under anden verdenskrig. Tilsvarende *Søhøj,* Aldershvilevej 56, *Søholm,* Aldershvilevej 34 og *Søbo,* Zolas Allé 9, en moderne villa.

På Aldershvilevej 71 A finder vi dette fornemme indgangsparti, hvor der mellem de flotte krummelurer over gadedøren står »Søblink«. Men det eneste, man ikke kan se fra huset, er søen! Navnet daterer sig fra den tid, hvor der fra Aldershvilevej (tidligere både Lyngbyvej og Bagsværdvej) var fri udsigt og haver ned til bredden af Bagsværd Sø. Den nye Bagsværdvej (Ring IV) blev anlagt under anden verdenskrig, og da søbredden blev fredet og åbnet for publikum som Bagsværd Søpark i 1950'erne, forsvandt villaejernes sidste kontakt med søen. Foto 1991.

Den store villa *Nydam* (fra 1917), Skovalléen 29, har navn efter søen af samme navn, der blev fredet i 1951 under navnet »Sommersøen«.

Mosehuset på Gammelmosevej 150-54 var oprindeligt en arbejderbolig til Stengårdens Teglværk. Det blev købt af murermester J. Th. Olsen i 1901 og eksisterede til 1965, da det blev erstattet af moderne bebyggelse ved nuværende Borremosen. J. Th. Olsen var første formand for Stengårdens Grundejerforening og sad i sognerådet 1913-21. *Mosehuset* ses også i dag på et stråtækt hus, Vandkarsevej 10.

På Pilegårdsvej 107, hjørnet af nuværende Pilebro, lå gartneriet *Åhuset* med navn efter Kagsåen, der danner skel mellem Gladsaxe og Herlev Kommuner.

Der er mange træ-forbindelser i Gladsaxe Kommunes husnavne, og mange af dem hentyder til, at træerne gav ly for vind og vejr. Således her »Birkely«, et hyggeligt lille hus på Krogshøjvej 147. Og der står da også et birketræ ved gavlen til venstre. Foto 1991.

Med relation til Utterslev Mose har vi *Mosely* på Kiærs Allé 14, *Svanely,* Lauggårds Allé 73-81 og *Vigen,* Kirstens Allé 11, mens lavområdet i Kildebakkegårdskvarteret har inspireret til *Engdal,* et gartneri grundlagt 1912, Ericavej 92-104.

Det bugter sig...

Det kuperede landskab i Gladsaxe Kommune har også sat sig spor i en række navne med bakke, høj, o.lign.

Vi har tre *Bakkely'* er, Buddinge Hovedgade 22-24, Niels Finsens Allé 56 og det store handelsgartneri på Bagsværd Hovedgade 133, hvor Jørgen Jørgensen var i lære 1907-10.

Desuden *Bakkehuset,* Gammelmosevej 158, *Bakkebo,* Dickens Allé 24, *Bakken,* Kongshvilebakken 58-60, *Åsen,* Carl Blochs Allé 19, *Kildebakken* (gartneri grundlagt 1931), Kildebakkegårds Allé 156, *Lyngbakke,* Buddingevej 228,

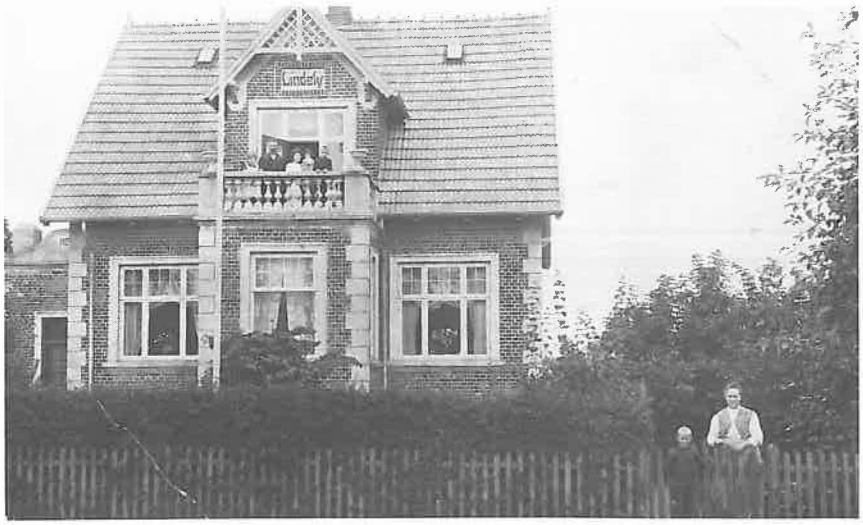

I Niels Finsens Allé-trekanten, der blev udstykket i 1902, ses denne flotte gamle villa stadig på Niels Finsens Allé 34. På dette fotografi poserer beboerne både på første sal og i stuen for fotografen i 1913. – Men i dag er den smukke navneplade med »Lindely« kalket helt hvid! – så huset har mistet sin identitet.

Højbo, Søborghus Allé 4 (hvor både navn og årstallet 1924 – med romertal - ses tydeligt), og samme navn, men nok så relevant, Bakkedraget 33, *Høje Søborg* (ikke ejendomskomplekset), Dickens Allé 56, *Maglehøj,* gartneri grundlagt 1902, et af kommunens ældste og et af de sidst overlevende af slagsen (til midt i 1950'erne), Maglegårds Allé 65-73. Her ligger rækkehuskomplekset Lauggårds Vænge siden 1957. Endvidere *Gladsaxehøj,* Niels Fladeland Nielsens Gartneri i hjertet af det gamle Gladsaxe, på den oprindelige Branddamsvej 14.

Mærkeligt nok har kun én dal kunnet registreres, *Søborgdal,* Gladsaxevej 40.

Det gamle træ, oh...

At Gladsaxe Kommune har været grønnere førhen end i dag kan næppe forbavse – og ej heller at mange har navngivet deres boliger med en træangivelse i forledet.

Således *Haspehøj,* Hjortevænget 63, *Granhøj,* Christoffers Allé og *Lindehøj* både på Stengårds Allé 92-94 og Aldershvilevej 21.

På Anlægsvej 8-12 i hjertet af det gamle Buddinge lå »Kastaniely« på den grund, hvor der tidligere havde været skole, den første Buddinge Skole, som i 1901 erstattedes af en ny på Skolelodden, Kontorvej 13 (tidl. Rådhusvej), hvor den senere blev brugt som kommunalt administrationskontor. Den gamle skole blev købt af mælkeforpagter Carl Conrad Hansen, men bygningen brændte kort efter, hvorefter han opførte »Kastaniely«. Carl Hansen blev siden sognefoged og medlem af sognerådet (1917-29). Huset lå ca. hvor Buddinge Centrets p-plads ved Brugsen findes i dag. Anlægsvej, der havde navn efter et kønt lille anlæg med springvand ud mod Hovedgaden, hed tidligere Buddinge Skolevej. Foto ca. 1908.

Træerne gav ly for vejr og vind, og det afspejles i en række navne med træ som forled og -ly som efterled: *Birkely,* Krogshøjvej 147-49 (se illustration), *Elmely,* Tinghøjvej 66, *Tjørnely,* både et gartneri på Mørkhøjvej 89-95 og en statelig villa på Buddinge Hovedgade 34, hvor Rådhushaven er i dag. Det var her, Gladsaxes første læge, Johs. Schlanbusch lejede sig ind, da han etablerede sig i Buddinge i 1905. *Lindely* var en af villaerne fra pionertiden, på Niels Finsens Allé 34. Den ses pænt vedligeholdt i dag, men det smukke navn fra opførelsen i 1907 er kalket over (se illustration).

Birkehuset på Erik Bøghs Allé 10 er et eksempel på, at den karakteristiske navneplade med det idylliske navn er bevaret til vore dage, mens man ikke burde have moderniseret vinduerne så voldsomt. Her boede i tiden omkring første verdenskrig fuldmægtig Julius Nielsen, der var en af »Trekantens« populære beboere, som bl.a. underholdt børnene med film og teater og de voksne med strengespil – også i Borgernes Hus og ved Garhøj-festerne. Foto 1991.

Desuden *Poppelly,* Gladsaxevej 349- 51, nabo til »Poppelgård« i 341-45, *Ellely,* Wergelands Allé 8, *Egely,* Niels Finsens Allé 104, *Kastaniely* både på Anlægsvej 8-12 (se illustration) og Gladsaxe Møllevej 61, hvor familien Koch havde iskagehus i mange år. Det forsvandt i 80'erne med det store nybyggeri.

Tjørnehegn, Carl Blochs Allé 22-24, *Bøgehegn,* Erik Bøghs Allé 8, *Birkegården,* Søvej 3, *Birkehuset,* Erik Bøghs Allé 10 (se illustration) og *Nøddebo,* både Gorkis Allé 3 og Ericavej 64-80.

Den nære tilknytning til Hareskoven har givet mange skovnavne i Bagsværdområdet: *Skovhus,* Taxvej 20-22, *Skovbakken,* Elmevænget 5, *Skovhuset,* Elmevænget 35 og *Skovhytten,* Søvej 27, hvor borgmester Erh. Jakobsen flyttede ind i 1963, som den første helårsbeboer.

Til den kategori hører også *Østerlund,* det kendte gartneri på Gammelmosevej 306, som Jørgen Jørgensens fader Peder startede i 1912, samt *Krathuset,* Septembervej 227, også navnet på skovløberhuset ved Højnæsbjerget i Hareskoven.

Her på Gammelmosevej 217 ses »Stenhuset« prentet med fraktur for at øge præget af fornem ælde. Navnet er formodentlig inspireret af »Stengård« lige overfor. Det var her, Gladsaxes første villaudstykning begyndte i 1898, hvor »Gårdslagteren« A. F. Ibsen (bedre kendt fra Hellerup-området) var i aktion, men det varede årtier, før der kom gang i byggeriet. Stengårds-kvarteret var i begyndelsen af dette århundrede langt borte fra alting. Foto 1991.

Kald en spade...

De helt nøgterne navngivere har simpelthen fundet frem til det mest karakteristiske ved deres hus og givet det navn derefter. Meget nærliggende er det, at de allerfleste huse er opført af sten, og at vi da også har sådanne navne. Det kendteste er *Stenhuset,* Aldershvile Slots »entréhus«, Slotsparken 98, opført af kampesten, mens det yngre, men alligevel op mod hundrede år gamle *Stenhus* på Gammelmosevej 217, er et traditionelt murstenshus lige over for selve Stengårdens hovedbygning (se illustration).

Gladsaxe Møllevej 127-29 har tilsvarende *Stenstuen.* En hvidkalket bungalow på Stengårds Allé 243 hedder *Hvide Hus,* hvilket er meget indlysende og næppe tænkt med associationer til den nok så berømte og imposante navnefælle i USA's hovedstad!

Og på Aldershvilevej har man på ejendommen nr. 126 bibeholdt navnet *Grønne Hus,* selvom det nu står smukt gulkalket.

Højgavl på Bagsværd Hovedgade 37, har ganske rigtigt en høj gavl, og i tilknytning til Grønnegård på nuværende Ring 3 lå *Grønnegårdshuset* med adresse på Præstebrovej 61-65.

Ved Skovbrynet Station på den gamle Frederiksborgvej ligger skovløberhuset *Sandskredshus* – netop på en sandet skråning, og i ly af Gladsaxe Kirke lå gartneriet *Kirkely,* Gladsaxe Møllevej 59.

Den nordlige del af Gladsaxe Kommune er udpræget sandet, mens den sydlige er tilsvarende leret. Den sandede undergrund er vel årsagen til, at huset på Birkevænget 23-27 fik navnet *Hedebo.*

På Maglegårds Allé 114 ses tydeligt navnet *Nybo* med årstallet 1927. Det var en af pionererne i udstykningen fra Maglegård, maskinarbejder A. V. Jørgensen, som købte grund i 1917 og fik eget hus ti år efter. Og hvad var mere nærliggende end at kalde familiens nye bolig for Nybo?

Stentehus på Skovdiget 137 hentyder til, at der lige over for har været en stente (dvs. overgang over et gærde) ind til Hareskoven. Det ses i dag som et af Gladsaxe Kommunes bedst vedligeholdte stråtækte huse. *Grænsebo* er også helt logisk. Villaen ligger på Bagsværdvej 101 A og er sidste hus på vejen, før man passerer kommunegrænsen til Lyngby-Taarbæk.

Fremmede frugter...

At fremmed frugt smager bedst er ingen nyhed. Ej heller, at nordboerne stedse har haft trang til at søge mod fremmede strande. Fra folkevandringstiden over vikingerne til renæssancens, oplysningstidens og guldalderens valfart mod fjerne lande og kulturer – lige til den moderne charterturismes tid med trang til at drage mod fjerne himmelstrøg.

Således også med husnavne i Gladsaxe Kommune, hvor ikke mindst Middelhavsområdet er stærkt repræsenteret. Mest markant ser vi Italien repræsenteret – både det moderne og i latin-version. Således slet og ret *Italia,* Maglegårds Allé 33, *Mio Nido* (italiensk for »min rede«), Lauggårds Allé 19 og populære rejsemål som *Sorrento,* Uranienborg Allé 3, *Capri,* Wergelands Allé 39 (hvor der i dag kun er rustspor på muren efter det fortryllende navn!), og hertil kan vi så føje nok en Middelhavsø: *Elba,* Marienborg Allé 26.

Når vi går til det klassiske, er det naturligt at starte med den manende latinske indskrift på frk. Andersen-Høyers privatskole på Lauggårds Allé 13-17, der blev indviet i 1903 af pastor A. V. Holm: *Ora et Lobora* (bed og arbejd). Det skulle være et citat fra den franske kirkepolitiker, munk og helgen Bernhard af Clairveaux (1091-1153). I en årrække husede ejendommen et mere prosaisk foretagende, Lauge Petersens kludevaskeri. Huset blev nedrevet i 1976 for at gøre plads for en børneinstitution.

På Frødings Allé 2, lige bag Søborg Kirke, opførtes i 1924, ti år efter kirken,

et menighedshus, som fik navnet *Salem,* hvilket er en kort-form for Jerusalem. En betegnelse, som bruges flere steder i Biblen. Længere nede ad vejen, Frødings Allé 23, har vi villa *Salvum,* opført 1913. Det er latin for »frelst«. Her møder vi omkr. 1920 frk. Esther Lund, der havde »Søborg Privatskole«. – Mens vi er ved det religiøse, bør også *Effata* nævnes. Det er aramæisk og betyder »luk dig op«. Bygningen, der ligger Buddinge Hovedgade 115, blev opført 1937 som menighedshus til Gladsaxe Kirke. Den benyttes nu af DK-tanken på hjørnet af Alsikemarken. Området er en del af det fugtige Buddinge Vad, og Pastor Ivan Mathiesen fortæller i sin bog »En særpræget præstegerning« (1987), at sognepræsten, Rich. Thomsen, da han så grunden, udbrød: »Jeg troede ikke, at vi skulle have en badeanstalt!«. Siden blev der kloakeret og drænet.

På Bakkedraget finder vi i nr. 32 *Dacia,* som er latin for Danmark, og meget naturligt findes *Urania* på Uranienborg Allé 26 (latin for »himmelsk«).

På Christoffers Allé 65-67 ligger Villa *Alba,* som på latin betyder »hvid« (det er nu kalket rødt i dag), men det kan også være navngivet af en vidtberejst person, som kendte til italiensk, hvor ordet dels betyder solopgang og dels er en by ved Torino. Det var her i Villa Alba, at ingen ringere end Kaj Munk boede på et lejet værelse, da han skulle have ro til at læse forud for sin embedseksamen i 1923.

Nova var navnet på en villa på Bagsværd Hovedgade 204, det betyder »ny« og sandt er det, at alle huse på et tidspunkt har været nye!

Går vi til det græske, kan vi starte med den græske gud for kunst og videnskab, *Apollon,* der har givet navn til en velholdt ældre villa på Carl Blochs Allé 4, hvor navnet stadig ses smukt prentet.

Mere spidsfindigt er navnet *Eureka* på Niels Finsens Allé 88. Det betyder på græsk »jeg har fundet det«, og det kan vel referere til, at netop dette sted er det, som familien altid har søgt. Noget lignende kan man forestille sig ved *Omega* på Maglegårds Allé 52. Det er det sidste bogstav i det græske alfabet – og det er måske den bolig, man endelig har nået efter mange forsøg – er det en familie, der har flyttet meget, og endelig fundet en sikker havn – drømmehuset?

Mere tvivlsom er *Pantea* på Bakkedraget 4. Det kan være en hjemmelavet variant af »Pantheon« – templet indviet til alle guder – evt. flertalsform med reference til »alle guddommelige ting« – der var jo folk, der tænkte stort i ældre tiders Gladsaxe.

Hvad ejerne har tænkt på, da de navngav den store ældre villa på Gammelmosevej 98-102 *Artemis,* er ikke godt at vide. Artemis var en græsk gudinde, datter af Zeus og tvillingesøster til Apollon. Hun var jagtens gudinde og betragtedes som den evigt kyske. – Hvordan den græske mytologi har sneget sig ind i Gladsaxe er nok en overvejelse værd!

Lidt fransk og engelsk skal vi også have med – *Bien Venu* på Aldershvilevej

99 (»velkommen«), hvor Inger Kehlet havde privat »forberedelsesskole« midt i 1920'erne, og hvad er mere passende end den store planteskole *Osborne* på Tinghøjvej 77-93. Det var navnet på det kongelige slot på øen Wight, Dronning Victorias foretrukne vinterresidens. – Hvordan forbindelsen til den britiske majestæt er knyttet fra Buddinge er ikke godt at vide, men her deler Osborne skæbne med et flertal af de her omhandlede navne. For slet ikke at tale om det store antal, der ikke er omtalt i denne oversigt, størstedelen med aldeles uforklarlige navne.

Blandt de mere gådefulde navne nævnes *Lye-Lye,* Marienborg Allé 137, *Seka,* Niels Finsens Allé 54 (kan evt. være imperativ af seco, der på latin betyder jeg saver), *Tabu,* Uranienborg Allé 13, *Hamber,* Uranienborg Allé 15, *Dielytra,* Aldershvilevej 65, *Labetho,* Aakjærs Allé 32, *Abri,* Aldershvilevej 117, *Magdalon,* Kildebakkegårds Allé 37, *Pomle,* Fremtidsvej 21, *Merok.* Niels Bohrs Allé 4, *Tetje,* Vilh. Bergsøes Allé 18, *Tandil,* Maglegårds Allé 13, *Zarif,* Niels Finsens Allé 29, *Zaria,* Søborghus Allé 8, *Fangsy,* Aakjærs Allé 4 og *Hea,* Niels Finsens Allé 5.

Det smukkeste ved afslutningen på denne oversigt kan vel være at nævne *Paradishuset* på Vandkarsevej 8. Det er et lille hyggeligt stråtækt hus, hvor navnet ses i dag. Det har utvivlsomt været landarbejderbolig beliggende på en af de overdrevslodder i nuværende Værebrokvarter, som alle Bagsværd-gårdene havde. – Har dette været Gladsaxes Paradis?

– En senere artikel vil behandle gårdnavne i Gladsaxe Kommune.

Personalia

Leib (Lui) Beilin, født 24.11.1919 i Søborg, søn af lærer Samuel Beilin og skrædderinde Lea Beilin. Gift 16.11.1946 med Ebba Schmidt, datter af maskinarbejder Jacob Schmidt og kunststopperske Dagmar Schmidt.

Indtil 1939 medarbejder ved Jødisk Ugeblad. 20.3.1946 lokalredaktør ved Sjællands-Posten i Nykøbing Sj. 1.6.1953 Social-Demokratens lokalredaktion i Lyngby. Stifter og redaktør af Ballerup-Bladet 1.5.1959. SP/Aktuelts lokalredaktør i Korsør 15.3.1962. Udgaveredaktør for SP- Aktuelt i Sorø og Holbæk amter, Slagelse 1.2. 1967, fra 1.2.1968 tillige chef for SP-Aktuelts centralredaktion i Hillerød. Chefredaktør for Dyva & Jeppesens Forlag A/S 1.1.1972. Medstifter af og chefredaktør for Forlaget Beilin & Johansen ApS 1.9.1974 – 31.12.1987. 1.7.87 tillige redaktør af tidsskriftet Jødisk Orientering. 1.8.88 landsredaktør af Månedsmagasinet Erhverv. Fra 1954 redaktør af landsforeningen Ungdomsringens blad »Fritidsklubben«, fra 1957-72 redaktør og stifter af samme organisations blad »Ungdom og fritid«.

Adresse: Frederiksborggade 36, 3., 1360 København K.

Arne J. Hermann, født 28.10.1930. Student Metropolitanskolen 1949, Cand. mag. engelsk og dansk 1956. Undervist ved forskellige kurser og oplysningsforbund siden 1950. Adjunkt ved Akademisk Studenterkursus 1957, ved Gammel Hellerup Gymnasium siden 1964.

En række tillidshverv inden for Radikal Ungdom og Det radikale Venstre siden 1947, formand for Gladsaxe Radikale Venstre 1991.

Formand for Gladsaxe Internationale Venskabsforening siden stiftelsen i 1969, formand for Gladsaxe Miljøforening siden starten i 1975, formand for Grundejerforeningen Lauggård 1978, næstformand i Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité i Gladsaxe siden starten i 1980. Sekretær i Foreningen Nordens Gladsaxe-afdeling 1975.

Medstifter af og formand for bevaringsaktionen »Aldershviles Venner« 1971. Medstifter af og formand for »Det gamle Gladsaxes Venner« 1981. Medlem af skolenævnet ved John F. Kennedy-Skolen 1966-74, formand 1970-73. Bestyrelsesmedlem i Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune 1985, næstformand 1992.

Formand for Det danske Huguenotsamfund 1989, næstformand i Modersmål-Selskabet 1991. Artikler, foredrag m.v. i ind- og udland om politiske, historiske, pædagogiske, litterære og sproglige emner.

Udgivet »Gladsaxe Miljøer før og nu, en billedkavalkade«, 1987.

Adresse: Lauggårds Vænge 36, 2860 Søborg.

Henning Ehlers Olsen, født 6.7.1930. Søborg Skole 1937-46. Student Lyngby Statsskole 1949. Cand. mag. engelsk og fransk 1956. Ved artilleriet, Sjælsmark Kaserne 1956-58, løjtnant af reserven.

1958-69 adjunkt ved Viborg Kathedralskole. 1970 Rektor ved Rønde Kursus, nu Rønde Gymnasium. 1973 Lektor ved Haderslev Katedralskole.

Altid været kirkeligt interesseret. Været i menighedsråd i 23 år, heraf de sidste 17 som kirkeværge ved Haderslev Domkirke. Medlem af det mellemkirkelige udvalg i Haderslev Stift.

Været medlem af Kristeligt Folkeparti næsten fra begyndelsen.

En række politiske tillidshverv, bl.a. medlem af Kristeligt Folkepartis hovedbestyrelse, forretningsudvalg og formand for programudvalget.

Nu trukket sig ud af aktiv politik og begyndt at beskæftige sig med lokalhistorie.

Adresse: Præstegade 1 A, 6100 Haderslev.

Illustrationer

Eriksen, Ove:	side 46, 51, 56, 59, 66, 68, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 83, 85, 86, 89 og 90.
Olsen, Henning Ehlers:	side 8, 16 og 38.
Toxværd, Jørn:	side 10.

Hvor intet andet er anført er billederne udlånt fra Gladsaxe lokalhistoriske Arkiv. For enkelte illustrationer i dette bind har det været umuligt at finde frem til den retmæssige copyright-indehaver. Såfremt vi på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil selvfølgelig blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Bestyrelse 1989-91

Afdelingsbibliotekar Ebbe Fels
formand tlf. 44 98 39 41.
Bibliotekar Kirsten Havelund Strøm
næstformand, tlf. 45 87 48 77.
Bibliotekar Birte Madsen
kasserer, tlf. 39 69 53 33.
Arkitekt Erik Starup
sekretær, tlf. 44 44 11 12.
Lektor, cand. mag. Arne J. Hermann, tlf. 31 56 20 74.
Adjunkt, cand. mag. Svend Honoré, tlf. 42 84 64 14.
Bibliotekar, Hjejl Resen Steenstrup, tlf. 44 98 64 41.